

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

**ВПЛИВ МЕНТАЛЬНИХ ТА МОВНИХ СТРУКТУР
НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
СВІДОМОСТІ**

*Збірник матеріалів
регіонального круглого столу
(м. Дніпро, 19 лютого 2021 року)*

Дніпро
2021

УДК 351.858(043.2)
В 80

*Рекомендовано до опублікування та поширення
через Інтернет Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 10 від 16.06.2021)*

Редакційна колегія:

Засл. юрист України, д.ю.н., професор Наливайко Л. Р. (голова); д.ю.н., доцент Савіщенко В. М.; д.філос.н., професор Халапсіс О. В. (заступник голови); д.філос.н., професор Мурашкін М. Г.; к.і.н. Ядловська О. С. (відповід. секретар).

В 80 Вплив ментальних та мовних структур на формування національної свідомості : зб. тез регіон. круглого столу (м. Дніпро, 19 лют. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 100 с.

У збірнику вміщено матеріали регіонального круглого столу, присвяченого актуальній суспільній темі впливу мови на національну свідомість та ментальність українського народу. Зокрема, висвітлено наратив щодо беззаперечного та визначального впливу мови на формування національного характеру, національної свідомості та ментальності. Автори збірника послідовно розкривають та доводять твердження про роль мови як фактору об'єднання нації, оскільки мова забезпечує єдність, свободу та культурний розвиток народу, захищає та зберігає національну ідентичність. У запропонованих наукових розвідках наголошено на необхідності популяризації української мови та дотримання українського законодавства про функціонування державної мови.

Для науковців, викладачів, здобувачів освіти та широкого кола читачів.

Матеріали публікуються в авторській редакції. Зміст тез відображає персональну позицію учасників круглого столу.

© ДДУВС, 2021

© Автори, 2021

ЗМІСТ

ПУБЛІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Головіна О. В. Зв'язок мислення та мови при вивченні «логіки»	7
Демичева А. В. Кримінальний жаргон (арго) як соціолект	8
Сремєєва І. А. Мовний чинник у формуванні політичного іміджу	10
Ishchenko T. Language as a means of cultural identity	12
Kozubai I. V., Khadzhy A. Yu. Language process as a crucial phenomenon of cultural continuity	14
Khadzhy A. Yu., Kozubai I. V. Language and national identity	15
Леонова Н. В. До питання особливості формування національної свідомості	16
Мірошніченко Л. В., Старик-Блудова А. Ю. Державна мова – засіб формування національної свідомості	18
Мурашкін М. Г. Мова і «русский мир»	21
Railianova V. Presenting your idea: sense, meaning and structure	24
Скиба Е. К. Мова як особливе соціальне явище	26
Смутьська А. В. Роль мови у житті суспільства	27

Шевченко Н. В.

Знання мови та ведення діловодства як одні із основних вимог до нотаріусів України другої половини ХІХ - на початку ХХ століття 28

Shubenok T.

Studying foreign languages by different generations 31

Ядловська О. С.

Українська мова як чинник самозбереження української нації33

ПУБЛІКАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
З НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ

Апанасова В. С.

Дотримання мовних норм – основний показник мовної і мовленнєвої культури юриста 35

Артем'єва К. Д., Куц І. І.

До проблеми функціонування державної мови в Україні 37

Бабай С. В.

Значення мовних компетентностей у підготовці юристів 40

Бублік С.П., Лось Д.Ю., Леонова Н. В.

Проблеми формування національної свідомості 41

Воронцова Д. О.

Мова як сфера впливу на національну свідомість народу 44

Гордієнко А.

Мова та національна свідомість46

Жиляк В. Р.

Мова як пріоритетний засіб самопізнання 48

Зибіна А. С.

Філософія глобальних проблем 50

Калюжний Д., Леонова Н. В.

Мовні структури і процес формування національної свідомості 53

Коробова С. Р. Соціальні мережі у житті людини	55
Кузьменко В. В. Усне мовлення як інструмент професійного спілкування	57
Лобода Г.Є., Леонова Н. В. Взаємодія мовних і ментальних структур у форматі національної свідомості	59
Малютенко К. І. Перспективи інформаційної цивілізації	61
Мандрикевич М. Б. Державна мова як засіб формування національної свідомості	62
Меркулов М. О. Сучасні тенденції розвитку культури в Україні	65
Мальчев Б. Р. Мова як основа збереження та розповсюдження національної культури	67
Мірошніченко Л. В., Давиденко А.О. Вивчення державної мови в умовах дистанційного навчання	69
Мірошніченко Л. В., Ковіненко О. О. Актуальність вивчення державної мови в Україні	73
Мироненко А. О. Вплив ментальних та мовних структур на формування національної свідомості	75
Ostrenko O. M. Temporality of English folklore (on the material of Johnny cake)	78
Піскун Д. А. Мовний етикет як засіб формування національної свідомості українців	79
Проценко А. М. Правові засади забезпечення функціонування державної мови в Україні	81

Рогозіна В., Бондаренко К., Леонова Н. В. Ментальні структури як фактор формування національної свідомості	83
Симоненко В. В. Взаємозв'язок мови та ментальності та їх роль у формуванні української нації	85
Слободян В. Д. Мова як фундаментальна основа самозбереження української нації	87
Сухина Я. Ю. Вплив мови на суспільство	89
Тимошенко А. С. Особистість та проблеми її ідентичності	90
Федорчак М. І. Learning english as socio-cultural practice	92
Хохотва В. Особистість та суспільство	93
Yatsyshyn M. On the idea of language functioning	96
Резолюція засідання регіонального круглого столу	97

ПУБЛІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Головіна Ольга Володимирівна
к. іст. н, доцент,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*)

ЗВ'ЯЗОК МИСЛЕННЯ ТА МОВИ ПРИ ВИВЧЕННІ «ЛОГІКИ»

Логіка – основна дисципліна для формування логічного мислення юристів, її значення не можливо перебільшити: розуміння та застосування норм права неможливо без вивчення та свідомого використання логічних прийомів, що забезпечують процес здобування нового знання на усіх етапах пізнавальної діяльності. Зважаючи на нерозривний взаємозв'язок логіки та юриспруденції та необхідності засвоєння логічних знань для застосування логіки норм, логічна компетентність виявляється однією зі складових професійної кваліфікації юриста. Знання логічних прийомів та операцій є неодмінною рисою кваліфікованого правника незалежно від безпосереднього напрямку діяльності. У загальнонауковому значенні логіка є засобом проведення та обґрунтування експериментальних даних, перевірки гіпотез та розвитку теорій.

Логіка та право багато століть нерозривно пов'язані та переплетені між собою – й не тільки у значенні навчання теорії та практиці судової аргументації у змагальному судовому процесі, з якою пов'язано ще з часів Античності. Важливе місце логіка займає у криміналістиці – бо переходячи до вивчення різноманітних видів експертиз студент усвідомлює, яка експертиза надає достовірне знання, є які види експертиз – імовірно та чому. Неможливо перебільшити значення логіки як навчальної дисципліни для планування дій при вивченні та практичному опрацюванні норм кримінально-процесуального права. Поняття та структура юридичного доказування нерозривно пов'язано з розумінням процесу логічного доведення, розуміння логічних законів (зокрема закону тотожності та закону достатньої підстави) та поняття логічного доказу (аргументу) у структурі аргументації, співставлення понять юридичного та логічного доказів як підстави судового рішення дає можливість усвідомлено будувати

кримінальний процес.

Вербальне (понятійне) мислення стосуються текстів і охоплюють такі діяльнісні аспекти:

- визначення теми, ідеї, логіки викладу матеріалу;
- розпізнавання інформації, яка явно стверджується або яка може бути виведена з наявної;
- виявлення значення або мети використання певних елементів у тексті;
- визначення взаємозв'язку даних;
- установлення принципів, які застосовуються, аналогій до тверджень або аргументації;
- з'ясування ставлення автора або інших суб'єктів до питань, що обговорюються.

Розвиток здібностей послідовно мислити і переконливо викладати свої думки, вести аргументоване обговорення проблеми, ефективно і коректно вирішувати спірні питання – увесь цей комплекс завдань визначає потребу застосування теорії, методів і засобів логіки. При цьому відпрацьовуються засоби контролю використовуваної термінології, мови і міркувань, закріплюються навички правильного визначення стратегії проблемної розмови, а також коректного вибору тактики його ведення, що має особливе значення для фахівців у галузі права.

Демичева Алла Валеріївна
к. соц. н., доцент,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

КРИМІНАЛЬНИЙ ЖАРГОН (АРГО) ЯК СОЦІОЛЕКТ

Жаргон – це напіввідкрита мовна підсистема, яка застосовується певною соціальною групою з метою відособлення від решти мовної спільноти. Жаргон є атрибутом негерметичної групи, соціолектом певної спільноти. Однією з головних умов виникнення жаргону є достатньо тривала комунікація, яка дає змогу встановити певну мовну традицію. Відома українська дослідниця соціальних діалектів Леся Ставицька зазначала, що як різновиду соціолектів, жаргону властиві наступні особливості: жаргон знаходиться в опозиції до нормативної лексики; нестійкість; жаргон не обслуговує інтелектуальну і поетичну функції мови; його носіїв відрізняє усвідомлена мовна та соціальна корпоративність [1, с. 124]. Жаргон є

прерогативою насамперед усно-розмовної мови, він адресований переважно слухачу. Його функціональне призначення – стати засобом неофіційного спілкування групи людей. Жаргон – це умовна мова, зрозуміла тільки у певному середовищі, однак, у даний час спостерігається тенденція виходу жаргону за рамки тих соціальних груп, що її породили. До того ж багато жаргонізмів проникають і на сторінки преси, у радіо- і телеэфір. Треба зазначити, що всі соціальні діалекти, на відміну від територіальних діалектів, ніколи не бувають першим і єдиним способом комунікації для тих, хто ними користується, а виступають як «друга мова».

Кримінальний жаргон (арго) – це один з різновидів жаргону, функціональний стиль, до якого прибігають носії мови у певній ситуації спілкування. Існують численні припущення про походження кримінального жаргону і, зокрема, злодійської мови. Припускають, що при виникненні арго в нього ввійшло багато слів із професійної мови моряків, яка певною мірою інтернаціональна, а також з мов інших народів [2, с. 35]. Арго вживається, як правило, з метою приховання предмету комунікації, також як засіб відокремлення групи від іншої частини суспільства. Його тезаурус охоплює багато тематичних груп, пов'язаних з пенітенціарною системою, злочинністю, кримінальною діяльністю тощо. Арго, як і будь-який жаргон, має свою лексику і фразеологію, що включає на сьогодні приблизно 16 тис. слів [3, с.16]. Механізм творення арго детально розглядав О. Горбач у роботі «Арго в Україні», серед яких виділяє в першу чергу метафору та метонімію [4].

Арго тісно взаємодіє з іншими підсистемами української мови: молодіжними жаргонами, просторічною, навіть літературною мовою. Одні арготизми переходять без зміни, інші частково чи цілком змінюють лексичне значення. Отже, те, що було відособлено, умовно і таємно, стає загальноживим, зрозумілим і явним з декілька причин: культурні (спрощення мови, пов'язане із швидким темпом життя, фрагментарністю, вплив медіадискурсу), соціально-політичні (у періоди війн, заколотів, різких трансформацій підсилюється кримінальний елемент, вплив його субкультури на суспільство), історичні (пов'язані з тими хвилями навал аргоїзмів, які були протягом ХХ ст. у 20-30-ті, у 60-ті, у 90-ті роки), кримінально-правові (хоча кількість ув'язнених у сучасному українському соціумі постійно зменшується, все ж таки залишається досить значною). Вважаємо, що основними функціями кримінального жаргону на сьогодні є номінативна, ідентифікуюча, стильова. Так, щодо останньої, Л.-Ж. Кальве (1994) вказує, що у Франції в другій половині ХХ ст. в обіг входить термін *argot modern*, розуміючи під сучасним арго мову, яка вже не є таємною, а скоріше як один з елементів манери говорити, що обраний мовцем [5].

У цілому, кримінальний жаргон (арго) є складовою мови, його динамічне проникнення у сучасну розмовну і літературну українську мову взагалі, сленг окремих соціальних груп може слугувати репрезентацією тих соціокультурних процесів, що відбуваються у соціумі. Зрозуміло, що при

цьому використовуються лише елементи аргю (лексичні, фразеологічні). Кримінальний жаргон також безупинно розвивається, у ньому з'являються одні і зникають інші слова, але він, як і раніше, з одного боку обслуговує і буде обслуговувати кримінальну діяльність людей, з іншого є стильовим атрибутом певних соціальних груп.

1. Ставицька Л. Аргю, жаргон, сленг. Соціальна диференціація української мови. К.: Критика, 2005. 464 с.
2. Бондалетов В. Типология и генезис русских аргю. Рязань, 1987. 258 с.
3. Словник жаргону злочинців / Упорядкування, передмова О. Поповченка. К.: ТОВ «Оберіг», 1996. 546 с.
4. Горбач О. Аргю в Україні. Львів: Інститут мовознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2006. 688 с.
5. Руденко М. Різновиди аргю у процесі еволюційного розвитку. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 27, том 4, 2020. С. 53-59. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/27_2020/part_4/10.pdf (дата звернення 07.02.2021).

Єремєєва Ірина Анатоліївна
к.іст.н., доцент,
доцент кафедри
міжнародних відносин та туризму
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

МОВНИЙ ЧИННИК У ФОРМУВАННІ ПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ

Політичний імідж відіграє значну роль у розстановці політичних сил у суспільстві, нерідко він є визначальним фактором при виборі того чи іншого кандидата на певні державні посади. При цьому симпатії до особистості кандидата мають істотний вплив на електоральну поведінку, а ці симпатії залежать саме від іміджу політичного діяча. Вміле створення такого іміджу часто є визначальним у політиці, що не раз було підтверджено практикою. Формування іміджу політика має велике значення при використанні ринкової моделі виборчої технології, за якою кандидат або виборче об'єднання розглядається як товар, який консультанти та організатори мають продати покупцям-виборцям, використовуючи різноманітні методи реклами та пропаганди.

Оскільки імідж має природу міфу та стереотипу, він відображає ключові позиції, на які реагує масова свідомість та відповідає соціальним очікуванням певних соціальних груп. З цієї точки зору імідж – це сконструйований образ, який може володіти будь-якими характеристиками, затребуваними послідовниками. Головним чином, створення ефективного

іміджу має на меті приведення певної особи до інститутів влади і тому формування іміджу політика є одним із необхідних етапів передвиборчої кампанії. На створення єдиного образу кандидата працює ціла низка компонентів, із яких саме складається політичний імідж. Існує декілька базових складових політичного іміджу, які в ідеалі повинні працювати на створення єдиного образу: особистісні характеристики; соціальні характеристики; професійно-політичні; зовнішні данні та комунікативні характеристики.

Зовнішні данні та комунікативні характеристики кандидата належать до функціонального зрізу структури іміджу, що включає мову, зовнішню атрибутику, міміку, жестикуляцію та інші елементи невербальної поведінки. Політик сам є символічною постаттю. Тому в політичній рекламі необхідно вигадати та показати виборцю відповідний набір жестів, поз, інтонацій, які підтверджували б цю думку. Певною мірою формування ефективного символічного іміджу політика забезпечується засобами політичної комунікації, що представляє собою як галузь філологічної науки, так і практичну важливу частину політичного маркетингу.

Спеціалісти із сучасної політичної комунікації відзначають зростання значення виразності у сучасних політичних промовах. Яскравість та нестандартні засоби висловлювання своєї думки, індивідуальний стиль при складанні іміджу політичного лідера цінуються більше ніж зрозумілість та політична коректність тексту.

Цільовим призначенням політичного тексту є зміна політичної ситуації за допомогою пропаганди певних ідей, емоційного впливу на громадян та спонукання їх до політичних дій. Тобто, для політичного тексту властива пряма та непряма орієнтованість на питання розподілу та використання політичної влади.

Мова політика має бути виразною та переконливою, що забезпечується за допомогою вживання метафор, метонімії, антономазій. Ефективним та переконливим є звернення до слухачів за допомогою запитань-ярликів, що виключають заперечення, наприклад, «чи не так?». Спеціальні мовні засоби впливу на почуття електорату поділяються на фігури та тропи, що являють собою свідоме відхилення від стандартної мови з метою заволодіти увагою слухача, змістити його замислитися та зрозуміти багатоплановість промови.

Виразність політичних промов забезпечується за допомогою розробки текстів різного емоційного насичення, виголошуючи які політик удаватиметься до необхідного іміджмейкеру типу поведінки. Наприклад, за порадами американських спеціалістів з політичного маркетингу, політику легше спілкуватися з аудиторією та впливати на неї, якщо включити в його промову деякі елементи, щодо яких гарантовано згоду присутніх: критика офіційної влади, заклики до змін існуючого порядку, обіцянки забезпечити роботою безробітних та продуктами харчування малозабезпечених і т. под.

У цілому політична комунікація має вплив на розподіл та використання

влади через засоби впливу на свідомість як електорату так і тих, хто дотичний до прийняття політичних рішень. Мовні засоби, сформовані завдяки політичній комунікації не тільки передають інформацію, але і мають емоційний вплив на адресата та здатні змінити картину світу, що сформована у свідомості людей, впливаючи таким чином на їх політичні уподобання.

Ishchenko Tetyana

Senior Lecturer,

Department of Social Sciences and Humanities

(Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs)

LANGUAGE AS A MEANS OF CULTURAL IDENTITY

There are roughly seven thousand languages in the world. It is the language that is the primary tool for expression and communication. The only way to understand what we are, where do we come from and where we are going to is to study our native language, namely words and phrases we unconsciously choose and combine. Language is considered to be a cultural, social and psychological phenomenon of the nation.

Linguistics scholars seek to determine what is unique and universal about the language we use, how it is acquired and the ways it changes over time. Linguists have been investigating many aspects of language, including its semantics and syntax, phonetics and phonology as well as its social and psychological aspects.

It is by means of language that we perceive the world around us, our past and present. Although there is a lot in common among languages, each one is unique in the way it reflects the culture of the people who speak it. [1].

What makes a country unique? No doubt it is a state border, an official name, a flag, a currency, and of course its national language. It represents the national identity of a country. Language is a sensitive issue. It's also part of a nation and a person's heritage. To understand and penetrate deep into a community one must be able to speak and understand the language of the community.

On the other hand, there are many countries where one can find many languages spoken. Not just one language is given an official status but many of them. And such language diversity only strengthens the nation's uniqueness.

National language is a driving force behind unity of the nation's people, and makes them distinct from other nations – provided you give your language respect.

Giving respect to other national languages if it happened so due to historic or cultural circumstances means that it should not be just one's primary language but one should know as many languages as one can absorb.

It is language that defines cultural identity of the nation. When we say culture we usually refer to the customs, practices, languages, values and world views. Cultural identity is not exclusive. People may identify themselves with more than one culture. It is extremely important for people to feel the national identity. Especially if they belong to multicultural society. We have all met multilinguals and marvel at their ability to change from one language to the another easily. Multilingualism is regarded as the strong point of the whole nation and the European Union as well. The connections between nation, language and culture are complex and diverse [2].

Defining a national identity is not a simple matter. We are a diverse nation, made up of many cultural groups, with many different customs and traditions. The identification of the ethnicity in censuses may not reflect real situation. How people define themselves may vary from person to person. For example, they might see a Ukrainian identity in aspects of Ukrainian history, in achievements, in artistic or other endeavours, through a sense of national characteristics or traits, or through national symbols and icons. The culture may form one aspect of national identity, since it is unique and forms part of our identity in the outside world.

Cultural identity is an important contributor to people's wellbeing. Identifying with a particular culture gives people feelings of belonging and security. It also provides people with access to social networks which provide support and shared values and aspirations. These can help break down barriers and build a sense of trust between people - a phenomenon sometimes referred to as social capital - although excessively strong cultural identity can also contribute to barriers between groups.

Conversely, members of minority cultures can feel excluded from society if the majority of those in authority obstruct or are intolerant of their cultural practices.

Culture can also play a part in promoting social wellbeing in other ways. A strong national culture or identity, and strength in artistic endeavours, can be a source of economic strength and higher material standards of living [3].

We share a strong national identity, have a sense of belonging and value cultural diversity. Our power lies in our diversity. We are able to pass different cultural traditions on to future generations. Our diverse culture should be valued and protected.

1. Shashkevich Alex. The power of language: how words shape people, culture. *Stanford News*. 2019. URL:<https://news.stanford.edu/2019/08/22/the-power-of-language-how-words-shape-people-culture/>

2. Multilinguals: your personality changes when you change language. URL:<https://www.communicaid.com/business-language-courses/blog/bilingualism-personality-change-according-language-speak/>

3. Cultural identity. URL:<https://www.socialreport.msd.govt.nz/2003/cultural-identity/cultural-identity.shtml>

Kozubai Inna Vitalijivna

Senior Lecturer,

Department of Social Sciences and Humanities

Khadzhy Anna Yuriijivna

Senior Lecturer,

Department of Social Sciences and Humanities

(Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs)

LANGUAGE PROCESS AS A CRUCIAL PHENOMENON OF CULTURAL CONTINUITY

The term «cultural decline» is a description by Kirmeier as «culture is potentially sustainable, but it is interconnected without interruption through the processes of historical transformation with the identification of the past» [1]. The cultural decline is the essence of taking care of the historical traditions of culture and promoting it at the same time with the whole culture in future and it is closely related to the concept of cultural identity. As an alternative to the old-fashioned understandings of culture and culture, based on the strengths, the cultural decline describes the integration of people in their culture and methods, for which I save myself some traditions of knowledge. Cultural identity is a great infusion into our singularity and a sense of great glory. People understand their life in over individual contexts and situations, in some kind of information and characteristics – language, history, tradition. Cultural continuity is the transmission of culture, its heritage, traditions, discoveries, and features to new generations. The new generation does not create a radically new culture but joins the existing one, somehow transforms it under itself and under the trends of its time, develops, changes, and passes it on to the next generation for further development.

Cultural succession is important because its absence leads to culture decline or even its death. Observing the history of conquests we can see how the culture had been suffered from barbarian invasions which contributed to the backwardness of the country and culture because subsequent generations could develop existing, but not begin creating something new instead. And the issue is not only about material objects, but about crafts, knowledge as well.

The linguistic culture of society solves practical task, its purpose is the improvement of public, industrial and domestic life. Culture presupposes the preservation of everything valuable in the moral, educational, aesthetic aspects of our existence. The linguistic culture is conditioned by language, the culture of society, the nature of the progressive language development of the individual. At the same time, the realization of the freedoms and responsibilities of the individual is insignificant dependence on its language activity, which determines a certain level of language culture [2].

The linguistic culture of a person is manifested in a set of ideas, views,

feelings of the individual, expressing his attitude to language. According to our definition, the language culture of a person is the quality of the use of the means and capabilities of language, which determines the effective functioning of a person in society, his personal and professional development.

The formation of language culture is a complex multifaceted process that includes a great number of components: motivational value, system and cognitive, emotionally volitional, organizational and functional, intuitive and creative, intuitive, such as impression, imagination, intuition, insight, and rational.

The native language forms various qualities of soul and mind, forces to address to its treasury in difficult issues of study, explains the world and solves moral problems. It is considered to be an important component of cultural continuity.

1. Oster, R.T., Grier Lightning, R. et al. Cultural continuity, traditional Indigenous language, and diabetes in Alberta First Nations: a mixed methods study. *Int J Equity Health* 13, 92 (2014). URL: <https://doi.org/10.1186/s12939-014-0092-4>.

2. Annushkin V. I. *Russian Rhetoric. Historical Aspect*. M.: Vysshaya Shkola, 2003.

Khadzhy Anna Yuriyivna

Senior Lecturer,

Department of Social Sciences and Humanities,

Kozubai Inna Vitaliyivna

Senior Lecturer,

Department of Social Sciences and Humanities,

(Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs)

LANGUAGE AND NATIONAL IDENTITY

The relevance of the research topic depends on the specifics of the social-political and socio-cultural realities of the early XXI century. The collapse of the world bipolar system led to a crisis of ideology and, as a consequence, to self-identification crisis.

Linguistic allegiance is one of the main things in nationality formation. The connection between linguistic identity and national consciousness is clear because ordinary one cannot locate a historic nation which is not closely associated with a linguistic marker. In this context, language is the creator of nationalism and it acts also as a vehicle of expansion.

It is considered that each nation is a linguistic entity. Freeman emphasized that “Mankind instinctively takes language as the badge of nationality” [2].

The merits of linguistic uniformity for the development of national identity have been raised by R. Emerson in this statement: “Leaving aside the fascinating if unanswerable query as to the extent of which each particular language both mirrors

and fashions unique patterns of thought and thus reflect and molds a distinctive national soul it is evident that language is the primary instrument of social communication” [1, p.33].

The speaker of the same language develops a common bond and share “a common store of social memories”. Language establishes a link with the past. No society likes to snap this link. It is particularly so with the people who do not feel good about their present. It is because of this that “the mother tongue became almost sacred, the mysterious vehicle of all national endeavors” [3].

Some researches claim that language is more significant than territory for defining nation. Almost an equal stand is taken when it is asserted that language is more abiding than the institutions of government. A nation remains intact if it maintains its distinctive linguistic traditions.

People’s attachment and love for their own language are not new but the mobilization of linguistic loyalty for political purposes is a recent phenomenon. The language was a critical issue in the national struggles of new states as it acted as a symbol of identity and distinction which in turn provided access to their own cultural tradition. Language is not only a primary element in nationality formation but remains a significant issue even in the process of nation building.

1. Emerson R. (2013). From Empire to Nation. The Rise to Self-Assertion of Asian and African Peoples. URL: <https://doi.org/10.4159/harvard.9780674333154>.

2. Freeman, E. (1879). Race and language. *Historical essays*, 3rd Series, London: Macmillan and Company. Retrieved February 12, 2021. URL: <http://www.jstor.org/stable/23619930>

3. Karna, M. (1999). Language, Region and National Identity. *Sociological Bulletin*, 48(1/2), 75-96. Retrieved February 12, 2021. URL: <http://www.jstor.org/stable/23619930>

Леонова Наталія Валеріївна
к. філол. н.,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДО ПИТАННЯ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Протягом досить тривалого навіть для такої стабільної системи як мова, час українське мовне середовище знаходилося під впливом зовнішньо регульованої послідовної денационалізації, що логічним чином призвело до «дефолту» національної свідомості переважної частини потенційних носіїв національної (української) мови, яка є одним із базових елементів будь якої нації. Адже позбавлений національної свідомості народ не може створити національної держави. Сучасний світ перебуває в умовах політичної та

культурної глобалізації. Ця ситуація підживлюється та актуалізується впливом різних синдромів «хворого» суспільства. Сучасна лінгвістика вважає визначальним чинником розвитку національно свідомої частини населення будь-якої країни рідну мову корінного населення [1].

Виключно державність мови та освіта національною мовою є запорукою перешкоджання денаціоналізаційним процесам як в Україні, так і в інших країнах зі схожими вадами розвитку нацсвідомості. Але двомовність масмедійного простору, подвійність мовного життя в парадигмі приватна сфера – офіційна (професійна) сфера провокує знецінення та, у деяких випадках, повне нівелювання ефективності виховання національно свідомих носіїв рідної для корінного населення мови.

У сучасному мовознавстві цю багатозарову проблему досліджують відомі дослідники та знавці мови. Деякі актуальні аспекти формування нацсвідомості окремої особистості та народу розглянуто в працях Д. Х. Баранника, М. О. Вакулєнка, К. Г. Городєнської, С. Я. Єрмоленко, Л. І. Мацько, А. М. Поповського, В. Т. Скуратівського та ін.

Кожна нація на шляху природного розвитку чи вимушеної реновації, обумовленої об'єктивними процесами негативного зовнішнього впливу, наближається до моменту акцентуалізації національної ідентичності. Це поняття розглядається сучасними українськими науковцями як усвідомлення приналежності особи до конкретної національної спільноти. Самоідентифікація як нацсвідомість базується на чітко окреслених ідентифікаторах: історія, мова, соціокультурний фактор, територія, громадянство. Як зазначає у своїй роботі дослідниця О. В. Федик, першочерговим ідентифікатором нацсвідомості кожного окремого суб'єкта, носія мови, є саме мова, оскільки «кожна нація вирізняється з-поміж інших, усвідомлюючи себе самодостатнім та самочинним суб'єктом історії» [7, с. 62]. О. В. Федик також наголошує на ідентифікації нації у геополітичному та соціокультурному просторі, де мова є також критерієм самоідентифікації нації й самоідентифікація відбувається не лише на горизонтальному рівні – об'єднує сучасників, але й на вертикальному – об'єднує минулі та сучасні покоління [7, с. 66].

Об'єктивним є висновок щодо співвідношення між високим рівнем володіння рідною мовою і формуванням національно свідомої особистості у парадигмі почуття мовного обов'язку, що реалізується у беззастережній відданості рідній мові та усвідомленню її унікальності для кожного носія мови [4, с. 143].

У сучасній Україні в умовах об'єктивної локальної двомовності умовою інтенсифікування процесу формування ефективної національної свідомості є впровадження мовної складової в студентську аудиторію як цільовий сегмент україномовного загалу. Відома лінгвістка Л. І. Мацько справедливо називає вищу школу освітньою вершиною, рушієм науково-технічного прогресу, інтелектуально-культурним середовищем для зростання національної інтелігенції [5, с. 24; 6].

1. Бабій І. В. Формування національної свідомості студентів у процесі викладання української мови. Сучасна українська нація: мова, історія, культура. Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю 16 березня 2016 року з нагоди 15-річчя кафедри українознавства. Вип. 1. За ред. проф. Чоп'як В.В., проф. Магльований А.В. Львів : ЛНМУ ім. Данила Галицького, 2016. С. 83 – 85.

2. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітологічний аналіз. К. : ВШ, 1998. – 392 с.

3. Мала енциклопедія державознавства. К.: «Генеза», 1996. 942 с.

4. Масенко Л. Т. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. К. : «КМ Академія»; «Просвіта», 2004. 163 с.

5. Мацько Л. І. Українська мова у вищій школі України. К. : *Дивослово*. 1996. № 11. С. 24-26.

6. Мацько Л. І. Українська мова: формування національної свідомості). К. : Педагогіка і психологія. 1996. № 1. С. 67-70.

7. Федик О. В. Мова як духовний адекват світу (дійсності). Львів : Місіонер, 2000. 300 с.

Мірошніченко Любов Василівна

к. філол. н., доцент,

доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

Старик-Блудова Альона Юріївна

здобувачка вищої освіти

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ДЕРЖАВНА МОВА – ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Процес державотворення втілює мовні проблеми як засіб формування національної свідомості. У сучасному суспільстві спостерігаємо тенденцію щодо активного вивчення та розуміння українцями своєї історії, рідної мови. Свідоме та психологічне прийняття цього факту передбачає підвищення національної свідомості.

Процес державотворення визначає формування нових рис національної свідомості, напрацювання відповідних мовних звичок і нових стандартів поведінки. Поняття «мова» тісно пов'язане з мовною стійкістю та особистим українським світоглядом. Варто визначити основну мету мовної політики та пріоритетний напрямок національної влади, щоб встановити українську мову як єдину національну. Це потребує вирішення багатьох проблем: вивчення ролі державної мови у формуванні та зміцненні української національної свідомості, аналіз сучасної мовної ситуації у країні, розвиток мови та

формування існуючої політичної моделі нації.

Мова може використовуватися не лише як засіб спілкування, а й важливий фактор з метою об'єднання нації, оскільки вона може забезпечити єдність, свободу та культурний розвиток етнічної спільноти, захистити національну ідентичність, духовний розвиток, а, отже, є потужною силою.

Відомий український вчений і громадський діяч Іван Огієнко зазначав: «Мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, ступінь нашої свідомості» [1, с. 76]. «У процесі побудови нації мовні фактори виконують зовнішню функцію, тобто відокремлює країну від інших, створюючи націю та країну в багатомовній спільноті» [2]. Тому створення української політичної держави має вирішити основні проблеми в мовній галузі, щоб країна могла будуватися на основі принципів українського державотворення. Ліна Костенко наголошувала, що мова – це обличчя народу, і воно тяжко спотворене. Наприклад, у європейських країнах, де домінують корінні народи і їх мови, відбувається інтеграція мовних функцій. Насправді в цих країнах мова є еталоном національної самодостатності, самоцінності та унікальності. Але ситуація в нашій країні інша: через втрату свободи та приєднання до інших країн, український народ втратив можливість максимально використовувати свою мову. Через заборони та дискримінацію протягом століть багато українців більше не використовують рідну мову як засіб національного спілкування. З часу здобуття Україною незалежності надзвичайно важливим та нагальним питанням було встановлення української мови як національної мови, як одного з головних факторів національної свідомості суспільства. Вчені розглядали різні аспекти розвитку та функціонування української мови, наприклад, Я. Грицак, І. Дзюба, М. Вівчарик [5] та інші вітчизняні науковці дослідили поточні національні проблеми та функції національної мови, що підтримуються нормами та законами. І. Дзюба, М. Карпенко, Л. Масенко [2] та інші вчені враховували, що робота з об'єднанням українського суспільства – центр мовної політики.

У контексті цього питання слід зазначити, що статус української мови як єдиної національної мови нашої країни був визначений Законом «Про мови в Українській РСР» [3] у 1989 р., який поступово відновлював важливі умови відродження української нації. З прийняттям Конституції України державний статус української мови був закріплений у ст. 10 Конституції України, яка проголошує: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України» [4].

Важливою особливістю сучасної мовної ситуації в Україні є двомовність, а саме українсько-російська. У більшості районів країни російська мова має багатий спектр функцій у майже всіх сферах суспільного життя. Звичайно, це обернено прямо пропорційно до використання української мови.

Відомий український дослідник державотворчого процесу М. Вівчарик

[5] розкрив причини та наслідки панування російської мови в Україні. Він зазначив, що «внаслідок взаємодії таких чинників, як багатовікова русифікація, міграція на територію України росіян, фізичне знищення, депортація і вимушена еміграція українців за межі України, створилася вкрай небезпечна і виняткова, суто «російська» ситуація, коли не мігранти змушені докладати зусиль проти їх асиміляції корінним народом, а, навпаки, національно свідомі українці змушені захищатися від мігрантів і доморощених збільшовичених перевертнів» [5].

Дослідження з питань мови показують, що це двомовне явище має кілька важливих характеристик. По-перше, коли велика кількість українців вживає російську мову, існує різниця між етнічним та мовним самовизначенням. Важливим є те, що навіть у радянський період російська мова набула статусу мови міжнародного спілкування, і вона продовжується донині. Ця мова забезпечує не лише спілкування між українськими меншинами, а й спілкування між жителями колишнього Радянського Союзу.

Ще однією важливою особливістю української мовної ситуації є те, що мовний статус регіону різний, що головним чином пов'язано з різним історичним розвитком західної та східної України. Водночас більшість населення України західного регіону розмовляють українською мовою, тоді як українці в південних та східних регіонах говорять російською мовою, а центральні регіони займають середнє положення. У повсякденному житті значна частина суспільства використовує суржик, який не є літературною мовою.

У цій складній ситуації держава повинна і надалі дбати про баланс інтересів між різнодіалектними чи різномовними регіонами. Це вимагає збалансованої мовної політики, спрямованої на розширення основних функцій національної мови. Мова повинна об'єднати все суспільство та забезпечити повне дотримання національних прав, щоб забезпечити її повноцінний розвиток та лояльність до батьківщини.

На жаль, не було вжито заходів для повного впровадження української мови у всіх сферах суспільного життя в нашій країні. Через відсутність нових законів про мову, стаття 10 Конституції України не змінила мовної ситуації, українська мова є другорядною, в той час як російська мова є домінуючою.

Розвиток мовної єдності – надзвичайно складний процес. Дотепер політикам та суспільству було важко зрозуміти мову та розглядати її як основу побудови політичної держави, що є засобом зміцнення національної свідомості.

Через давні зовнішні впливи, що спотворили українську національну свідомість, політичні сили продовжують спекулювати на мовних питаннях, намагаючись штучно погіршити ситуацію – виникнення української мовної єдності (що не заперечує розвитку національної мови в країні) є, безсумнівно, фактором консолідації. Існує потреба у збалансованій етнічній мовній політиці, яка повинна забезпечувати захист та підтримку етнічних

мов, забезпечуючи при цьому їх розвиток та функціонування. Слід вжити відповідні заходи для підвищення обізнаності громадськості про те, що доля української мови насправді є долею української нації та країни.

1. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. К.: Абрис, 1991. 76 с.
2. Масенко Л. Мова і політика. К., 1999. 17 с..
3. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки про мови в Українській РСР. К.: Преса України, 1989.
4. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. К.: Преса України, 1997. 79 с.
5. Вівчарик М. М. Україна: від етносу до нації: Навч. посіб. К.: Вища шк., 2004. 239 с.

Мурашкін Михайло Георгійович
д. філос. н., професор,
професор кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

МОВА І «РУССКИЙ МИР»

Кожен індоєвропеєць повинен вивчати українську мову. Праукраїнська є коренем арійських мов (М. Красуський). У кожній державі (індоєвропейській, арійській державі), починаючи з Норвегії, Швеції і закінчуючи Індією, повинні вивчати українську мову. Чому? А тому що корені індоєвропейської або арійської цивілізації лежать в Північному Причорномор'ї. Тут, в Північному Причорномор'ї, виникла первинна арійська цивілізація. Інші арійські племена були дикими, а тут почалась цивілізація, почали вирощувати рослину. І найголовніше – була закладена основна цінність цієї цивілізації. В індоєвропейському священне «svet» означає «ріст», розквіт животворного, що веде до визрівання плоду й прориву до нового, вищого стану (В. Горський). Тобто була закладена така цінність, як «життя». А щодо «вищого стану», то була закладена ідея Бога як вищого стану людини, а також практика отримання Божественного, практика усілякої медитації, медитації, яка отримала розвиток, коли арії пішли до Індії, Ірану і вплинули на виникнення індуїзму і зороастризму. З індуїзму вийшов буддизм, який вплинув на китайський даосизм. А зороастризм вплинув на іудаїзм, з якого вийшло християнство, що вплинуло на мусульманство. Але практичні (містичні) корені всіх цих релігій, отже, й усіх цих Богів, – в практиці медитації, яка почалась з культури Північного

Причорномор'я, з медитативної культури. Основа цієї культури – Див, а практика медитації – це Дивлення. Праукраїнці співали «А ми просо сіяли, сіяли, Ой, Див, Ладо, сіяли, сіяли» (Українська народна обрядова поезія), коли не було написано ще ні одне Святе Письмо, ні Веди, ні Авеста, ні Тріпітака, ні Дао де цзін, ні Біблія, ні Коран. Медитація – це містичне, що є коренем релігії, починається з Дивлення. Пильно дивлячись, занурюєшся в самадхі (С. Кацукі). Дивлення у прадавніх аріїв – це Див. Але Див перетворився в негативне божество. Тільки в Індії він залишився як позитивний – у вигляді дев. Однак залишилась основа Дива як квазіпасивність (Ж. Дюмезиль), тобто медитативність. А щодо самого імені Бога, то це не важливо. Значущий Бог вислизає від рабської прихильності до свого імені (Ж. Дюмезиль). Тут головне – медитація, головне – квазі (ніби). Та і медитації замало. Вище, вищий стан духу приходить до людини тоді, коли до цього залучається «ріст».

Іранський Зороастр вплинув на єврейських пророків з приводу сприйняття ними ідеї божественності (Чайлд Гордон). Це відбилося і в Біблії, і в Корані. Але щоб знати корені Божественного, треба повернутися до початкового стану речей, які лежать у Північному Причорномор'ї, у прадавній українській культурі. «Ріст» (В. Горський), ріст людського життя – це основа культури. «Див», «Дивлення» – це припинення неправильного росту. Припинення неправильного росту перероджує людину. І після такого переродження можна вже перейти до другого етапу життя – стану конкретизації та реалізації себе (А. Колодний).

Висновки. Основа арійської цивілізації – це прадавні ідеї «ріст» і «дивлення» («дивлення» як припинення неправильного росту), вони живуть і перетворюються в ідею «переродження» людини як невід'ємної частини її життя.

Перш ніж створювати новий міф «Русский мир» і вкладати в це гроші, краще б було московським можновладцям розібратися із змістом слова «руси» (С. С. Губерначук) і з тим, звідкіля воно походить. А це слово, і взагалі всяка Русь (біла, червона, литовська, московська), походить з Північного Причорномор'я, з середнього Дніпра. Тобто походить від праукраїнців. Чи не від того московські нацисти і шовіністи намагаються привласнити Північне Причорномор'є собі?

«Русский мир» – це та частина православ'я, яка неправильно розуміє Біблію, неправильно розуміє Ісуса Христа. Не розуміє того, що з початку створення Всесильним небесного і земного (Буття 1:1) як символів, а не неба і землі, починається вся біблійна історія, що Бог є Дух (Іоан 4:24), що Царство Боже в вас (Лука 17:21), що ви боги (Іоан 10:34), не розуміє по аналогії з тим, як цього не розуміли деякі іудеї. Не розуміючи цього, вона створює міф ХХІ століття «Русский мир». Вчений Б. Рибаків стверджує, що предки арійців жили у Подніпров'ї (С.С. Губерначук). Тут і були закладені основні цінності арійської цивілізації. Також була закладена сутність ідеї

Бога, розуміння Бога. Цю ідею, це розуміння арії понесли до Індії. Ця ідея вплинула при виникненні індуїзму і зороастризму. Пильно дивлячись, занурюєшся, поринаєш у самадхі (Секіда Кацуки). А «дивлячись» – від арійського «Див». Один з практичних принципів цієї ідеї, ідеї Бога, є «Дивлення» як принцип усілякої медитації, він був перенесений аріями з Північного Причорномор'я в Індію й Іран і вплинув при формуванні індуїзму (брахманізму) і зороастризму. Іранець Зороастр вплинув на єврейських пророків з приводу сприйняття ними ідеї Божественності (Гордон Чайлд). Іудеї були сприйнятливі до впливу зороастризму, деякі книги іудаїзму чітко відображають зороастрийські уявлення (М. Бойс). З іудаїзму виникло християнство, релігія, яка сягає своїми коренями в обидві ці прадавні віри: одну – семітичну, другу – іранську (М. Бойс). Тобто ідея Бога передається з однієї релігії до іншої. Ця ідея повертається знову до Північного Причорномор'я в складі християнського православ'я як релігійної структури. Але ця ідея втрачається зовсім в московському проекті «Русский мир». Поновити ідею Бога – це повернутись до її витоків. Ці витoki закладені ще в українських говірках та у санскриті, в розумінні рівноваги, гармонії.

Рівновага (гармонія, неподвійність) в людині протилежностей (вогонь-вода) – це невип'ячування цих протилежностей. Невип'ячування (невип'ячування також всілякої думки в голові) припиняє неправильний ріст і актуалізує Стан Бога, як потужність, силу. В українських говірках – це тур (із санскриту – тур'я). Але долучитись до цього урешті-решт, долучитись до процесу припинення росту можливо через таку цінність як ріст. Ріст як цінність був закладений при вирощуванні рослин в Північному Причорномор'ї. Ідея Бога виникає як припинення неправильного росту. А це дає людині переродження. І після такого переродження можна вже перейти до другого етапу життя – стану конкретизації та реалізації себе (А. Колодний). І яке відношення до цього має «Русский мир» як щось штучне?

1. Бойс М. Зороастрийці. Веровання и обычаи. М.: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1987. С. 65-122.

2. Горський В. Релігієзнавчий аналіз поняття святості доби Київської Русі. Релігієзнавство України. В 2-х книгах. Книга перша: Релігієзнавча думка України другого тисячоліття. К., 2013. С. 25.

3. Губерначук С.С. Українські говірки і санскрит. К.: Фенікс, 2013. С. 9-63.

4. Дюмезиль Ж. Верховные боги индоевропейцев. М.: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1986. С. 155.

5. Кацуки С. Практика Дзэн. *Дзэн-Буддизм*. Бишкек: МП «Одиссей», Гл. ред.КЭ, 1993. С. 645.

6. Колодний А. Питання природи і функціональної ролі релігії у творчій спадщині Г.С. Сковороди. Релігієзнавство України. В 2-х книгах. Книга перша: Релігієзнавча думка України другого тисячоліття. К., 2013. – С. 142.

7. Красусский М. Древность малороссийского языка. Индо-Европа. К., 1991. №1. С. 9-39.

8. Чайлд Гордон. Арийцы. Основатели европейской цивилизации. М.: ЗАО Центрполиграф, 2010. С. 13-106.

Railianova Viktoriia

Candidate of Science, Associate Professor,
Department of Social Sciences and Humanities
(*Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs*)

PRESENTING YOUR IDEA: SENSE, MEANING AND STRUCTURE

Human's ability to speak is considered to be unique and language itself is placed as one of the most important experience of being human. Though the idea that language may influence the way we think was not accepted by most linguists who argue that it doesn't have any scientific ground.

Recently researches from Stanford University have collected data in order to find where the truth is. A team of scientists under supervision of Lera Boroditsky, an assistant professor of psychology, neuroscience, and symbolic systems at Stanford University, looked at how the languages we speak shape the way we think.

A person's speech is an integral part of his activities, allowing him to learn about the world and communicate with people. Cognition and communication, based on understanding and exchange of thoughts and feelings, is carried out using speech means. Speech means are represented by a language system materialized in linguistic signs of phonetics, graphics, vocabulary, grammar. In diverse situations of speech communication, all the wealth of the external world is manifested. Using language as a means of cognition and communication, a person listens, speaks, reads, and writes. In conversations, disputes, discussions, a direct exchange of thoughts is carried out. Verbal communication is carried out in the form of oral dialogue, oral monologue and written monologue speech. The forms of communication and their varieties are characterized by a certain set of linguistic means. Within the same form of communication, linguistic material is common for the speaker and the listener, the writer and the reader.

Oral dialogue as a form of communication is communication between two or more people, in which each statement is directly addressed to the interlocutor. It consists of replicas with a communicative focus. Dialogue speech is situational, contextual, convoluted, reactive and poorly organized. The choice of linguistic means for the reply largely depends on the previous statement. The interlocutor asks clarifying questions during the speech, can finish the thought of another, submit his remarks. This makes it easier for the speaker to express a thought, to express an attitude towards the subject of speech and to be understood by the interlocutor. Often, the partner continues the expressed thought, complementing it or giving it an unexpected twist. The information contained in the dialogue sometimes concerns several areas and has a diverse, sometimes opposite assessment. One is happy with the events, the other ignores, the third is indignant.

The effectiveness of a speech message is largely facilitated by the objective conditions in which it occurs: a calm environment, the absence of noise and distractions.

The main characteristics of the message are the expression of informative categories, composition, way of expressing thoughts and linguistic means. The quality of a speech message is determined by the extent to which it provides for an adequate understanding of the author's thoughts.

The completeness of information is created during the dialogue by all its participants. Normally we use words to present our ideas to others. The word as the smallest linguistic unit that serves to express concepts has a certain content and form - sound, graphic, morphological. In psychology, in turn, a word is defined as a complex complex stimulus and as a complex speech action of a person. The external world forms object and verbal images in a person. In psychology, the meaning and sense of the word are differentiated. The meaning is based on the abstraction of known signs and their generalization. The semantic structure of a word is a system of meanings and connections. The sense of a word is its individual, subjective meaning that it acquires in each specific situation. The meaning of a word is a category of language, it is reflected in the dictionary. The sense of a word is a category of speech. It is determined based on experience and communication situation, but is not reflected in the dictionary. The word is inextricably linked with the concept, which is a category of thinking. The concept always encompasses many objects, as a result of which it has not only content, but also volume, which includes all relevant specific objects.

Objectively existing connections and relationships between objects and phenomena of the external world find different semantic and structural expression. The complex of structural components of speech is able to convey the subtlest nuances of thought. There are qualitative differences between the lexical and grammatical ways of transmitting thought. The relationship between the subject of the action and the predicate, determined and determining, the action and the object, is expressed grammatically; temporal, spatial, causal relationships of phenomena; the speaker's attitude to the expressed thought and to the interlocutor.

The results the researches from Stanford university have obtained are as following: “ ... languages shape the way we think about space, time, colors, and objects. Other studies have found effects of language on how people construe events, reason about causality, keep track of number, understand material substance, perceive and experience emotion, reason about other people's minds, choose to take risks, and even in the way they choose professions and spouses.⁸ Taken together, these results show that linguistic processes are pervasive in most fundamental domains of thought, unconsciously shaping us from the nuts and bolts of cognition and perception to our loftiest abstract notions and major life decisions. Language is central to our experience of being human, and the languages we speak profoundly shape the way we think, the way we see the world, the way we live our lives”, says Lera Boroditsky.

Скиба Елеонора Костянтинівна
д. філос. н., доцент,
професор кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

МОВА ЯК ОСОБЛИВЕ СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Мова є важливим інструментом соціальної взаємодії у суспільстві та віддзеркалює зміни соціально-культурних змін у дискурсі. Люди, використовуючи мову, створюють соціально-філософський контекст суспільства. Соціальний контекст намагається описати і врахувати різні способи використання різними людьми мови. Соціальний контекст допомагає проаналізувати стосунки між мовою та суспільством та мовою. Вивчаючи стосунки між мовою та людиною, ми встановлюємо взаємозв'язок між мовою людини та її соціальною ідентичністю.

Мова відображає зміни, що відбуваються у суспільстві та сама зазнає змін під впливом змін соціально – культурного дискурсу. Професія, відносини між людьми, якість та специфіка життя залежно від того, хто є ці люди, що вони роблять та яке до роботи ставлення, яке ставлення вони мають до своєї мови. Тип мови, якою користуються окремі індивіди також залежить від їх соціального походження та соціальної ідентичності.

Соціальний контекст встановлює взаємозв'язок між мовою та людьми. Мова впливає на суспільство та людей, але і люди та суспільство впливають на мову. Ця взаємодія має вираз у тому, що мова впливає на формування особистості та суспільства, а люди і суспільство впливають на конститування мови. Але існує думка, що мова – це рото інструмент, яким користуються люди, і соціального ефекту вона немає.

Дослідження доводять, весь час мова змінюється через соціальний контекст, а соціальний контекст спричиняє зміну мови. Існує бачення, що мова настільки потужна, що вона впливає на те, як ми бачимо світ та впливає на спосіб мислення та поведінку.

Отже, мова не впливає на те, що ми можемо бачити у світі, але все-таки можливо, що мова впливає на людей і суспільство, оскільки, можливо, мова все-таки впливає на спосіб мислення. Зв'язок між мовою та суспільством міцно закріплений. Відносини між цими двома суспільними феноменами глибоко вкорінені. Мова виконує різні функції в суспільстві, і суспільство також забезпечує виконання певних функцій. Якщо одного не буде, то і інший феномен.

Мова є основним інструментом комунікаційних цілей, встановлення миру та порядку в нашому суспільстві, демонстрації авторитету та сили та

досягнення цілей та завдань. Але це також може зруйнувати суспільство, якщо використовується неналежним чином. Має бути встановлена відповідність та певна кореляція. Ця відповідність допомагає встановлювати відносини між мовою та суспільством та надає можливість уникати конфліктів і дотримуватися межі індивідуальних відмінностей.

Однак суспільство контролює нашу мову, надаючи нам переваги, оскільки кожен із нас має своє власне сприйняття чи точку зору. Група людей може прийняти нашу мову, але для інших це може бути образою. Ми повинні знати, як, коли і де говорити і з якою метою.

Соціальні зміни спричиняють зміни в мові. Мова є сама по собі культурна цінність і вона включає соціальні цінності. Однак соціальні цінності є такими ж, як лінгвістичні цінності, коли суспільство є стабільним і незмінним. Як тільки суспільство починає змінюватися, тоді зміна мови виробляє особливі ефекти.

Смульська Алла Василівна

к.пед.н., доцент,
доцент кафедри державно-правових
дисциплін юридичного факультету
(Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна)

РОЛЬ МОВИ У ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

Кожен народ має свою мовну картину світу, яка демонструє його ментальність, формує неповторний погляд на світ. Існування мовних законів, законів людського мислення підтверджує існування етнічних мовних картин світу, що проявляється у специфічному сприйнятті навколишнього світу, відтворенні цього сприйняття у поняттях та психо-соціолінгвальних діях.

Авторитет батьківського слова, ніжна материнська пісня, історія народу, втілена у думках і легендах, історична правда, закарбована у літописах і пам'ятках – це наша мовно-національна свідомість, наш ментальний код нації.

Очевидно, що зростання авторитету української мови залежить від багатьох чинників – і від знання і шанування національних традицій, й своєї історії, й від формування національної свідомості. Однак важливим провідником цих знань у свідомість народних мас є сформована національна інтелігенція, свідома еліта. Її слово повинно чинити практичний дійовий вплив на формуванні національної солідарності, бути потужним важелем у становленні висококультурної мовної особистості, відповідально впливати на виховання молодого покоління.

Ми є очевидцями нинішніх кардинальних змін інформаційного продукту в усіх сферах суспільного життя (у телерадіопросторі, у діяльності ЗМІ, у видавничій справі, на ринку освітніх послуг, у соціальних мережах, у комп'ютерному забезпеченні тощо), переорієнтація його зі зросійщеної площини в рідну, україномовну.

На щастя, сьогодні також відбувається усвідомлення того, що українська мова – це не лише засіб функціонування управлінської сфери чи рідна мова для носіїв окремих регіонів, а саме засіб спілкування всього українського народу, одна з ознак, завдяки якій відбувається процес нашої самоідентифікації.

Тож очевидним є той факт, що без мови не може існувати суспільство, без мови не зможе існувати бездержавний народ, без державної мови не може існувати багатонаціональна держава. Мова виконує об'єднуючу функцію, стоїть поруч з поняттями нація і держава.

Вивчаючи рідну мову, ми розшифруємо її код, долучаємося до її космосу, черпаємо неповторну життєдайну енергію й силу, утримуємо зв'язок поколінь. Той, хто втратив мову і Батьківщину, ніколи не знатиме справжнього щастя.

Шевченко Наталія Володимирівна

к. іст. н.,

заступник декана факультету політичних наук,
старший викладач кафедри історії
(*Чорноморський національний
університет імені Петра Могили*)

ЗНАННЯ МОВИ ТА ВЕДЕННЯ ДІЛОВОДСТВА ЯК ОДНІ ІЗ ОСНОВНИХ ВИМОГ ДО НОТАРІУСІВ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ - НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Знання мови, грамотність та вміння правильно вести документацію – основні складові у будь-якій сфері життєдіяльності. Виникнення нотаріату у ХІХ столітті як окремого інституту, що відповідав за здійснення нотаріальних функцій, призводить до того, що виникає потреба в освічених та грамотних працівниках, які є фахівцями не лише у сфері юриспруденції, а й у веденні документації.

Нотаріальна діяльність передбачала ведення визначеного діловодства. Так, нотаріус повинен був вести: реєстр для реєстрації складених ним актів; дві актові книги: для реєстрації актів на нерухоме майно та друга – на все інше; книгу для реєстрації стягнутих зборів; загальний алфавіт складених нотаріальних актів та засвідчень; відомості документів, які були на його

збереженні; алфавітний покажчик осіб, які оголошені банкрутами чи над якими встановлено опіку чи піклування [6, с. 7]. Після завершення року з часу закінчення актової книги нотаріус зобов'язаний був передати її з реєстром і з усіма до них додатками до місцевого нотаріального архіву [4, с. 104].

При перевірці актової книги на останньому її аркуші член окружного суду засвідчував кількість сторінок у книзі, ставив дату, свій підпис і печатку. Наприклад, наприкінці реєстрової книги нотаріуса С. Прохна, виданої йому на 1885 рік, стояв такий надпис: «В этой книге пронумеровано, прошнуровано и скреплено 300 листов. В чем Херсонский окружной суд подписью и печатью удостоверяет. 4 декабря 1884 г. Подпись /Член суда Горинов/» [3, арк. 300].

Слід відзначити, що функціонування діяльності нотаріусів з 14 квітня 1866 року регламентувалося «Положенням про нотаріальну частину». Написання даного положення ґрунтувалося на декількох європейських законодавчих актах. В основу даного положення було покладено, зокрема – саксонське положення, яке було більш лояльним до відбору кандидатів на посаду нотаріусів на відміну від австрійського. Австрійське положення про нотаріальну частину висувало більш жорсткі умови до претендента на посаду. Воно вимагало, щоб нотаріус, крім іспиту на знання адвокатської справи, ще склав іспит на знання вітчизняної (німецької) мови і добре володів іншими мовами, які вживалися в країні [1, с. 3].

Згодом почали з'являтися програми для іспитів на заняття посади нотаріуса, які готували самі ж діючі нотаріуси. Програми склалися з двох розділів: перший містив питання з теорії нотаріату, другий – зразки оформлення нотаріальних документів. Так, О. Плохотенко визначив всього 23 питання з теорії нотаріату, які мав знати досконало майбутній нотаріус [5, с. 11–21].

Незнання нотаріального діловодства, інколи ставало основною причиною не допуску особи до здійснення нотаріальної діяльності. Прикладом є справа присяжного повіреного Одеського комерційного суду Б. Пелікана, який просив у 1892 р. у голови Одеського окружного суду дозволу скласти іспит на посаду нотаріуса для зайняття ним вакансії в м. Курисово-Покровське Одеського повіту в окрузі цього суду. Кандидатом були надані всі належні документи, але у результаті іспиту, комісія зробила висновок, що знання Б. Пеліканом нотаріального діловодства і законів виявилися незадовільними. Складати повторний іспит він мав право тільки через рік [2, арк. 1–5].

Ще одна із важливих причин до підвищення освітнього рівня нотаріуса була закладена в ст. 71 Положення, яка доручала йому засвідчувати переклад акту, укладеного на іноземній мові. Тобто ця стаття передбачала знання нотаріусами іноземних мов, в іншому випадку закон би не уповноважив їх засвідчувати такі переклади. Для цього, перш за все, нотаріуси мали б складати відповідний іспит, але це законом передбачено не було.

Законодавець у цьому випадку підстрахувався ст.ст. 261 і 540 Статуту цивільного суду, які доручали переклад або перевірку акту, укладеного на іноземній мові штатному перекладачу окружного суду або могли відсилати переклад разом з оригіналом у місцеву гімназію, до найближчого університету або навіть у Міністерство іноземних справ. Але при жодному з окружних судів ані присяжних, ані штатних перекладачів не було, а пересилання документів до навчальних закладів або в міністерство супроводжувалося великою втратою часу і уповільнювало завершення справи. Тому, зрозуміло, що наведені статті залишалися тільки на папері і не могли бути виконані на практиці. Довірити переклад документа приватній особі також було недопустимо, оскільки вона не відповідала перед законом за правильність перекладу і могла допустити помилки, від чого могла постраждати вся справа [1, с. 8–9].

У зв'язку з цим, Я. Гурлянд пропонував доповнити ст. 15 Положення вимогою знати нотаріусу обов'язково німецьку і французьку мови, оскільки вони частіше за все вживалися в Російській імперії. А нотаріуси у портових місцях, зокрема в Одесі, ще мали знати обов'язково додаткові англійську та італійську мови [1, с. 11].

Отже, виникнення інституту нотаріату призводить до актуалізації мовного питання та грамотного і фахового ведення документації як запоруки успішного та правильного складання різних видів нотаріальних документів. На основі різних джерел та літератури, наявних архівних матеріалів, можна зробити висновок, що все це дало можливість уникнути багатьох конфліктних ситуацій, пов'язаних із діяльністю нотаріусів досліджуваного періоду.

1. Гурлянд Я. Юридический разбор нотариальных вопросов и разные заметки из практики Якова Гурлянда, харьковского нотариуса. Харьков: Типо-Литография А. П. Вейцель, 1875. 248 с.

2. Державний архів Одеської області. Ф. 635. Одеський окружний суд. 1870–1919 рр. Оп. 1. Спр. 25. Об испытании дворянина Бориса Александровича Пеликана на должность нотариуса, 1892 р. 6 арк.

3. Державний архів Одеської області. Ф. 31. Нотаріус Прохно Григорій Йосипович, м. Херсон Херсонського повіту Херсонської губернії. 1873–1890 рр. Оп. 1. Спр. 38. Реестр херсонского нотариуса Сисоя Осиповича Прохно на 1885 год. Часть 1, 1885 р., 300 арк.

4. Долинська М. С. Правовий статус нотаріуса на українських землях за часів Російської імперії на підставі Положення про нотаріальну частину від 14 квітня 1866 р. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2014. № 4. С. 98–106.

5. Плохотенко А. К. Полная программа испытаний на должность нотариуса. Москва: Издание юридического книжного магазина «Правоведение» И. К. Голубева, 1917. 21 с.

6. Сборник узаконений по нотариальной части со всеми позднейшими изменениями и дополнениями... Настольная книга для гг. мировых судей, нотариусов и всех лиц, совершающих акты. Составил по официальным источникам В. И. Выдрин, нотариус Киевского (б. Воронежского) окружного суда в Киеве. Киев : Издание книгопродавца Н. Я. Оглоблина, 1887. 561 с.

Shubenok Tamara

Senior Lecturer,

Department of Social Sciences and Humanities,

(Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs)

STUDYING FOREIGN LANGUAGES BY DIFFERENT GENERATIONS

Generations come and go. They all have their unique characteristics. Depending on social changes, different generations have different abilities in understanding foreign languages learning. Among these generations as the scientists have researched are baby boomer, X, Y, and Z. People who were born between 1927 and 1945 are called a “silent generation” or “traditional generation”. Those between 1946 and 1964 are “baby boomers”. In order to increase the number of American people following the World War II, American government supported and advertised definite polities and as a result a population boom took place with developing economy. Such a program was called a “baby boom” and the population boom was a “baby boomer”. Those born between 1965 and 1979 are named as “X” while those between 1980 and 1999 are “Y” and those after 2000 are a “Z” generation children (UNJSPF, 2013). Each generation differs from the others in terms of qualities and attributes. For example, the traditional generation shows such qualities as inability to communicate directly, respect for authority and taking responsibility. Moreover, baby boomers do not like conflict and are more optimistic. While an X generation is for a global idea and pro-freedom, a Y generation is more sociable, self-confident, and flexible in work, a multi-tasker, tolerant and interested in technology. A Z generation grows up with modern technological tools such as the Internet, smart phones, Ipads and netbooks and lives constant novelties in technology (Minet, 2013). The scientists of Atatürk University paid much attention to researching this phenomenon. The findings showed that a generation Y shows a profile self-confident, tolerant, open to experiences, efficient in solving problems and able to act independently in foreign language learning.

In foreign language learning, a generation Y learner differs positively in know-how related to personality and learning ability and has difficulties in knowledge and skills at verbal comprehension and expression. They are more successful in written comprehension and expression. When it comes to competences related to personality, a generation Y learner is self-confident, tolerant and extroverted. They are not afraid of making mistakes learning a foreign language, obsessed with the negative criticisms, prejudiced with the foreign language, find the cultures and native speakers of that language strange and cast them off. In addition, the learner seen in this group is said to have more learning skills. The learner is also able to observe new experiences, mix new knowledge

with what it already acquired, and struggle more effectively and independently with the problems in learning a language. Such a learner desires to express himself in the language he is learning but is rarely successful in creating opportunities to use the language. This being the case, it is necessary for him to acquire foreign language using skills.

Generation Z or the Millennials, are no different when it comes to the skills they need to understand English. They are different when it comes to teaching style. Generation Z (or Millennials) is a social classification of people born since 2000. The usual characteristics of Generation Z are social, good at multitasking, and speedy and are more inclined to instant gratification. They like to experiment and learn. They prefer learning by doing rather than being told what to do or reading static books. Students can intuitively use a wide range of technology. They like to tinker with the latest electronic gadgets. They use the Internet to learn new material, to research what they don't know, to meet new people and make friends. They are creative on social media. They take the initiative to learn new tools and apps. If they don't know something, they ask the digital world such as Google, Wikipedia, etc.

To be a good teacher it is necessary to use more technology in the teaching strategies. Teachers need to update their teaching strategies. They need to adopt more technology-based tasks, include visual content and give students opportunities to give and receive feedback. It is very important to bring movies into the class and get the students review the movies by taking notes and discussing their findings in class. Generation Z are multi-taskers so you can incorporate pictures, sounds, video into all your teaching activities. You can have listening, drawing and speaking activities at the same time. Let them record, upload their presentations, reports on a social media video channel, and establish an online communication by bringing different cultures and countries together. Teachers are advised not to throw away all the traditional methods in favour of the new technology based teaching strategies. The most practical way to look at this is for teachers to innovate, technify, change within reason. As one saying goes, "If it ain't broke, don't fix it." The traditional method of teaching EFL/ESL isn't broken, it just needs updating and upgrading.

1. Bozavli E. Understanding of Foreign Language Learning of Generation Y. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1115863.pdf>.

2. Teaching English to generation Z students. URL: <https://ebc-online-tefl.com/blog/teaching-english-to-generation-z-students/>.

Ядловська Ольга Степанівна

к. іст. н.,

доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ЧИННИК САМОЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Людина в сучасному суспільстві живе та розвивається у багаторівневих зв'язках, серед яких етнічна самосвідомість виступає ментальним осягненням себе, а також ідентифікацією себе з етнічної спільнотою. Ментальні настанови за своєю природою містять серед іншого й підсвідомі риси, що розуміються нами як передача від покоління до покоління відповідних характеристик, настанов та світовідчуття у поєднанні зі співвіднесенням себе з певною національністю. Однак, окрім зазначених аспектів, суттєвий вплив на формування національного характеру та ментальності має й соціокультурний чинник, у структурі якого провідну роль у формуванні національної ідентичності відіграє саме мова.

Мовна ментальність – це спосіб поділу світу за допомогою мови; він достатньо адекватний існуючим уявленням про світ у людей. Як стверджують А. Боднар та Е. Макаренко, «ці особливості визначаються мовною залежністю від певної соціокультурної групи (в найширшому розумінні культури) і детермінуються соціокультурним середовищем. Особливості країни як соціокультурного середовища – це культурні традиції, історія, політичний устрій. Таким чином, соціокультурні стереотипи сприйняття світу формують мовну ментальність. Оскільки провідними детермінантами мовної ментальності є соціокультурні чинники, а ці чинники доволі мінливі, то й мовна ментальність також мінлива» [1]. У зазначеному розрізі слід розглядати проблему двомовності або білінгвізму, яка є характерною і для нашого суспільства. Дослідження доводять, що при послуговуванні декількома мовами, мовець завжди віддає перевагу одній з мов. Тобто «на рівних» у свідомості реципієнта мови існувати не можуть. Це змушує замислитись над необхідністю наполегливо працювати щодо залучення української мови у всіх сферах життя суспільства як основної, а щодо індивіда – із самого малечку та всіх ланках освіти. Безумовно, суспільство не повинно впливати на мову міжособистісних стосунків та мову релігійних громад (як і зазначено у Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», 2019 р.). Разом з тим, саме системне та неухильне впровадження української мови як державної стане запорукою забезпечення одного з факторів державотворення – єдиної державної мови.

Ще 2011 р. дослідник М. Степико досить радикально, як здавалось,

акцентував увагу на тому, що «недоформованість національної ідентичності українців є підґрунтям для цілком реальних загроз – активізації сепаратизму та федералізму, спекуляцій довкола «мовного питання», зовнішньополітичних пріоритетів розвитку країни, поляризації та радикалізації електорального поля й політичних сил. Інтенсивність цих загроз, безвідповідальна гра на відмінностях у ціннісних, світоглядних, мовно-культурних орієнтаціях громадян України стали традиційним інструментом політичної боротьби, а отже, є потенційним дестабілізуючим і деконсолідуєчим чинником, що суттєво ускладнює реалізацію національних проєктів і перспективи формування української політичної нації – нації всіх етносів як громадян України» [3, с. 332]. На жаль, слід констатувати, що думка науковця знайшла свій вияв у реальності. Разом з тим, виклики сьогодення стали для українців, з одного боку, консолідуєчим чинником, а з іншого, дозволили зрушити з місця законодавче вирішення питання про мову, що є нагальною потребою протягом усього періоду після проголошення незалежності. На нашу думку, українське суспільство у своєму еволюційному розвитку проходить етап становлення власної державності й кризь призму мовного питання.

Видатний українознавець сучасності П. Кононенко наголошує, зокрема, що «державна мова покликана об'єднувати, а не диференціювати суспільство, а тим більше – стимулювати його до конфліктів та конфронтацій. Вона має інтегрувати всі навчально-виховні предмети, всі ланки та сфери життя суспільства. Тому проблема мови – проблема єдності батьків, дітей та влади і – не меншою мірою – органів законодавства й виконавчих владних структур, ЗМІ та інформаційного простору, книговидавничої справи та підготовки підручників, організації народних університетів українознавства. Отже – єдності зусиль батьків, закладів виховання й освіти, вчених і творців культури та мистецтва, системи Інтернет, всіх органів законодавчої і виконавчої влади» [2]. Суголосно із зазначеним підкреслимо, що саме всебічне україноцентроване навчання та виховання, а також залучення та використання української мови у всіх сферах життя (а бажано, і в сімейному колі) стане запорукою формування українського суспільства та української нації, що у подальшому зміцнить фундамент української державності. Провідну роль у процесах консолідації нації, безумно, відіграє державна українська мова.

1. Боднар А. Я., Макаренко Е. М. Взаємодія мовних і ментальних структур у формуванні національної самосвідомості (на прикладі української та російської мов). URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7755/Bodnar_Vzayemodiya_movnykh_i_mental'nykh_struktur.pdf (Дата звернення: 10.02.2021)

2. Кононенко П. П. Мова і майбутнє народу. URL: <http://ndiu.org.ua/images/book/9.pdf> (Дата звернення: 10.02.2021)

3. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. К. : НІСД, 2011. 336 с.

ПУБЛІКАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ

Апанасова Владислава Сергіївна

здобувачка вищої освіти 1 курсу магістратури,

група М-ЮД-021 юридичний факультет,

Науковий керівник:

Головіна Ольга Володимирівна

канд. іст. наук, доцент,

доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін,

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

ДОТРИМУВАННЯ МОВНИХ НОРМ – ОСНОВНИЙ ПОКАЗНИК МОВНОЇ І МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ ЮРИСТА

Вміння обґрунтувати свою думку, готовність до продуктивної комунікації є невід'ємною складовою професійної компетентності юриста. І незалежно від того, створює він законопроект чи проводить слідство, виносить вирок чи захищає права підсудного, йому важливо бути готовим до вербальних та невербальних контактів і обміну інформацією, до вироблення оптимальної стратегії і тактики взаємодії у власній професійній діяльності. Відповідно, чим вищий рівень комунікативної культури юриста, тим ефективніше він вирішуватиме професійні завдання.

Мова – показник загальної культури людини, її інтелекту, мовної культури. Слово є візитною карткою віку, професії, соціального стану людини. Мовна культура шліфується і вдосконалюється у процесі спілкування, зокрема під час виконання професійних обов'язків. Вона виявляється у володінні професійною мовою, вмінні висловлюватися правильно, точно, логічно, майстерно послуговуватися комунікативно виправданими мовними засобами залежно від мети і ситуації спілкування. Усі ці критерії регламентує мовознавча наука – культура мови.

Офіційне спілкування (між установами, окремою особою та установою, між: посадовими особами; ділові взаємини на виробництві тощо) нині здійснюється українською мовою – єдиною державною мовою українського народу. Основне завдання українського ділового мовлення – виховання навичок літературного спілкування, пропаганда та засвоєння літературних

норм у слововживанні, граматичному оформленні мови, у вимові та наголошуванні, неприйняття спотвореної мови або суржику. Правильність мовлення – це базова вимога культури мови, її основа [1, с.3].

Мовцям зрозумілі тисячі слів у словниках чи в мовленні інших осіб, проте у власному мовленні вони використовують їх рідко або й зовсім не використовують. Однак найсуттєвіше з того, що є в мові (найуживаніші слова і їх форми, фразеологізми), а також слова і словосполучення, терміни, які становлять зміст основної для носія мови професії, спеціальності, необхідно опанувати. Отже, слід знати основний матеріал сучасної української літературної мови, найважливіші структурні елементи, з яких вона сформувалася, без чого неможливим є використання всього потенціалу українського слова як запоруки й засобу формування і вияву українського менталітету, патріотизму [4, с.12].

Однією з комунікативно-стилістичних якостей мовлення є доречність. неодмінна ознака стилістично досконалого, довершеного, бездоганного за своїм змістом і структурою мовлення. Реалізовується вона тоді, коли певні ресурси мови, її фонетичні, лексичні, фразеологічні й граматичні засоби повністю відповідають умовам і меті кожного окремого вияву мовлення, використовуються доцільно й ефективно [4. с. 321-322].

Вимоги до усного професійного мовлення такі:

- точність у формулюванні думки, не двозначність;
- логічність;
- стислість;
- відповідність між змістом і мовними засобами;
- відповідність між мовними засобами та обставинами;
- мовлення; відповідність між мовними засобами та стилем викладу;
- вживання сталих словосполучень;
- різноманітність мовних засобів;
- нешаблонність у висловлювання;
- доречність;
- виразність дикції.

Отже, високу культуру мовлення юриста визначає досконале володіння літературною мовою, її нормами в процесі мовленнєвої діяльності. Важливе значення для удосконалення культури мовлення має систематичне й цілеспрямоване вправління в мовленні – спілкування рідною мовою із співробітниками, колегами, знайомими, приятелями, оскільки вміння і навички виробляються лише в процесі мовленнєвої діяльності.

Мова правознавчого спрямування, якою здійснюється діяльність державних установ і громадських організацій, пишуться закони та інші акти державної влади, провадиться діловодство, є галузевим різновидом літературної мови. Культура мовлення – невід'ємна складова загальної культури особистості. Володіння культурою мовлення – важлива умова

професійного успіху та фахового зростання.

1. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: навч. посібник. К. : Літера, 2000. 226 с.
2. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей). Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. 328 с.
3. Струганець Л.В. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 88 с.
4. Дудик П.С. Стилїстика української мови: навчальний посібник. К. : Вид. центр «Академія», 2005. 355 с.

Артем'єва Катерина Дмитрівна
Куц Ірина Ігорівна
здобувачки вищої освіти 3-го курсу,
група ЮД-849, юридичний факультет
Науковий керівник:
Руських Ірина Валеріївна
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДО ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

Мова – не лише засіб спілкування, а й головний чинник консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, вільний і культурний розвиток національної спільноти, стоїть на сторожі збереження національної ідентичності, здорового духовного і ментального розвитку, а отже, виступає могутнім засобом зміцнення національної свідомості.

У суспільстві, де переважає корінний етнос і панує його мова, як, наприклад, у країнах Європи, зазначені функції мови поєднуються гармонійно. У цих державах мова, по суті, виступає еталоном державної самодостатності, самоцінності й неповторності. Але в Україні склалася інша ситуація: втративши свободу, перебуваючи у складі інших держав, український народ позбувся можливості повноцінно користуватися своєю мовою.

Внаслідок заборон і дискримінації, адміністративно-силового тиску, якому піддавалася українська мова упродовж останніх трьох з половиною століть, значна частина українського населення, в тому числі етнічних українців, відчужена від використання рідної мови як засобу національної комунікації та головного інструменту консолідації нації. Особливо дається взнаки спадщина тривалого домінування в Україні російської мови, яка й

сьогодні впливає на мовну ситуацію у нашій державі.

Тому нині, коли Україна здобула незалежність, утвердження у суспільстві української мови як державної, як одного з основних націєтворчих, державотворчих чинників, постає надзвичайно важливою й актуальною проблемою, а її вирішення має бути одним із пріоритетних завдань держави. Усе це актуалізує дослідження стану функціонування державної мови в сучасному українському суспільстві як необхідної умови зміцнення української національної свідомості, важливого чинника консолідації суспільства.

Наявність у світі країн, в офіційному або державному вжитку яких є дві та більше мов (наприклад, Швейцарія), – це швидше виняток, ніж правило в процесі державотворення, а отже, і в загально-соціологічному законі суспільного розвитку. Такий виняток може бути зумовлений особливостями становлення й розвитку цих країн, етнічною структурою суспільства тощо. Основною рисою сучасної мовної ситуації в Україні залишається українсько-російська двомовність, що обумовлюється як тривалим домінуванням в Україні російської мови, так і відсутністю чіткої, послідовної мовної політики в незалежній Українській державі, яка б сприяла повноцінному впровадженню української мови як державної в усі сфери суспільного життя. Попри те, що Закон «Про мови в Українській РСР» вважається чинним і в незалежній Україні, він не виконується, і не встановлює жодних санкцій за порушення державного статусу української мови. Через відсутність належного фінансового, технічного, організаційного забезпечення державні програми підтримки і розвитку української мови здійснюються недостатньо, загалом проблема утвердження державної мови поглиблюється, потребує уваги.

Місце і роль державної (офіційної, міжнаціонального спілкування тощо) мови в процесі етнонаціональної консолідації добре розуміли великодержавники всіх часів і народів, тому-то й докладали, як відомо, титанічних зусиль для впровадження її в практику суспільного життя своїх імперій.

Культурно-мовний чинник у становленні української політичної нації є принциповим питанням. Українська політична нація постає на основі цінностей корінного українського етносу, його мови, символіки, звичаїв, традиційних атрибутів державності. Виходячи з цього, українська мова, як мова найбільшого, автономного етносу України, має бути мовою громадянства – державною мовою. Крокуючи до мовної спільності, нація буде здобувати додаткові підстави для усвідомлення власної єдності у справі державного будівництва.

Поки що політики і суспільство довго й важко йдуть до розуміння мови як основи формування політичної нації, засобу зміцнення національної свідомості. Протягом усього періоду незалежності в Україні мовна проблема є предметом спекуляцій різних політичних сил з метою задоволення власних

інтересів.

В умовах, коли українська національна свідомість деформована тривалим зовнішнім впливом, продовження спекуляцій з боку політичних сил навколо мовного питання, намагання штучно його загострити, – створення української мовної єдності (яка не заперечує розвиток етнічних мов в середині нації), беззаперечно, є консолідуючим чинником української політичної нації.

Потрібна виважена державна мовна політика, яка б передбачала захист і підтримку національної мови й водночас забезпечувала розвиток і функціонування мов етнічних меншин. На усвідомлення суспільством того, що доля української мови – це є, по суті, доля Української держави й нації, має бути спрямована система відповідних заходів.

Виходячи із суперечливості зазначеної проблематики, подальшого дослідження потребують правові аспекти функціонування української мови, стан науки про українську мову і мовну ситуацію у державі. Слід визнати, що для того, щоб мова стала стрижнем самоідентифікації нації, влада повинна проводити свідому планомірну (а не стихійну) мовну політику, пам'ятаючи при цьому, що мова – засіб не лише спілкування та згуртування, а й нерозуміння та роз'єднання, засіб не тільки звільнення, а й утримання мовними стереотипами. Мову неможливо відокремити від політики та владних відносин, і лише в цьому контексті вона може бути витлумачена адекватно. Залишається сподіватися, що, крокуючи до мовної спільності, українська нація буде здобувати додаткові підстави для усвідомлення власної єдності у справі державного будівництва.

1. Які саме зміни принесе українцям новий закон про мову. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/140705-yaki-same-zmini-prinese-ukrayintsyam-noviy-zakon-pro-movu>.

2. Жайворонок, В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К. : Довіра, 2007. 262 с.

3. Балабкіна І. Державна мова як засіб формування національної свідомості українського суспільства. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/03/23.pdf>.

4. Федоренко А., Феценко Б. Мова як засіб консолідації українського народу URL: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2014/Philologia/7_169250.doc.htm.

5. Євсєєва Г. Роль державної мови в національній інтеграції та зміцненні єдності держави. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_01\(4\)/10egpzed.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_01(4)/10egpzed.pdf).

Бабай Сергій Володимирович

здобувач вищої освіти 1 курсу магістратури,
група М-ЮД-021, юридичний факультет,

Науковий керівник:

Головіна Ольга Володимирівна

канд. іст. наук, доцент,

доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

ЗНАЧЕННЯ МОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПІДГОТОВЦІ ЮРИСТІВ

За новим галузевим стандартом вищої освіти, введеним у дію з 2020 р., випускник магістерського рівня юридичної освіти повинен володіти компетентностями, що дозволяють здійснювати різні види діяльності: нормотворчу, правозастосовчу, експертно-консультаційну. Перелік результатів підготовки складають загальнокультурні і професійні компетентності, серед яких особливо виділяються ті, що забезпечують кооперативну комунікацію в сфері права. Відповідно до стандарту, випускник юридичного вузу повинен «розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права»; «повинен мати здатність приймати обґрунтовані рішення», «повинен мати здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності», «повинен мати здатність застосовувати сучасні методології науково-правових досліджень та застосовувати спеціальні методи досліджень у певних галузях юридичної науки» [1, с.6-8].

Якщо розглянути вимоги професійних стандартів в аспекті теорії комунікативних якостей мови, то стає очевидним, що для юридичної комунікації найбільш значущими виявляються правильність, точність, ясність, логічність мови. Необхідність реалізації цих вимог безпосередньо пов'язується зі збереженням авторитету суду, оскільки неправильне вживання юридичних термінів, наявність орфографічних чи пунктуаційних помилок, неточних формулювань та інші недоліки значно знижують якість документа, нерідко викликаючи тим самим неповагу до нього.

Робота над правильністю мови студента-юриста залишається пріоритетною завданням викладача ЗВО, оскільки і в письмовій, і в усній сферах комунікації регулярно зустрічаються порушення системно-мовних норм. У промові студентів-юристів регулярно порушуються лексичні норми, в тому числі вживання слова в невластивому йому значенні. На навчальних

заняттях студенти найчастіше не справляються з правкою текстів офіційно-ділового стилю. Пошук варіантів зазвичай завершується невдачею. Так, при роботі з прикладами «зазнав покарання» – «отримав покарання» варіант «поніс покарання» не зафіксовано. У зв'язку з тим що порушення стандартної сполучуваності є порушенням норм офіційно-ділового стилю, даний вид помилки є професійно неприпустимим.

Незнання лексичних норм в подальшому призводить до «казусів» при оформленні протоколів, які створюють студенти в період практики. Високі вимоги, що пред'являються до юридичної мови, яку відносять до сфері підвищеної мовної відповідальності, припускають тривалу системну роботу, спрямовану на розвиток мовної особистості студента юриста. У процесі навчання у ВНЗ важливо дати чітке уявлення про важкі зони мовного користування, сформувані «культурну звичку» звернення до довідників і словників. Тим часом спеціальні довідкові видання для юристів, що відбивають реалізації норм літературної мови в текстах документів, відсутні, тому представляється особливо важливим формування мовних, зокрема, комунікативної, компетентностей майбутніх юристів, що має важливе значення для підготовки сучасного фахівця.

1. Стандарт вищої освіти України: другого (магістерського) рівень вищої освіти, галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право» / Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 17.08.2020 р. № 1053.

Бублік Сабіна, Лось Діана
здобувачки вищої освіти 1-го курсу,
група ЮД-046,
юридичний факультет,
Леонова Наталія Валеріївна
к. філол. н.,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Національна свідомість – це сукупність поглядів і оцінок, думок і ставлення, що виражають зміст, рівень і особливості уявлень членів національно-етнічної спільності про свою історію, сучасний стан і майбутні перспективи свого розвитку, а також про своє місце серед інших аналогічних спільнот і характер взаємовідносин з ними.

Національна свідомість, як відомо, включає теоретичні, буденні, масові та елітні запозичені й асимільовані ідеї, настанови, прагнення, культурні

набутки, що утворюють духовний універсум нації. Існують також сталі конструктивні параметри національної свідомості. Вони функціонують в єдності раціональних та ірраціональних сутнісних проявів: національного характеру, національної мрії, національної ідеї тощо.

Динаміка сучасного політичного життя висуває проблему відповідності нинішньої національної свідомості таким нагальним характеристикам політичного часу, як особливості виборчого процесу, здійснення адміністративно-територіальної реформи тощо. Постає перед Україною і низка непростих ментальних, духовних, світоглядних проблем. Серед них одна з найголовніших – формування реального громадянського суспільства. Без високого рівня національної свідомості досягнення цієї мети видається неможливим, а вплив ментальних і мовних структур є невід’ємною частиною для цього.

Останнім часом для позначення спільних глибинних емоційно-свідомих феноменів представників певного етносу частіше вживають термін «менталітет». Менталітет – поняття сучасної антропології, соціальної психології та історіографії, яке означає спосіб мислення, навіть склад розуму суспільства в цілому, його верств чи окремих груп. Слід відзначити, що поняття «менталітет» досить часто ототожнюють з поняттям «національний характер». Проте під національним характером розуміють ті чи інші психологічні особливості, які відрізняють один народ від іншого. Менталітет дійсно характеризує глибинні феномени людської психіки (індивідів і етносів), які визначають характер і спосіб його сприйняття, осмислення (інтерпретації) і практичного відношення до природи, соціуму і самого себе, а також менталітет не вичерпується сферою свідомості, до нього входять і несвідомі, нераціональні феномени людської (індивідуальної та колективної) психіки, які для більшості представників етносу назавжди залишаються неусвідомленим [1].

На нашу думку, національна свідомість, як унікальний феномен духовного життя українського суспільства, розвивається нині за внутрішньою логікою, демонструючи багатоманітність проявів і форм, глибину думок і почуттів, життєздатність у самоствердженні, надзвичайну силу націотворення. Цілком можна погодитися що національна свідомість – це «складна система духовних феноменів та їх утворень, які сформувалися в процесі історичного розвитку нації, відображають основні засади її буття та розвою».

Національний характер, який розуміють як специфічне поєднання стійких особистісних рис конкретного етносу чи як домінуючих у даному суспільстві цінності та установки, є, по суті, лише частиною ментальності як психологічної характеристики політичних, релігійних та інших особливостей людей, які належать до культури, що досліджується. Успішна робота з формування політичної культури громадян можлива за умови, коли повністю враховується ментальність української нації, нашого народу.

А отже, ментальність є своєрідним кодом нації.

Створюється певний науковий ряд, де поряд з поняттям «ментальність» розглядається поняття «національний характер», яке, у свою чергу, тісно поєднується з поняттям «менталітет особи». Національний характер - це певні спільні для цілої нації риси поведінки та ментальності [2, 123].

А щодо мови, то це не лише засіб спілкування, а й головний чинник консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, вільний і культурний розвиток національної спільноти, стоїть на сторожі збереження національної ідентичності, здорового духовного і ментального розвитку, а отже, виступає могутнім засобом зміцнення національної свідомості [3].

у мові кодуються глибинні пласти національної самосвідомості, культурної самобутності народу. Мова постає як певна форма культурного життя, душа кожної національності, вона є органом культури і ознакою національної визначеності. Навіть сам процес словотворення може свідчити про ментальні відмінності у тих чи інших народів.

Неперервна мовна освіта має бути орієнтована на формування мовної особистості, що забезпечує розширення функцій державної мови, творення україномовного середовища в усіх сферах суспільного життя, природне бажання повернутися у своєму щоденному побутовому спілкуванні до перерваних родинних традицій, до відродження традиційної народної культури у спілкуванні, що прагне до вироблення зразків висококультурного інтелігентного спілкування шліфованою, нормованою, літературною мовою.

Національній самосвідомості конкретної особистості, як і самосвідомості усіх; представників нації, з якою ця особистість себе ідентифікує, притаманне прагнення до самовираження і самореалізації своєї національної сутності, неповторності, потреба зайняти гідне місце серед інших національних спільнот та зробити помітний внесок у розвиток людської історії.

У процесі безперервної взаємодії своїх елементів протягом віків мова розвивається, змінюється, однак її загальна структура зберігає свої особливості, які певним чином впливають і на ментальність і своєю чергою формують національну свідомість.

1. Жуйкова Н. Мова як вияв ментальності. Тези на Міжн. конф. «Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості», 1994. С 64.

2. Непадковська М. Вплив природничо-наукового, релігійного світоглядів та ментальності на формування особи. Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості. Міжн. наукова конфер. Луцьк, 18-23 червня, 1994. С 123.

3. Ментальність. URL: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18024/

4. Формування ментальності національних меншин: етноатропологічні чинники. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/history/33628/>

Воронцова Дарина Олександрівна
здобувачка вищої освіти 3-го курсу,
група ЮД-849, юридичний факультет
Науковий керівник:
Руських Ірина Валеріївна
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

МОВА ЯК СФЕРА ВПЛИВУ НА НАЦІОНАЛЬНУ СВІДОМІСТЬ НАРОДУ

В умовах життя сучасного українського суспільства під впливом різноманітних політичних, економічних та соціальних чинників українська національна свідомість переживає дуже цікавий етап формування. Мова існує у свідомості членів суспільства, реалізується в процесах мовлення і накопичується в результатах цього мовлення. Тому доля мови залежить від кожного з носіїв [1].

Йдеться про любов кожної людини до своєї мови. Це почуття живе глибоко в душі кожного носія мови, як один із проявів любові до Батьківщини. Говорячи про мову як загальне поняття, ми можемо використовувати визначення, які підкреслюють різні аспекти даного явища [2]. Ці означення включають різні підходи до розуміння мови, формують і наповнюють різні та часто несумісні школи мовознавства.

Недарма індивід, який втрачає контакт із Батьківщиною та рідною мовою, в цілому, нещасна людина. Емігранти, як прийнято вважати, матеріально забезпечені, але душа їх до кінця днів залишається тут – вдома. Велике значення мови розуміли ще стародавні римляни. Вони говорили: «Чия влада, того й мова. Чия мова, того і влада». Грецькі філософи, а саме Горгій і Платон, обговорювали взаємозв'язок між словами, поняттями та реальністю. Горгій стверджував, що мова не може представляти ані об'єктивного досвіду, ані людського, а тому спілкування та правда неможливі. Платон стверджував, що спілкування можливе, оскільки мова висвітлює ідеї та поняття, які існують незалежно від мови та існували до неї [3].

Отже, та чи інша національна мова, заснована на сукупності духовної національної сили, є одночасно надбанням особистості, прагматично орієнтованою на цей колективний продукт, тобто засобом самовираження кожної людини. Бо єдність національно-державної мови слід розглядати не як ознаку нації, а як один з факторів, що визначає її становлення. Історичний досвід підтверджує, що без визнання державної мови всіма учасниками етнонаціонального процесу необхідно досягти будь-якої консолідації чи

інтеграції нації, хоча вона і стає бажаною, однак насправді є нездійсненою [4].

З огляду на вищевикладене слід визнати, що для того, щоб мова стала стрижнем самоідентифікації нації, влада повинна проводити свідомо сплановану мовну політику, маючи на увазі, що мова – це не лише засіб спілкування та згуртованості, а й непорозуміння та непослідовності. Засіб це не тільки звільнення, а й утримання мовними стереотипами. Мову неможливо відокремити від політики та владних відносин, і лише в цьому контексті її можна адекватно інтерпретувати [5]. Перефразовуючи відомі слова Л. Костенко «Нації помирають не від інфарктів, спочатку в них забирають мову», слід наголосити: українській нації потрібно дати мову, щоб вона не тільки змогла зорганізуватись, а й мати власне майбутнє.

Взаємозв'язок мови та політики також розглядається як проблема мовного насильства. Так, В. Бергедорф у своїй праці «Політика і мова» висловлює цікаву думку про те, що мова є політикою, а політика – мовою в тій мірі, в якій влада не може спиратися тільки на фізичну й економічну силу, але вимагає узгодженості в діях правлячих класів. На його думку, чим більше правлячі класи покладаються на силу, тим значимим є їх вплив на мову. Загалом, вплив мовного фактора на процес об'єднання нації не є таким простим, як може здатися на перший погляд. Він має чимало аспектів і вимірів, найважливіші з яких ми спробуємо зрозуміти хоча б коротко. Перш за все, необхідно чітко встановити, яким є механізм цього впливу. Історичні приклади показують, що ефективно спрацьовує сила авторитету. І це впливає як на авторитет влади, так і на інтелектуальний авторитет. Найважливішим чинником, який зараз може суттєво вплинути на повноцінне функціонування української мови, є зацікавленість держави у вирішенні мовної проблеми. Реалізація державної мовної політики залежить переважно від доброї волі представників державної влади. У сучасній складній ситуації державна мовна політика повинна бути збалансованою та послідовною, поєднуючи ефективність та відданість з розсудливістю, тактом та обережністю у здійсненні [6].

На закінчення можемо сказати, що вільне надбання мови громадянства всіх громадян України є підтвердженням багатовіковим досвідом з усього світу, запорукою міжнаціональної злагоди, єдності та стабільності суспільства, ефективного функціонування держави його позитивне сприйняття як цілісного та самостійного предмета.

-
1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Б. Андерсон; пер. В. Мороза. К.: Критика, 2001. С. 212.
 2. Дашкевич Я. Національна самосвідомість українців. 1992. № 3. С. 65 – 74.
 3. Курас І. Етнополітологія. Перші кроки становлення. І. Курас. К.:Генеза, 2004. С. 735.
 4. Лісовий В. Етнос і нація. Культура – ідеологія – політика. К.: Генеза, 1997. С. 352.
 5. Нагорна Л. Національна ідентичність: український феномен в історичній ретроспективі. Л. Нагорна. Розбудова держави. 1997. № 7 – 8. С. 47 – 55.
 6. Сміт Е. Національна ідентичність. К.: Основи, 1994. С. 223.

Гордієнко Анастасія

здобувачка вищої освіти 1-го курсу,

група Б-МВ-041, факультет

соціально-психологічної освіти та управління,

Науковий керівник:

Ядловська Ольга Степанівна

к. іст. н.,

доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін,

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

МОВА ТА НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ

Національна свідомість поєднує в собі безліч соціальних, моральних та філософських поглядів, а також підтримує традиції та звичаї певної етнічної групи. мова відіграє провідну роль у становленні суспільства, адже саме мова є етнокультурною цінністю та духовною ознакою народу, яка підтримує і підтверджує спорідненість нації. Якщо проаналізувати зв'язок між мовою і мисленням, то можна зрозуміти, що саме рідна мова здійснює перехід від «півсвідомості до свідомості».

Спільність мови – єдність народу, адже саме мова є способом його самовираження. У сучасному світі дуже велика кількість етнофорів (індивідуальний носій певної етнічної культури), які є не тільки носіями етнічної самосвідомості саме своєї нації, але й поєднують в собі ознаки інших народів, наприклад вчать іншу мову та мігрують за кордон. Та які ознаки вони набувають? Менталітет, норми поведінки чи звичаї? Насамперед, це мова. Вона є кінцем минулого і початком майбутнього. Саме з неї починається свідоме прагнення стати єдиним цілим з певним народом. За підрахунками науковців у 2020 році налічується близько 7 000 мов, але кожного місяця зникає дві з них. Саме ті народи, люди яких зупинили історичний розвиток та індивідуальність, втратили свою національну свідомість і певні погляди на сьогодення, адже вони вже не мають впливу на міжнародній арені, тому їхні думки тануть в минулому.

Тож, якщо мова відкриває світу унікальність своєї нації, варто зрозуміти її конкретний механізм у творенні єдиного народу. Дуже влучно твердить Ліна Костенко: «Мова – це також обличчя народу, воно тяжко спотворене. В такій ситуації, в будь-якій, а в такій особливо, держава повинна мати глибоко продуману гуманітарну політику, створювати механізми ефективного впливу, координувати зусилля своїх вчених і митців.» [1, с. 5] Тоді, стає зрозумілим, що мова справді впливає на всі сфери життя народу, а також регулює їх. Якщо правильно використовувати дану

перспективу, то можна чекати ймовірність того, що всі соціальні класи будуть духовно з'єднані між собою.

Та чи правильно влада користується цією можливістю? Відповідь знову можемо почути від Ліни Костенко: «За таких деструкцій, у перехідний період, це життєво необхідно – накреслити шляхетні обриси своєї культури.. З преси, радіо, телебачення сиплеться філологічно й морально нешеретована продукція. А якісь прицільно ушляхетнені поодинокі з'яви – це результат чисто індивідуальних зусиль як завжди етично зорієнтованих інтелігентів.» [1, с.5] Цей вислів можна використовувати і в сучасному світі, адже зараз дуже великий вплив на мову має саме телебачення, яке у свою чергу працює на політиків та бізнесменів. Якщо взяти приклад теперішнього стану в Україні, то можна сказати, що зараз філософська сфера перебуває на етапі занепаду. Західна частина України у своєму повсякденному житті розмовляє українською мовою, коли в інших частинах країни – російською. За недавніх змін, сфера послуг, яка становить 60% національної економіки, повинна здійснювати обслуговування українською мовою та лише за бажанням відвідувача – російською. Тож влада вимушує використовувати рідну мову. Та лише тут можна зрозуміти, що свій вибір людина робить за своїм покликанням, свідомістю та бажанням.

Саме тут індивід повинен зрозуміти та відчувати свою національну самосвідомість. І. Кресіна зазначає, що національна самосвідомість передбачає усвідомлення державно-політичної, громадянсько-територіальної спільності, духовної єдності, етнічної та історичної спорідненості, психологічної та культурної самобутності й неповторності, вона є усвідомленням спільнотою або людиною своєї національної та етнічної приналежності, спільності історичної долі, специфічності геополітичних, культурних, соціальних та історичних чинників [2, с. 87].

Взагалі мова може бути основою психологічної належності до її нації так само, як і національна свідомість може сприяти формуванню в людині культурної самобутності її народу. «Ідеться про забезпечення кожному українцеві природного права повернутися до національного джерела, до національного буття. Відомо: щоб дитина успадкувала національно-духовні якості свого народу, його ментальність, її треба виховувати саме рідною мовою. Не можна виховати повноцінного поляка англійською мовою, так само й духовно багатого українського патріота – мовою російською. Рідна мова формує тих, хто нею говорить, зумовлює їх певні погляди на світ, на взаємини між людьми, вироблені нацією за довгий шлях її формування. У мові сконцентровано спільний світогляд народу, набутий досвідом багатьох поколінь» [3, с. 227–228]

Можна зробити висновок, що мова може сформувати в людині почуття національної самосвідомості, яка у свою чергу означає психологічну і культурну єдність етнофора з його етнічним середовищем. Серед міфів, епосу та звичаїв в культурній спільності мова посідає найважливіше місце в

складній системі суспільних відносин етносів. Мова підтримує політичну, філософську, моральну і соціальну сфери життя індивідів, а також впливає на історичний розвиток народів. Так як мова тісно пов'язана з мисленням, то вона становить ключове місце в національній ментальності певної нації, яка натомість є її усвідомленим поглядом у майбутнє.

1. Костенко Л. В. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала. К. : «КМ Academia», 1999. 125 с.

2. Кресіна І. О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітичний аналіз. К. : Вища школа, 1998. – 390 с.

3. Лизанчук В. В. Мовні аспекти в українському державотворенні. Українське державотворення: уроки, проблеми, перспективи : матеріали науково-практичної конференції (м. Львів, 22 листопада 2001 р.). Львів : ЛФ УАДУ, 2001. Ч. 2. С. 224–228.

Жиляк Валерія Русланівна
здобувачка вищої освіти 3-го курсу,
група ЮД-849, юридичний факультет
Науковий керівник:
Руських Ірина Валеріївна
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

МОВА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ ЗАСІБ САМОПІЗНАННЯ

Мова як невичерпний засіб спілкування заглиблює нас у самосвідомість. Мова відображає життєвий досвід, сприйнятий людством від найдавніших часів до сьогодення. У цьому випадку мова відображає не тільки матеріальний (видимий) світ, а й внутрішній. Моральні переконання формуються на базі певних моральних концепцій та ідей, відомих через мову. Зрозуміло, що чим краще ми розмовляємо, тим краще мислення, бо мова і мислення – нероздільні. Вбираючи знання, що виявляються в мовленні, людина будує власний внутрішній світ, тобто формується як особистість [1].

Мова – це матеріал для формування особистості людини її інтелекту, волі, почуттів та форми існування. Мова допомагає не тільки виявити, а й задовольнити матеріальні та духовні потреби людства, об'єднуючи їх у суспільство з метою досягнення процвітання. Українська мова є важливим соціальним фактором, що забезпечує збереження та існування української етнічної групи та її культури в епоху глобалізації. Мова є не лише засобом спілкування, а й способом духовної самоідентифікації [2].

Втрата мови – це втрата особистості. Самоідентифікація певною мірою

залежить від важливості рідної мови для особистості, від частоти її вживання під час спілкування, оскільки слово розкривається через особистість. Мова в людині визначається генетично, це код, який об'єднує покоління. Також вона визначає національний характер людини. І я думаю, що самосвідомість людини починається, в першу чергу, з оволодіння рідною мовою, або спочатку, навіть зі звуків, оскільки сучасна електроніка фіксує крик новонародженого [3]. Щодня ми усвідомлюємо, що висловлюємо своє ставлення до навколишнього світу, а найглибший процес відбувається в мові під час щоденного спілкування. Коли людина вільно розмовляє, вона має потужний інструмент впливу на інших людей і це факт. Як відомо, слова можуть вбити і повернути вас до життя. Ми пізнаємо світ через мову, наївно вважаючи, що кожен із нас сприймає світ безпосередньо «таким, яким він є». Наше сприйняття світу насправді відбувається крізь призму нашої мови, так говорив ще К. Кравс: «Світ просіяний через мережу слів» [4]. Мова є найбільшим винаходом людства, хоча вона обов'язково накладає конкретні обмеження, дискретні мовні конструкції на сам процес і результат психічного відображення. Властивості будь-якої мови, в тому чи іншому сенсі, відображають об'єктивні вимоги життя. Наприклад, в північних народів існує кілька слів, що позначають різні стани предмета чи явища, що в російській мові називається єдиним словом «сніг». Колись видатні люди винайшли і створили писемність, і тому мова, свідомість і вся психіка змінилися. Але функція предметних відносин мови зберігалася, розширювалася і ускладнювалася з кожним днем у мовному вираженні. Народжуються нові слова, відмирають старі, бо для людини образ осмисленого світу змінюється і перетворюється. Змінюється сам об'єктивний світ, у тому числі створений людиною [5].

Взаємозв'язок мови і мислення, думок і слів аж ніяк не простий. Ідея виражається словами, але вона існує, реалізується в концепціях. Іншими словами, мислення працює не зі словами, а з поняттями. Слово є засобом розробки концепції, а потім її носієм, виразом, моделлю. Ідея та слово не однакові, тому зрозуміти іншу людину непросто. Але за відсутності мови розуміння було б принципово неможливим. Рідна мова – це найкоротший та найефективніший шлях до самопізнання своєї душі. Особистий зміст словникового запасу визначає конструкції когнітивної схеми «образ - Я», за допомогою яких індивід визначає власне бачення [6]. Тож, не вдаючись у наукові подробиці (зацікавлені доберуться до першоджерел самотужки), я зроблю ще один висновок від науковців: мова є своєрідним бар'єром, який обмежує змішування етнічних груп та забезпечує належне функціонування етнічної культури. Микола Бердяєв писав про це так: «Великим самообманом прагнути до створення чогось поза національністю». Оновлення невичерпної спадщини народної мудрості, використання ресурсів ментальності етносу є необхідною соціально-психологічною умовою усвідомлення національної ідентичності та усвідомлення її унікальності [7].

1. Губко О. Психологія українського народу. К: Задруга. 2003.
2. Твір-роздум: «Мова як суспільне явище». URL: osvita.ua.
3. Дзюба І. Сучасна мовна ситуація в Україні. Урядовий кур'єр. 2004.
4. Голуб Ірина Борисівна. Риторика: навч. посіб. М. Эксмо, 2005. С. 383.
5. «Мова як чинник формування людини і нації». URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2007/05/7/3236105/>.
6. Коваленко С. Сучасна риторика: навч. практич. посіб. Т.: Мандрівець, 2007. С. 184.
7. Пасько І. Українська ідея на тлі європейської культури. Схід. 1996. № 5; 6. С. 4-11.

Зибіна Анастасія Сергіївна
здобувачка вищої освіти 3-го курсу,
група ЮД-841, юридичний факультет,
Науковий керівник:
Халансіс Олексій Владиславович
д. філос. н., професор,
завідувач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ФІЛОСОФІЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Впродовж усього свого довгого періоду історичного існування філософія завжди переймалася проблемою пошуку засад світобудови, тому на даний момент виникла необхідність ретельного аналізу так званих глобальних проблем сучасності. Справа в тому, що нинішній стан існування людства характеризує його як переважно єдиного суб'єкта взаємодії з природним середовищем. Звичайно, що не всі його суб'єкти однаковою мірою впливають на довкілля, як і різною мірою усвідомлюють необхідність їх вирішення спільними зусиллями.

Сучасне людство, вступивши в третє тисячоліття свого розвитку, породило нові проблеми, загостило увагу до традиційних глобальних проблем. Коли ми нині говоримо про глобальні проблеми сучасності, то всі вони, без перебільшення, зумовлені проявом людського невігластва, ігноруванням органічної причетності людини до субстратної (речовинної) та субстанційної (ідеальної у вигляді закону) основ світобудови. Будучи на 80% створена з води (а мозок навіть на 90%), людина не може розраховувати на те, що, споживаючи забруднену воду, вона не відчує на собі негативні наслідки й не перейде до пошуку причин хвороби. Аналогічно з повітрям, землею та вогнем.

Зараз людство живе в період науково-технічної революції, який посилив антропогенний вплив на природу в цілому. У ньому переплелись позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування тощо. З іншого - забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо. Певні труднощі виникають і з самого життя та діяльності людини.

У наш час, як зазначає В. А. Тураєв, за думкою більшості фахівців, глобальними проблемами можна вважати наступні.

1. Збереження миру.
2. Зміцнення всесвітньої безпеки і роззброєння.
3. Перенаселення планети, реалізацію розумної демографічної політики.
4. Ліквідацію відсталості, зростаючого розриву в рівні розвитку розвинених країн та країн, що розвиваються.
5. Подолання екологічної кризи, перехід до стійкого розвитку.
6. Боротьбу з голодом, убогістю і хворобами.
7. Раціональне використання мінерально-сировинних ресурсів.
8. Використання Світового океану і космічного простору на користь усієї світової спільноти.

Проте останнім часом до вище перелічених традиційних проблем науковці відносять наступні: запобігання поширенню наркотиків; проблеми науки і науковотехнічного прогресу; розвиток самої людини, соціально-політичних змін глобального масштабу і цілий ряд інших [1, с. 96].

Сьогодні існують і інші варіанти класифікації глобальних проблем. Так, одна з них ґрунтується на зв'язку суспільства з іншими феноменами. З цієї точки зору виділяють:

- проблеми інтерсоціальні: створення та збереження мирних відносин між державами, новий міжнародний економічний порядок, подолання нерівномірності економічного розвитку, подолання міжнародної дестабілізації;
- проблеми взаємодії суспільства та природи: природні ресурси (паливо, енергія, сировина, вода), вивчення та використання Світового океану та космосу;
- проблеми взаємодії суспільства та людини: демографічні, охорони здоров'я, освіти.

Філософське дослідження глобальних проблем виходить із об'єктивного статусу їх існування. В їх основі лежить суперечність між людиною (суспільством, людством) та існуючою дійсністю, спроможністю природного й суспільного середовища задовольняти людські потреби,

інтереси й бажання. Це реальні, а не ілюзорні проблеми. А відтак, їх аналіз має бути об'єктивним, а шляхи вирішення - реалістичними. Вони реально й дієво впливають на сучасний розвиток, темпи прогресу і несуть загрозу (в разі їх не вирішення) майбутньому людства.

Глобальні проблеми вимагають для свого вирішення кооперації зусиль усіх країн і народів, оскільки вони не знають кордонів, зачіпають усіх, заважають усім нормально жити та діяти. Вони настільки ємкі і складні, що жодне суспільство, країна самостійно вирішити їх не в змозі. Тому міжнародне кооперування зусиль та ресурсів землян – життєва необхідність. Це й глобалізує світ, сприяє єднанню, цілісності й взаємозалежності суб'єктів цивілізаційного процесу, поглибленню міжнародних відносин і співробітництва. Це виклик, який ставить життя перед сучасниками, а, можливо й майбутніми поколіннями. Нині знову актуальним стало гасло: «бути чи не бути» людству [4].

Гострота глобальних проблем залежить не лише від того, що непередбачені екологічні та соціально-економічні наслідки глибоко впливають на всі боки життя сучасної людини. Істотним є й те, що ці проблеми настільки взаємопов'язані, що практично неможливо добитися успіху у вирішенні однієї з них, ігноруючи або приділяючи недостатню увагу іншим. Крім того, однобічний підхід до вирішення глобальних проблем може призвести до тяжких наслідків, які негативно позначаються на перспективах розвитку усього людства.

Вирішення глобальних проблем можливе лише після загального об'єднання світових. Навіть найбмогутніша держава не в змозі вирішити самостійно загальнолюдські проблеми. Для їх подолання потрібно спільне використання економічних, інтелектуальних, науково-технічних і культурних ресурсів всього людства. Необхідні також політична воля урядів і народів різних країн, широке розповсюдження у світі нового політичного мислення. На теперішній час різні країни по-різному ставляться до вирішення глобальних проблем: одні ігнорують ці проблеми, інші витрачають великі кошти на їх подолання. Деякі вчені вважають, що людство має вибирати між матеріальним прогресом і продовженням життя на Землі.

1. Внучко С.М. Глобальні проблеми сучасності: причини виникнення та шляхи їх розв'язання. Київ, 2014. С. 95-99.

2. Дорошкевич А.С., Сук О.Є., Омелянцев А.П. Філософія глобальних проблем сучасності. Конспект лекцій. Харків: ХНАДУ, 2014. 174 с.

3. Жадько В.А. Глобальні проблеми сучасності як об'єкт філософської рефлексії. Вип.43. Запоріжжя, 2010. С. 187-195.

4. Глобальні проблеми сучасності: веб-сайт. URL: https://pidruchniki.com/19601208/filosofiya/globalni_problemi_suchasnosti (дата звернення: 24.05.2019).

5. Халапсис А. В., Халапсис В. С. Будущее человечества: цивилизационные конфликты или переход к ноосфере? *Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*. 2011. №4 (78). С. 32-36.

Калюжний Дмитро
здобувач вищої освіти 1-го курсу,
група ЮД-046, юридичний факультет,
Леонова Наталія Валеріївна
к. філол. н., доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

МОВНІ СТРУКТУРИ І ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Актуальність вищезазначеної теми полягає в тому, що пробудження до життя національних ідей, проблеми ліквідації залишків національного гноблення, виявлення основних шляхів і тенденцій національного відродження і державотворення викликають посилення уваги до джерел і рушійних сил національних процесів, умов і чинників, що впливають на характер і особливості їх перебігу, динаміку розвитку. Виявлення особливостей, умов та чинників, що спричиняють зростання національних рухів, національної самосвідомості, суттєво впливає на підвищення ролі і значення наукового передбачення та прогнозування можливої динаміки національних процесів, блокує можливі негативні наслідки та прояви у міжнаціональних відносинах.

Національна свідомість – це сукупність соціальних, економічних, політичних, моральних, етичних, філософських, релігійних поглядів, норм поведінки, звичаїв і традицій, ціннісних орієнтацій та ідеалів, в яких виявляються особливості життєдіяльності націй та етносів.

Специфіка когнітивної сфери відображається у сфері мотиваційній. Переконавання, ідеали, нахили, інтереси, інші чинники є соціальними установками та можуть вважатися однією з основних характеристик менталітету нації чи соціальної верстви. Весь неусвідомлений зміст менталітету та різниця у поглядах на світ, яка стає помітна людям лише після порівняння себе з представниками іншої культури, є набором соціальних установок. Ментальність найвиразніше постає в типовій поведінці представників даної культури, яка виявляється передусім у стереотипах поведінки і стереотипах прийняття рішень, що означає вибір однієї з поведінкових альтернатив. Тут слід виявити ті форми стандартної поведінки, які запозичені з минулого та називаються традиціями та звичаями. Якщо стійкі особливості поведінки індивіда називаються рисами його особистості, то типова поведінка, яка характерна для представників конкретної спільноти і дає змогу змальовувати риси національного чи суспільного характеру, що складаються у національний чи соціальний тип у схематизованому вигляді,

стала етнічним або класовим стереотипом. Виходячи з цього можна зробити висновок, що національний характер, який розуміють як специфічне поєднання стійких особистісних рис конкретного етносу чи як домінуючих у даному суспільстві цінності та установки, є, по суті, лише частиною ментальності як психологічної характеристики політичних, релігійних та інших особливостей людей, які належать до культури, що досліджується. Успішна робота з формування політичної культури громадян можлива за умови, коли повністю враховується ментальність української нації, нашого народу. Як цілісне духовне утворення, що складається впродовж століть, ментальність є своєрідним кодом нації. Мовна ментальність – це спосіб поділу світу за допомогою мови; він достатньо адекватний існуючим уявленням про світ у людей. На думку дослідників, ментальність є найяскравішим феноменом колективної, а якщо бути більш точними – соціальної психіки. Тому, розглядаючи процес державотворення, маємо пам'ятати, що створює історичне минуле, соціальні характеристики, правила поведінки, етнічні особливості, котрі всупереч мінливим обставинам не зазнають суттєвих змін.

Отже, можна зазначити, що мовні структури можуть чинити певний (іноді досить значний) вплив на процеси формування ментальності та духовності нації, національну культуру взагалі.

Етнотворення мова є фактором формування розглянутих національних феноменів.

У процесі розвитку протягом віків мова змінюється, однак її загальна структура зберігає свої сталість і граматичну складову, що впливають і на ментальність і поступово формують національну самосвідомість.

Соціокультурні чинники у вищезазначених процесах є превалюючими.

1. Братко-Кутинський І. Феномен України. К., 1996. С. 96-108.
2. Жуйкова Н. Мова як вияв ментальності. Тези на Міжн. конф. «Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості», 1994. С 64.
3. Непадкоўська М. Вплив природничо-наукового, релігійного світоглядів та ментальності на формування особи. Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості. Міжн. наукова конфер. Луцьк : 18-23 червня, 1994. С 123.
4. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. К. : 1991. С. 240
5. Почепцов О. Г. Языковая ментальность: способ представления мира. Вопросы языкознания. № 6, 1996. К. : С. 118-119.

Коробова Софія Романівна

здобувачка вищої освіти 3-го курсу,
група Б-ПД-933, юридичний факультет,

Науковий керівник:

Халансіс Олексій Владиславович

д. філос. н., професор,

завідувач кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Ми вже не уявляємо своє життя без Інтернету, і однією з найпопулярніших його «фішок» є соціальні мережі. Існують соціальні мережі, що з'єднують людей за загальним інтересом, наприклад, гравці комп'ютерних ігор об'єднуються в соціальну мережу та спілкуються з приводу гри. Окрім спілкування, соціальні мережі дозволяють переглядати фотографії та відеофільми, слухати музику, грати в ігри тощо.

Чому все частіше комп'ютер і клавіатура замінюють нам зустрічі з друзями? Тому що це зручно, адже людині просто, сидячи вдома, в своїй кімнаті, на своєму рідному дивані, спілкуватися зі співрозмовником. Де ще, як не в соціальній мережі, можна знайти однокласників, товаришів, колег? У наш час сервіси дозволяють дістати майже будь-яку інформацію про людину, знайти будь-які дані про фільми, музику і все, що нас цікавить. Помічено, що всі скаржаться на брак часу через напруженої роботи, соціального ритму життя.. Але на соціальні мережі нам завжди вистачає часу, варто зайти в соціальні мережі і людині вистачає часу, щоб знайти друга, поспілкуватися і т.д.

Віртуальне спілкування та інтернет дуже допомагають інвалідам та самотнім людям. Вони можуть створити свій акаунт і почати спілкуватися з іншими людьми з такими ж вадами. Більшість соціальних мереж люди використовують для знайомства з друзями з такими ж інтересами та захопленнями, інколи навіть знаходять своє кохання. Дуже часто близькі люди знаходять один одного в Інтернеті. Хоча люди живуть далеко один від одного, соціальна мережа може їх об'єднати.

Однак чому соціальні мережі настільки широко поширені та широко використовуються? Оскільки ми живемо в епоху, коли технології на піку і постійно розвиваються, такі речі, як читання книг в Інтернеті, покупки в Інтернеті, замовлення їжі в Інтернеті та спілкування з контактами по всьому світу, які були неможливі кілька десятиліть тому, зараз є частиною повсякденного життя. Найважливішою частиною сучасного світу є швидкість, зокрема – швидкість отримання інформації.

Доступність та простота використання – це те, що робить сайти, такі як

Facebook, Twitter, Pinterest, Instagram, Ask.fm привабливими. Також соціальні мережі створюють можливість спілкуватися з друзями, знайомими або навіть незнайомими людьми по всьому світу, що є життєво важливим для сучасного світу. Раніше спілкування вимагало багато часу, енергії та грошей, то сьогодні це лише один клік. Крім того, соціальні мережі дозволяють людям стежити за розвитком соціальних розробок свого «списку друзів». Нарешті, крім виконання завдання соціальної мережі, сайти, такі як Facebook, забезпечують розваги та миттєве розповсюдження будь-якої інформації для своїх користувачів.

Написання та отримання листа за допомогою традиційного листування – тривалий процес і не завжди надійний. На це потрібні час, гроші, і при цьому лист можна втратити. Але електронну пошту не можна втратити і це не забере багато часу. Завдяки сучасним технологіям люди можуть не лише писати листи своїм співрозмовникам у всьому світі, але й говорити та бачити їх за допомогою веб-камери на будь-якій відстані.

Але з іншого боку, соціальні мережі – це і велика проблема. Вони змусили людей забути про звичайні розмови один з одним. Ти не можеш бачити очей своїх співрозмовників і відчувати їх емоції. Крім того, соціальні мережі наповнені агресивними, жорстокими, насильницькими та небезпечними відео та іграми.

Багато сором'язливих людей намагаються підняти свою впевненість у собі за допомогою соціальних мереж. Соціальні мережі як підвищують самооцінку, так і зменшують її. З одного боку, ви можете похвалитися фото з гарної відпустки, своїми покупками, вигідними ракурсами, тобто показати світу, як у вас усе добре, які ви успішні та красиві. З іншого боку, ваш меседж може не сподобатись і не зацікавити вашу аудиторію. Зрозуміло, що це не дуже приємно і деякі люди приймають це близько до серця. Можна сказати, що в Інтернеті, а саме на сайтах соціальних мереж, ви ніколи не можете бути впевнені, хто вас «читає». Я вважаю, що мережами Інтернету можуть користуватися дорослі люди та діти під наглядом дорослих. Щодо мене, я користуюсь соціальними мережами та Інтернетом дуже часто, вони мені допомагають пізнавати те, що я не знаю, спілкуватися з рідними, друзями та знаходити нові знайомства з цікавими людьми.

1. Халапсис А. В. Зеркало Клио: Метафизическое постижение истории : монография. Днепр : Середняк Т.К., 2017. 384 с.

2. Халапсис А. В., Халапсис В. С. Будущее человечества: цивилизационные конфликты или переход к ноосфере? *Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*. 2011. №4 (78). С. 32-36.

3. Halapsis A. V. Number and Reality: Sources of Scientific Knowledge. *ScienceRise*. 2016. Vol. 23, №6/1. P. 59-64. doi:10.15587/2313-8416.2016.71546.

4. Halapsis A. V. Digital Technologies and Reforging the Iron Men. *ScienceRise*. 2016. Vol. 24, №7/1. P. 55-61. doi:10.15587/2313-8416.2016.69141.

5. Halapsis A. V. Gods of Transhumanism. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2019. Vol. 16. P. 78-90. doi:10.15802/ampr.v0i16.188397.

Кузьменко Володимир Валерійович

здобувач вищої освіти 2-го курсу,
група ЮД-947, юридичний факультет

Науковий керівник:

Маргулов Артур Худувич

д. іст. н., доцент,

професор кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін,

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

УСНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

На сьогоднішній день вивчення концептів набуває все більшого значення, оскільки вони дозволяють вивчити картину світу людей, які розмовляють однією мовою. За допомогою концептів можна простежити історію будь-якого поняття, а також його інтерпретацію носіями мови.

Концепт, будучи ментальної одиницею, володіє певними рисами: асоціативність, особистісна оцінка і зміст знання (наукового або повсякденного). Наявність подібних характеристик призвело до того, що існує безліч визначень концепту.

Усне мовлення має ряд переваг перед іншими формами психологічної війни.

Зараз в світі йде великий обмін інформацією, причому абсолютно різноманітної, і обмін здійснюється різними способами. В сучасний час, як би сумно це не було, але все живе спілкування нам замінили Інтернет і соціальними мережами.

Усе, що постає у людській свідомості, набуває форми слова. Система знаків, яку іменовано мовою, фіксує знання про світ, що оточує людину, є важливим чинником її самоусвідомлення, дає їй змогу виразити своє ставлення до навколишньої дійсності.

Повітря не треба захоплювати, «заковтувати», процес дихання повинен регулюватися таким чином, щоб повітря надходило через ніс, нагріваючись і очищаючись. Якщо доводиться робити вдих ротом, слизова оболонка глотки пересихає, запалюється, голос грубіє. Багато обмежуються неглибоким вдихом, але нам буде потрібно вся ємність легенів, тобто доведеться перейти до дихання черевного або проміжного типу – поверхнєве дихання (грудного типу) в процесі мовлення загрожує спазмами, особливо якщо підняті плечі. Правильне дихання характеризується розтягуванням черевних м'язів на вдиху: видимим наповненням черевної порожнини. [4].

Ось саме з цього моменту і виникає питання: «Що ж тоді таке

правильне мовне спілкування? І яким воно повинно бути? » Про те, що говорити треба не просто докладно і правильно, але і красиво, прописна істина.

Але мало хто може похвалитися тим, що його вчили мистецтву красномовства і що він ним володіє. Такий предмет, як риторика, викладають далеко не у всіх школах, а якщо і включають його в програму, то часто не можуть знайти хороших вчителів. Попросту кажучи, гарна мова для більшості людей – це те, чого вони нібито повинні вчитися, але не знають, як і де це можна зробити. Ми вирішили присвятити цикл статей цієї важливої теми – риториці, як вмінню правильно і красиво говорити [1].

По-перше, йому притаманний високий ступінь оперативності. У програмах усного мовлення вдається використовувати найсвіжішу загальнополітичну і військову інформацію.

По-друге, усного вішання властивий високий ступінь конкретності. Воно спрямоване на порівняно невелику, строго певну аудиторію, що дозволяє використовувати в програмах конкретні факти, приклади та події з життя протистоять частин і підрозділів противника.

По-третє, сприйняття передач усного вішання не вимагає використання спеціальних технічних засобів [1].

Ділова риторика – це область людської культури, що включає в себе науку, мистецтво і живе людське практику переконливої й ефективної промови в різних жанрах ділового спілкування.

Ділова риторика є прикладним напрямком загальної риторики. Як відзначають дослідники, ділова риторика відрізняється від всіх інших приватних риторик тим, що розглядає сферу міжособистісних відносин в соціальному аспекті. Виникнення даного напрямку в рамках загальної риторики – явище не випадкове [3].

Необхідно всіляко пропагувати ідею усного публічного дебатування суспільно значущих проблем, а так само пропагувати риторичні норми і навчати дебатування, починаючи зі школи.

Оратор – не актор, що не читець-декламатор. Від його виступу не потрібно акторська майстерність, все, що потрібно, – це говорити чітко і осмислено, вимова не має сильно відхилитися від загальноновживаного, голос повинен бути звучним. Потужність звучання, виділення смислових моментів, відтінки мови, резонування – все повинно відповідати ситуації. Але найважливіше плавність мови. Відомі оратори, які користувалися великим успіхом, незважаючи на мовні дефекти, які компенсувалися особистісною силою і змістом сказаного.

Багато ораторів набувають звичку підкреслювати закінчення фрази, підвищуючи голос і розтягуючи останні слова, хоча б і не настільки значущі. Невірне фразування найчастіше пояснюється прагненням точніше сформулювати наступний пасаж.

Звісно ж, що це найважливіша суспільна задача сьогодення, сьогоднішнього дня,

рішення якої дозволить сформувати в суспільстві справді демократичний клімат, призведе до формування громадянської відповідальності громадян за свою країну, за власне рішення на виборах або референдумі, буде сприяти формуванню уваги й інтересу до чужої думки, формуванню політичної та міжособистісної толерантності, яка так необхідна нашому суспільству.

1. Войченко Н.В. Кодекс чести оратора или Об искусстве публичных выступлений. «Журналист», М., 2008. 38 с.
2. Гойхман О.Я. Научно-практические проблемы обучения речевой коммуникации студентов – нефилологов. «Журналист», М., 2000. 130 с.
3. Жаринова Т.О. Нужна ли Риторика Современному Обществу. «Самиздат», М., 2005. 125 с.
4. Мазур Т.В. Профессионально ориентированная риторическая подготовка студентов-юристов в вузе. «Самиздат», Л., 2001. 150 с.

Лобода Ганна
здобувачка вищої освіти 1-го курсу,
група ЮД-046, юридичний факультет
Леонова Наталія Валеріївна
к. філол. н., доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ВЗАЄМОДІЯ МОВНИХ І МЕНТАЛЬНИХ СТРУКТУР У ФОРМАТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Українське суспільство протягом тривалого часу зазнавало тотальної послідовної денационалізації, що призвело до деформації національної свідомості українців, яка, як відомо, є стрижнем будь-якої нації, її потужним внутрішнім феноменом, а позбавлений національної свідомості народ не може створити національної держави.

Пригадаймо, що державотворчі невдачі українців значною мірою визначалися низьким рівнем національної свідомості. Визначальним чинником у формуванні національно свідомої особистості була і залишається рідна мова. Відтак одним з основних завдань чи не кожної нормативної гуманітарної і негуманітарної дисципліни, яка викладається в Україні, є формування світогляду особистості майбутнього фахівця. Національна свідомість, будучи феноменом історично складним, багатоплановим і неоднозначним у своїх виявах, була і залишається предметом особливого зацікавлення соціологів, етнологів, політологів.

Цікавим для студентів буде розбір молодіжного сленгу, який тривалий

час розвивався на російськомовній основі, адже виживання і зміцнення комунікативної потужності нашої мови залежить також і від розвитку жаргонної лексики, крім того, функціонально-стилістичний параметр жаргонної лексики пов'язаний зі сміховою першоосною, що, своєю чергою, є важливою складовою національної культури. Проблема формування національної свідомості є складним і багатограним процесом, основа якого закладається в родинному колі та доповнюється в роки навчання. Очевидно, що засвоєння академічного курсу з української мови за професійним спрямуванням не вичерпує виховні можливості мовної освіти у процесі формування національно свідомої особистості, адже мовленнєвий розвиток є перманентним процесом, на який впливають не лише спеціально організовані засоби, а й сукупність усіх інших впливів. Важливо, аби вивчення мови у вищій школі ґрунтувалося не лише на засвоєнні граматики і правописних норм, що є, безсумнівно, спрощеним і звуженим, а й на розумінні мови як національного духовного феномена й ідентифікатора. Крім того, необхідною умовою формування національно свідомої еліти є українознавча основа не лише дисципліни «українська мова», а й усього навчання у ВНЗ. Таким чином, виховання любові до рідної землі, свого народу повинно здійснюватися комплексно, тобто із застосуванням мережевої моделі викладання, що забезпечить повноту і цілісність даного процесу.

1. Кресіна І. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітологічний аналіз. К.: ВШ, 1998. 392 с.
2. Масенко Л. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. К.: «КМ Академія»; «Просвіта», 2004. 163 с.
3. Мацько Л. Українська мова у вищій школі України. *Дивослово*. 1996. № 11. С. 24-26.
4. Мацько Л. І. Українська мова: формування національної свідомості. Педагогіка і психологія. 1996. № 1. С. 67-70.
5. Пасинок В. Г. Мовна підготовка студентів як загальнопедагогічна проблема. Харків, 1998. 154 с.

Малютенко Кристина Ігорівна
здобувачка вищої освіти 4-го курсу,
група ЮД-844, юридичний факультет
Науковий керівник:
Халансіс Олексій Владиславович
д. філос. н., професор,
завідувач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

За досить маленький проміжок часу людство встигло зробити величезний стрибок у розвитку. Сучасне суспільство настільки добре пристосоване до нових інформаційних технологій, що здається ніби діти вже народжуються з телефонами в руках. Всі ми пам'ятаємо розповіді наших бабусь і дідусів про те, як вони їздили в інше місто, щоб знайти якусь книгу, яку навіть не можна було взяти із собою. Сьогодні суспільство вирішило цю проблему, тепер майже будь-яку літературу можна купити або прочитати в електронному варіанті.

Я вважаю, що в майбутньому у інформаційної цивілізації відкриваються великі перспективи. Люди вже навчилися створювати штучний інтелект, створили роботів-помічників у різних сферах і можливо, що в майбутньому роботи можуть повністю замінити людей. А як же бути з людьми, чії професії втратять свою актуальність? Можливо на шляху розвитку інформаційної цивілізації з'являться нові, більш актуальні професії.

Але і в розвитку інформаційної цивілізації є зворотний бік медалі. Люди змінили світ і кардинально змінилися самі. Багато хто забув про поняття людяності, про почуття та порядність. Зараз кожен сам за себе. Також пам'ять людей значно погіршилася, адже якщо раніше нам потрібно було тримати інформацію в голові, то тепер для цього існують електронні помічники. Кожен день люди переглядають стрічку новин в соціальних мережах, але половину з побаченого вони забувають майже відразу, що називається кліповою пам'яттю.

До 1956 року британські вчені вже протягом 10 років досліджували «машинний інтелект». Це питання було звичайним предметом для обговорення серед членів «Ratio Club» – неформальної групи британських кібернетиків і дослідників в галузі електроніки, в якій перебував і Алан Тьюрінг. Саме Алан придумав тест, який полягає в тому, що всі учасники тесту не бачать один одного, якщо суддя не може сказати точно, хто з співрозмовників є людиною, то вважається, що машина пройшла тест. Це

показує інтелект машини та її здатності реагувати на людську мову. Отже, у майбутньому люди зможуть спілкуватися з роботами і невідомо хто стане кращим співрозмовником.

Насправді стрімкий розвиток інформаційної цивілізації лякає, адже зараз здається що є маса засобів для комунікації, але самотніх людей стало в рази більше. Я думаю, що це пов'язано з тим, що ми розвчилися спілкуватися наживо, нам простіше написати повідомлення, ніж зустрітися і поговорити. Людство створило новий світ технологій, але ще не всі пристосувалися в ньому жити. Але в розвитку цивілізації є і плюси, адже люди вчаться опріснювати моря і океани, використовувати природні невичерпні ресурси, як, наприклад, вітер або сонячне світло. Ми повинні думати про майбутнє і намагатися знаходити альтернативні засоби, адже ресурси не є нескінченними.

1. Халапсис А. В. Число и реальность: Истоки научного знания. *ScienceRise*. 2016. Т. 23, №6/1. С. 59-64. doi:10.15587/2313-8416.2016.71546.
2. Халапсис А. В. Цифровые технологии и перековка железных людей. *ScienceRise*. 2016. Т. 24, №7/1. С. 55-61. doi:10.15587/2313-8416.2016.69141.
3. Halapsis A. V. Gods of Transhumanism. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2019. Vol. 16. P. 78-90. doi:10.15802/ampr.v0i16.188397.

Мандрикевич Микита Борисович
здобувач вищої освіти 3-го курсу,
група ЮД-849, юридичний факультет
Науковий керівник:
Руських Ірина Валеріївна
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДЕРЖАВНА МОВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Мова є одним з основних засобів консолідації нації. Для консолідації суспільства важливе значення має становлення державного статусу української мови в усіх сферах суспільного життя українського народу. Державна мова – це не одна з мов, яку добровільно обирають чи не обирають громадяни для свого виробничого, громадського чи особистого життя. Це мова, яка повинна бути пріоритетною в суспільному житті української нації.

В. Крисаченко, називаючи ознаки ідентифікації українського етносу, зазначає: «Самовизначення досягається за допомогою, наприклад,

релігії, мови, способу господарювання, але найрозвиненіша його підстава – політична, тобто створення певних інституцій (центрального управління, армії, суду, фінансів тощо), котрі і дозволяють реалізувати цілі та цінності певного етнокультурного соціуму чи, принаймні, його активної та діяльної частини».

Дослідник справедливо акцентує увагу на вагомості політичного самовизначення (існування держави), яке відкриває для етносу шлях розвитку його духовної і матеріальної культури. За відсутності інституцій політичного самовизначення мовна саморефлексія набуває засадничої підстави. Україна тривалий час не мала єдиного органу управління. Ця обставина негативно позначилася на стані української культури взагалі, мови зокрема. Українські землі перебували в складі держав, які прагнули до розвитку рідної мови й національних традицій.

На жаль, українська мова в масовій свідомості залишається або мовою офіційною, книжною, яку можна чути тільки в радіопередачах, читати нею (рідко) газети, часописи, або мовою сільською, побутовою, яка приречена в умовах міста на зникнення. Дослідження українських соціолінгвістів переконують у тому, що навіть вихована в українських родинах молодь змушена зросійщуватися через панування в незалежній Україні російськомовного інформаційного продукту.

А. Погрібний у науково-публіцистичному есе «Умію, та не хочу, або про фальш одного етикету» описує мовно-національну свідомість пересічного українця, який не бачить у мовному відступництві ніякої неволі. Таке усвідомлення мовної проблеми для пересічного українця є майже нормою.

Насправді ситуація надзвичайно складніша, оскільки мова йде про втрату етнічної самоідентифікації, етнічної належності. Треба пам'ятати, що у кожного народу – своя мовна картина світу, тобто в мові виявляється ментальність, і водночас мова формує, забезпечує оригінальний, неповторний погляд на світ представників різних народностей.

Складність відродження україномовної практики в міському середовищі полягає у мовній стійкості молоді. Навчальні заклади повинні брати на себе роль збереження мовної стійкості зростаючого покоління, створюючи україномовне середовище спілкування для того, щоб з'явилося бажання у молоді не лише репродукувати українською мовою знання, а й творити нові.

Важливо правильно зрозуміти проблему формування мовно-національної свідомості українців, яка полягає не в тому, «що люди не усвідомлюють значення мови в процесах державотворення, а в тому, що зруйновано суспільний ґрунт засвоєння української мови, втрачено національні орієнтири в збереженні національної культури й мови, зруйновано мовне середовище, яке безпосередньо визначає пріоритети і практично сприяє виробленню мовного автоматизму, засвоєнню мовного

коду».

Поступово в суспільстві утверджується усвідомлення молоддю престижності української мови. Наведемо цікаві міркування сучасної молоді, взяті з опитувальника щодо чинників підвищення престижності української мови, які виявляються у:

1) бажанні говорити українською мовою незалежно від комунікативної ситуації (в офіційному і неофіційному спілкуванні);

2) вдосконаленні мовного законодавства та мовної політики держави, які будуть реально, а не декларативно спрямовані на утвердження української мови;

3) формуванні національно свідомої еліти;

4) прагненні мати високоякісну україномовну освіту. Навіть поверхова, приблизна статистика, умовно кажучи, працює на майбутнє, на перспективу утвердження української мови в свідомості кожного як ознаки його громадянської гідності, належності до громадян України.

Прилучення до мови як до атрибуту держави має відбуватися природним шляхом – це родинне виховання, виховання в дитсадках, у загальноосвітніх середніх та вищих навчальних закладах. Засоби масової інформації, наука, освіта повинні представляти основи духовної культури українського народу, його національний світогляд у єдності поколінь, у наступності та оновленні культурних надбань нації.

Таким чином, погляд українців на себе і на світ віддзеркалюється в мові, яку необхідно сприймати не як лінгвістичну категорію, а як систему поглядів на життя, природу і суспільство, як універсальну категорію людського буття. Вона не лише в свідомості й підсвідомості людей, а й у мовних звичках, стереотипах. Мова виступає неодмінним складником національної свідомості, світогляду.

Перспективним шляхом формування національного світогляду та мовної стійкості зростаючого покоління має стати використання українознавчого стрижня соціокультурної лінії у сфері масової культури.

1. Трофімова Н., Сонюк В. Хартія розколу. Мовне питання: європейський стандарт на українському ґрунті. *День*. 2002. № 219. С. 4–9.

2. Погрібний А. Поклик чужого чину: з розмов про наболіле / ред. Л. Ільїна. К. : Просвіта, 2004. 496 с.

3. Варзар І. Політична етнологія як наука. К. : Школяр, 1994. 215 с.

Меркулов Михайло Олексійович

здобувач вищої освіти 1-го курсу,
група ЮД-046, юридичний факультет,

Науковий керівник:

Маргулов Артур Худувич

д. іст. н., доцент,

професор кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Сучасна українська культура зі своєю історичною долею стоїть перед іншими проблемами, ніж культури багатьох країн ЄС, але є у них і дещо спільне: вона на цей момент перебуває в такому самому стані, який можна зазначити як безстрашні пошуки реальності.

Основним змістом українського культурного оновлення і відродження на всіх етапах існування нашої держави була самовіддана праця багатьох дослідників, ентузіастів, практиків з реконструкції тяжко деформованої культури, залучення до нового життя великих набутоків минулого й сучасного. Оскільки виклик національної свідомості українців ніколи не був потрібний їхнім сусідам, робиться все можливе, аби послабити будь-які культурні здобутки України.

Кризова ситуація, в яку потрапила Україна, вимагає пошуку нових напрямків подолання негативних тенденцій соціально-економічного та духовного розвитку. Інфраструктура культури в Україні розвинена на нормальному рівні, як за східноєвропейськими стандартами, але водночас морально є застарілою. Сильний відбиток на неї наклали колишній суспільний лад та характерна йому культурна політика, результатом цього є орієнтованість на централізоване управління, помітний дефіцит власної ініціативи закладів культури, їхня невідповідність до життя в умовах суспільного і господарського плюралізму та вільного ринку.

Проблематика розвитку соціальної інфраструктури сільських територій перебувають під спостереженням наукових досліджень різноманітних науковців та практиків – економістів, географів, фахівців державного управління.

Розвиток освітнього комплексу є одним з пріоритетних завдань соціальної політики на сільських територіях. Це стосується як дошкільної та загальної середньої освіти, так і функціонування гуртків художньо-естетичного виховання, музичної, художньої освіти, спортивних гуртків.

Релігійна соціальна інституція зазнала на собі значного впливу

наслідків трансформації суспільства. І ставлення до неї теж змінилося корінним чином: відбувся перехід від масового атеїзму до широкого розповсюдження як традиційних релігій, так і різних нетрадиційних для нашого народу релігійних об'єднань. Сьогодні слід говорити про процес секуляризації сучасної української молоді. Секуляризація (від лат. *saecularis* – світський) – це процес звільнення від релігійного, пов'язаний із зменшенням впливу релігії на духовність та суспільні відносини. Це означає, що суспільство все більше схиляється до того, аби розглядати життя у відриві від будь-якого зв'язку з Богом чи релігією. Релігійними цінностями частіше за все нехтують, а церква як інститут втрачає свій вплив у суспільстві: сьогодні лише 30 % молодих людей погоджуються, із твердженням, що релігія має бути невід'ємною складовою життєдіяльності будь-якого суспільства.

Саме на культуру будь якої країни покладається вирішення таких проблем, як інтеграція суспільства та його демократизація, всеосяжний розвиток особистості, національного самовідтворення та самоутвердження, подолання відчуття меншоварності, створення сильної та нездоланної культурної традиції, яка запоручала б незворотність процесу державотворення. Провідною тенденцією розвитку культури стало засвоєння величезної національно-культурної спадщини, що є фундаментом будівництва сучасної української культури.

Зараз поки що важко передбачити конкретні форми, яких набуде культура в умовах національно-державного відродження. Але провідною тенденцією, мабуть, буде розкріпачення творчості, збагачення мистецького арсеналу, посилення новаторських тенденцій і водночас звертання до джерел національної традиції як до школи художнього мислення.

Культура і мистецтво. Спроба описати розвиток культури і мистецтва регіону за допомогою статистичних показників напшовхується на проблему невідповідності змістовного наповнення понять «культура» і «мистецтво», з одного боку, та кількісного вираження конкретного показника, з іншого. Наприклад, ставлячи оцінку культурно-мистецькій інфраструктурі м. Львова, яка є осередком та виразником української (і не тільки) культури, слід вести мову не про кількість музеїв, театрів, концертних залів, архітектурних пам'яток, а радше про їхню відвідуваність та загалом про їхнє значення у формуванні духовного, інтелектуального та соціального потенціалу населення.

Культура та мистецтво є особливими сферами формування і відтворення духовного, інтелектуального та соціального потенціалу суспільства. З одного боку очевидним є неоднаковий доступ до важливих культурномистецьких об'єктів регіону, відповідно частота їх відвідування суттєво лімітує сільське населення у задоволенні їхніх духовно-інтелектуальних потреб.

Тому ми можемо зробити висновок, що сьогодні ми стоїмо на початку

великих зрушень у розвитку української культури та відкриття великого багажу знань. Багатовікова мудрість її розвитку, в якому були часи піднесення і занепаду, свідчить, що наша культура має сили для виходу з кризового стану, але для цього потрібно докласти максимальні зусилля усього народу для докорінних змін у сучасній культурній сфері.

1. Культура українського народу. К., 1994.
2. Маланюк С. Нариси з історії нашої культури. К., 1992.
3. Головне управління статистики у Львівській області України. URL : <http://www.stat.lviv.ua>.
4. Мокій А. І. Економічні інструменти формування соціальної та гуманітарної інфраструктури в сільських поселеннях західних регіонів України / А. І. Мокій., М. І. Флейчук, О. І. Дацко. Ефективна економіка. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2295>.
5. Указ Президента України «Про Основні засади розвитку соціальної сфери села». URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1356/2000>.

Мальчев Богдан Романович
здобувач вищої освіти спеціальності
«публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник:
Олексенко Роман Іванович,
д. філос. н., професор,
завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування,
(Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного,
м. Мелітополь)

МОВА ЯК ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Українська культура, абсолютно особлива і унікальна, ми, українці, маємо особливу національну культуру – «філософія серця», описана ще П. Юркевичем, видатним українським філософом, в середині 19-го століття – являє собою комплексне поняття, на чолі якого, стоять особливості української мови. Саме тому мова – це індикатор ідентичності, повага і авторитет, всенародне шанування її як великої цінності – це основа основ будь-якої культури, адже мова – це «дзеркало нації».

Уряд повинен ставити глобальні цілі і думати наперед, цілями нашої держави має стати поширення нашої культури за кордон – українська мову повинні вчити по всьому світу. Саме це стане вінцем нашого розвитку – це надасть нам квиток у сім'ю Великих націй, націй загального успіху [1, с. 79]. Тільки так ми зможемо завоювати собі місце під Сонцем, у світі

майбутнього, де будь-яка національна ідентичність квола і слабка – «Прекрасний новий світ» несе в собі безліч загроз і викликів, які у майбутньому стануть випробуванням для багатьох країн і народів.

На рівні з «довгостроковим майбутнім» уряд зобов'язаний піднімати питання короткострокової державної перспективи, чий принцип завжди один – забезпечити стабільний розвиток держави і суспільства, збереження національної ідентичності, однак способи досягнення цього, насамперед, завжди соціально-економічні.

Для того щоб забезпечити підтримку нашої національної ідентичності, необхідно поширювати українську мову, яка, як це було сказано вище, є «дзеркалом нації». Носій української мови з більшою ймовірністю опиниться носієм і української культури, носій ж будь-якої іншої – з меншою. Таким чином, найефективніший спосіб поширення української культури, всередині нашої країни і за кордоном – мова [2, с. 26]. Актуальною і донині залишається проблема значною мовної неоднорідності України, яка підриває саму ідею національної ідентичності.

Однак важливо розуміти, що мономовність є благо, в такому ж ступені, як і багатомовність, адже це не завжди означає втрату національної ідентичності [3, с. 7], навпаки, при грамотному використанні, багатомовність може стати надійним інструментом зміцнення національної самосвідомості та світосприйняття, не тільки в рамках країни, але і в рамках всього світу. США – «плавильний тигель народів Європи», не можна назвати мономовними, в рівній мірі, як і країною без національної ідентичності. Американець – гордо звучить для кожного на Землі, надійно асоціюючись зі світовою наддержавою – Сполученими Штатами.

Проте саме англійська мова робить Америку тим, чим вона є зараз, рівною мірою як і українська – символом сучасного українського народу. Однак неможливо заперечувати той факт, що українська мова потребує розповсюдження методами демократичними. Мову необхідно зробити засобом, незамінним інструментом професійно-побутової діяльності будь-якого українського громадянина. Будь-які насильницькі методи – неконституційні і недемократичні, більш того, вони абсолютно не далекоглядні, адже всякі подібні дії, завжди зустрічають протидію. Демократичні ж, навпаки, зустрінуть підтримку в масах.

Важливість поширення української мови є незаперечною, адже це основа нашої культури і національної ідентичності [4]. За своєю суттю, видатна культура повинна бути поширена за межі країни. Українська культура повинна бути синонімом самого слова культура так само, як зараз такою є французька, китайська чи японська, надійно укорінившись, як в очах власного народу, так і в очах світової громадськості як культурно-історичний комплекс, в основі якого лежить «кордоцентризм». Українська мова – основа, «дзеркало нації», співуча, красива та милозвучна.

1. Дрогомирецька М. Мова як засіб національної ідентичності та консолідації. Збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті», 11-12 червня 2020 року. Львів С. 79–80. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/32622>

2. Азарова Л. Є. Мова як визначальний чинник ідентичності української нації. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Філологічні науки. 2018. Вип. 292. С. 24 – 32.

3. Коваленко Ткаченко О. Б. Чи можуть бути в Україні дві загальнодержавні мови? (Відповідь прибічникам двомовності і деякі дотичні міркування). *Мовознавство*. 1999. №. 4-5. С. 3-9.

4. Олексенко Р., Ситник Ю. Мовна ідентичність як засіб самовизначення та самоідентифікації в умовах посттоталітарного суспільства. *Ukrainian professional education*. 2017. Вип. 1. С. 16-23.

Мірошніченко Любов Василівна

к. філол. н., доцент,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін

Давиденко Альбіна

здобувачка вищої освіти
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВИВЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Перед сучасним суспільством стоїть одне з найважливіших завдань – створення перспективної системи освіти, здатної підготувати населення до життя в нових умовах. В Україні гостро порушується проблема вивчення державної мови на високому рівні. Під впливом інформатизації відбуваються кардинальні зміни в усіх сферах життя і професійній діяльності людей. Сьогодні фахівці зі стратегічних проблем освіти називають дистанційну форму навчання освітньою системою XXI століття, і в світі на неї робиться величезна ставка. Чи не завадить такий формат навчання глибокому вивченню української мови. Зробимо спробу розглянути позитивні та негативні аспекти дистанційної форми навчання. У будь-якому напрямку, особливо що знаходиться на стадії становлення і розробки, є свої переваги і недоліки.

Дистанційне навчання – один з відносно нових і перспективних напрямків інформаційних технологій в освіті, що дозволяє здійснювати навчання незалежно від відстані. За кордоном технології дистанційного навчання стали застосовуватися приблизно 20-25 років тому, а з появою

досить потужних комп'ютерів, швидкісних каналів зв'язку і нових видів комунікації, практично повністю були реалізовані на базі мережевих технологій. У нашій країні технології дистанційного навчання стали впроваджуватися замість заочного навчання; поступово дистанційне навчання виділилося як самостійна форма організації процесу навчання. Такий вид освіти увійшов в XXI століття як одна з найефективніших систем підготовки фахівців високого рівня. Він дозволяє реалізовувати основні принципи дистанційної освіти:

– «освіта для всіх», право кожного починати вчитися і здобути середню або вищу освіту;

– навчання при мінімальному контакті з викладачем та іншими особами, це особливо актуально під час пандемії.

Сьогодні дистанційне навчання базується на активному використанні нових інформаційних технологій, на базі мультимедіа-засобів, що дозволяють передавати освітню інформацію на необмежені відстані і забезпечують інтерактивність обміну інформацією, припускаючи двосторонній зв'язок у різних формах (текст, графіка, аудіо, відео) як в синхронному і асинхронному режимі, так і в комбінованому.

Ефективність і успіх дистанційного навчання залежить від організації і методичної якості використовуваних матеріалів, а також того, наскільки враховані особливості подання інформації, рівня підготовки педагогів, які беруть участь в цьому процесі, і наскільки вони розуміють особливості надання та сприйняття інформації в рамках сучасних віртуальних комунікацій.

Визначемо основні причини зростаючої популярності дистанційної освіти за сучасних умов:

- для навчання не потрібно залишати будинок, сім'ю, рідних, друзів, роботу, а також нести пов'язані з цим грошові витрати на дорогу, проживання. Абітурієнт не обмежений у виборі навчального закладу;

- ця форма навчання унікальна для віддалених від центральних районів міст, де інші можливості навчання практично відсутні. Цей фактор часто має вирішальне значення;

- має місце яскраво виражена практичність навчання. Вона досягається завдяки тому, що учням надається вибір у послідовності вивчення предметів, гнучкий темп навчання, пряме спілкування з конкретним викладачем, якому можна поставити питання саме про те, що цікавить найбільше самого студента;

- надає можливість використовувати в процесі навчання сучасні технології, тобто паралельно освоювати навички, які потім стануть у нагоді під час роботи;

- дистанційна освіта характеризується високою мобільністю. Світовий досвід показує, що дистанційне навчання менш консервативне по відношенню до нових напрямків діяльності людини, ніж очне.

Аналіз практики дистанційного навчання дозволяє відзначити позитивні характеристики, властиві дистанційному навчанню:

1. Гнучкість. Ті люди, що навчаються, як правило, не відвідують регулярних занять у вигляді лекцій, семінарів, а займаються у зручний для себе час, місце і в своєму темпі. Кожен може вчитися стільки, скільки йому індивідуально необхідно для освоєння навчального курсу, тієї чи іншої дисципліни і отримання необхідних знань за обраним напрямом.

2. Модульність. В основу програм дистанційного навчання закладається модульний принцип. Кожен навчальний курс адекватний за змістом певної предметної області, що дозволяє з набору незалежних, але логічно взаємопов'язаних навчальних курсів формувати навчальний план, що відповідає індивідуальним або груповим потребам. Тим самим з'являється унікальна можливість, не властива традиційним формам отримання освіти, коли учень формує для себе навчальний план, що відображає його індивідуальні схильності.

3. Паралельність. Навчання може проводитися при поєднанні з основною професійною діяльністю чи навчанням.

4. Масовість. Кількість студентів не стає критичним параметром. Всі студенти мають повноцінний доступ до будь-яких джерел навчальної та довідкової інформації (електронним бібліотекам, інформаційним базам даних), а також можуть спілкуватися один з одним і з викладачем через телекомунікаційні мережі та засоби зв'язку.

5. Рентабельність. Це висока економічна ефективність дистанційного навчання. Оцінка зарубіжних і вітчизняних фахівців показує, що дистанційне навчання обходиться приблизно в 1,5-2 рази дешевше інших форм отримання освіти.

6. Соціальність. Дистанційне навчання певною мірою знімає соціальну напруженість, забезпечуючи рівну можливість отримання освіти, незалежно від місця і умов проживання і, до певної міри, від матеріальних умов.

7. Інтернаціональність. Дистанційне навчання сприяє експорту та імпорту освітніх послуг.

При всьому різноманітті позитивних сторін у дистанційної освіти є і свої недоліки, основні з яких:

- недостатнє очне спілкування або відсутність такого між студентами і викладачем (відбувається менш ефективна, позбавлена передача знань);

- необхідність наявності цілої низки індивідуально-психологічних умов;

- необхідність постійного доступу до джерел інформації;

- учні не завжди можуть забезпечити себе достатнім технічним оснащенням – мати комп'ютер і стабільний вихід в інтернет;

- як правило, учні відчують брак практичних занять;

- відсутній постійний контроль над учнями. Потрібна наявність в учня сильної особистої мотивації, уміння вчитися самостійно;

- навчальні програми і курси можуть бути недостатньо добре розроблені через недостатню кваліфікацію фахівця;

- у дистанційній освіті основа навчання – письмова.

Найбільш істотним недоліком дистанційного навчання є «штучне спілкування». Електронні ресурси не можуть замінити живого спілкування. Навчання неможливе без живого спілкування, але воно може бути більш ефективним, якщо урізноманітнити інструменти спілкування. Інфокомунікаційні технології допомагають оптимізувати процес навчання, звільняючи викладачів від рутинних операцій з розробки і супроводу навчальних матеріалів, спрощуючи процедуру контролю та інші процеси, які можна автоматизувати. Варто зазначити, що є потреба у кваліфікованих фахівцях для розробки якісних курсів навчання, які володіють креативним мисленням, почуттям смаку і вміють грамотно організувати навчальний процес.

Звичайно, система дистанційної освіти – це хороший, актуальний і високоефективний інструмент у руках колективу досвідчених викладачів. Але даний метод навчання, швидше за все, розумніше використовувати як додатковий. Тобто досить складно уявити собі розробку методики навчання на відстані, наприклад, з медичної спеціальності, при визначенні діагнозу хворого, без роз'яснення викладача не обійтися. Вивчення державної мови не може бути засвоєно на високому рівні без «живого» спілкування.

Отже, дистанційне навчання орієнтоване на розвиток системи безперервної освіти, що забезпечує загальнонаціональні інтереси, конкурентоспроможність на світових ринках праці та конкурентоспроможність населення в епоху інформатизації та глобалізації суспільства; інтереси особистості, що виражаються в рівності можливостей отримання освіти і можливості побудови індивідуальної освітньо-професійної траєкторії.

Мірошніченко Любов Василівна

к. філол. н., доцент

доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

Ковіненко Орина Олександрівна

здобувачка вищої освіти 1 курсу,

група ЮД-041, юридичний факультет

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

Упродовж багатьох десятиліть актуальною постає проблема функціонування української мови на державному рівні серед українців. Україна як незалежна держава має дбати про розвиток своєї мови, культури і зберігати національні звичаї та традиції. Але в суспільстві спостерігаємо проблему низького рівня знань української мови і небажання сучасної молоді спілкуватися рідною мовою. На щастя, це поодинокі випадки і стосується це більш східної частини країни. На заході та в центральних регіонах молодь усвідомлює цінність та важливість щодо зберігання та розвитку рідної мови, адже якщо вмере мова – загине й народ. Усе ж таки вивчення мови сучасним суспільством – це право чи обов'язок кожного громадянина країни? З цього приводу висловлювали різні думки відомі письменники, політики, досвідчені артисти України, наприклад, Іван Огієнко наголошував: «Поки живе мова — житиме й народ, як національність ... От чому мова завжди має таку велику вагу в національному рухові, от чому ставлять її на перше почесне місце серед головних наших питань» [1, с. 239-240]. Анатолій Мокренко зазначав: «Руйнування мови — основи національної культури — це вже не просто вина, а злочин держави перед народом» [2, с. 8]. Відомий педагог Василь Сухомлинський говорив: «Щоб любити — треба знати, а щоб проникнути в таку тонку й неосяжну, величну й багатогранну річ, як мова, треба її любити» [3]. Отже, цінність рідної мови має усвідомлювати кожний представник своєї нації.

За даними опитування, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) на початку 2019 року, тільки 46% українців розмовляють зі своїми родичами переважно або виключно українською мовою. 92,2% із цих 46% – мешканці Західної України, 48,1% – центральної території країни, 19,1% – південної частини, 13,3% – східної. Згідно з цією статистикою, на жаль, значна кількість українців нехтує державною мовою і навіть соромиться спілкуватися нею на постійній основі у повсякденному житті. Чому так? Частина дослідників приходять до висновків, що в Україні, з моменту здобуття її незалежності, так і не були створені достатні умови для

поширення української мови, у зв'язку з чим значна кількість людей, яка вільно володіє українською, потрапила в середовище, де не може її ефективно та активно використовувати. Функціонування національної мови має велике значення, тому що від цього прямим чином залежить збереження та існування держави українського народу.

У другій частині 3 Статті Конституції України зазначено, що держава відповідає перед кожним громадянином за свою діяльність, а також за розповсюдження української мови, носіями якої є представники єдиної нації.

Навесні 2019 року Кабінетом Міністрів було прийнято Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної». На думку співавтора цього документа, голови комітету Верховної Ради з питань культури і духовності М. Княжицького: «Цей закон закрит більшість «білих плям» щодо статусу української мови, але при цьому не обмежив права національних меншин» [4]. Українська мова відтепер є одним із символів державності. Посадовці та кандидати на посади, майбутні громадяни України, медики, менеджери державних та комунальних підприємств, працівники патронатних служб і освітяни повинні вільно володіти мовою. Стаття 3 цього закону окремо підкреслює і визначає такі найсуттєвіші його завдання: «1) захист державного статусу української мови; 2) популяризація діалектів і говірок української мови та їх збереження; 3) застосування української мови відповідно до вимог українського правопису та інших стандартів державної мови; 4) забезпечення розвитку української мови для зміцнення національної ідентичності, збереження національної культури, традицій, звичаїв, історичної пам'яті та її подальше функціонування як державотворчого чинника української нації; 5) поширити українську мову у світі та сприяти задоволенню мовних потреб закордонних українців і громадян України, які проживають або тимчасово перебувають за межами України та ін.» [4].

Певна річ, доля української мови зараз залежить від кожного українця, пригадаймо слова іспанського політика Хосе-Марія Арце: «Мова зникає не тому, що її не вчать інші, а тому, що нею не говорять ті, хто її знає».

Найвищою формою державної мови є офіційна мова, яка представляє країну на міжнародному рівні, виступає засобом формування юридично значущих положень. Варто пригадати історію, адже перша правнича документація виникла ще в часи Київської Русі. Давня пам'ятка права українського народу «Руська правда» представляє «рівень юридичного мислення» ще у давньоримському суспільстві. Мова, якою були написані ділові документи Київської Русі – основа давньої української мови, яка все більш «збагачувалася спеціальною лексикою» [6, с. 24-26].

Логічно правильним і точним викладенням думок юриста обумовлюється довіра до права в цілому. Професійна термінологія повинна бути «національна за формою і міжнародна за змістом» [6, с. 44-45]. Тому її основа будується, перш за все, з національних слів. Отже, мова і право є

одним цілим та не можуть існувати окремо один від одного.

Українці мають популяризувати свою мову, а починати варто з себе та зі свого найближчого оточення. Якщо наш народ буде робити хоча б маленькі кроки, це буде діюча спроба разом досягти великої мети! Спілкуймося українською – це оновить та збереже українські традиції та звичаї і прославить націю!

1. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу: Курс, читаний в українському народному університеті. Київ: Абрис, 1991. 270 с.

2. «Мови – це важливо!»: пам'ятка до Міжнародного дня рідної мови / уклад. О. О. Скаченко; КНУКіМ, Бібліотека. К., 2012. 20 с. URL: <http://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/ПАМУАТ>

3. Мова – ДНК нації. URL: <https://ukr-mova.in.ua/library/czutatu/vasil-suhomlinskiy-pro-movu>

4. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (Відомості Верховної Ради, 2019, № 21, ст.81 зі змінами, внесеними згідно з Законом № 113-IX від 19.09.2019/ м. Київ, 25 квітня 2019 року, № 2704-VIII.

5. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

6. Токарська А. С., Кочан І. М. Культура фахового мовлення правника. Львів: Видавництво «Радіотехніка», 2003. 312 с.

Мироненко Анастасія Олександрівна

здобувачка вищої освіти 1-го курсу,
факультет соціально-психологічної

освіти та управління

Науковий керівник:

Ковальчук Олена Степанія

к. психол. н.,

доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

ВПЛИВ МЕНТАЛЬНИХ ТА МОВНИХ СТРУКТУР НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Зміст ментальності, як це витікає із самої етимології слова, міститься в когнітивній галузі та визначається насамперед тими знаннями, якими володіє спільнота, що вивчається. Разом з віруваннями знання створюють уявлення про навколишній світ, які є основою ментальності, задаючи разом із домінуючими потребами та архетипами колективного безсвідомого ієрархію цінностей, що характеризує дану спільноту.

Ментальність найвиразніше постає в типовій поведінці представників

даної культури, яка виявляється передусім у стереотипах поведінки і стереотипах прийняття рішень, що означає вибір однієї з поведінкових альтернатив. Тут слід виявити ті форми стандартної поведінки, які запозичені з минулого та називаються традиціями та звичаями. Якщо стійкі особливості поведінки індивіда називаються рисами його особистості, то типова поведінка, яка характерна для представників конкретної спільноти і дає змогу змальовувати риси національного чи суспільного характеру, що складаються у національний чи соціальний тип у схематизованому вигляді, стала етнічним або класовим стереотипом.

Виходячи з цього можна зробити висновок, що національний характер, який розуміють як специфічне поєднання стійких особистісних рис конкретного етносу чи як домінуючих у даному суспільстві цінності та установки, є, по суті, лише частиною ментальності як психологічної характеристики політичних, релігійних та інших особливостей людей, які належать до культури, що досліджується. Успішна робота з формування політичної культури громадян можлива за умови, коли повністю враховується ментальність української нації, нашого народу. Як цілісне духовне утворення, що складається впродовж століть, ментальність є своєрідним кодом нації. Створюється певний науковий ряд, де поряд з поняттям «ментальність» розглядається поняття «національний характер», яке, у свою чергу, тісно поєднується з поняттям «менталітет особи». Національний характер – це певні спільні для цілої нації риси поведінки та ментальності.

Одним із найважливіших факторів, що впливав на формування ментальності населення Півдня України, був мовний фактор. Розрізнення мов – це передусім розрізнення світоспоглядання.

Як зауважив І. Огієнко: «Мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, ступінь нашої свідомості... Мова – душа кожної національності, її найцінніший скарб... Мова – це не тільки простий символ розуміння, бо вона витворюється у певній культурі, у певній традиції. У такому разі мова – це найясніший вираз нашої психіки, це найперша сторожа нашого психічного «Я».

Розглядаючи відтворення у мові ментальності етносу, слід згадати дослідження М. Луценка, який порівнює українську і російську ментальні парадигми і доводить, що українська ментальна парадигма може бути відтворена у вигляді конструктивно-глосоологічного принципу зведення частини до цілого. У розрізі її глибинної організації українська мова являє собою архетип, матриця якого визначається співвідношенням інваріанті. Така ментальна парадигма є архаїчною. Це означає також, що мова, корелятивна такій парадигмі, орієнтується на розподіли, які відображають іншу часову онтологію та відмінну ідеологію. Інакше кажучи, можна говорити про утримання подібною мовою найдавніших глосогенетичних рис, а також про зберігання в житті етносу прадавніх ідеологічних рис. Подібне мислення, яке

трактується як міфологічне, первісне, а отже, конкретне, передбачає сприйняття однієї й тієї самої речі у різних ситуаціях як декількох різних речей.

Після розпаду тоталітарної радянської системи для розвинутих європейських держав постало питання ймовірності розширення ліберально-демократичної моделі управління, враховуючи саме систему цінностей і особливості менталітету країн пострадянського простору.

Для вирішення цього завдання були залучені науковці, які розробили спеціальні методики для дослідження особливостей культурного розвитку та базової системи цінностей окремих держав. Це сприяло становленню і розвитку нової науки – етнометрії, що з'явилася наприкінці ХХ ст. Найбільше поширеними серед таких методик стали підходи, запропоновані Г. Гофстеде та Р. Інглхартом, а також кроскультурні дослідження Ш. Шварца. Вони були реалізовані в ході міжнародних проектів діагностики цінностей, які здійснювалися протягом другої половини ХХ - початку ХХІ ст. і охопили понад 70 країн світу. За результатами опитувань були визначені та кількісно оцінені через спеціальні показники базові цінності, які є основою неформальних інститутів західноєвропейської цивілізації. Вони і визначають орієнтацію населення на сприйняття певних моделей форм і методів управління.

Підсумовуючи, можна зазначити, що:

1) мовні структури можуть чинити певний (іноді досить значний) вплив на процеси формування ментальності та духовності нації, національну культуру взагалі;

2) разом з іншими чинниками етнотворення мова залучена до формування вищезазначених феноменів;

3) у процесі безперервної взаємодії своїх елементів протягом віків мова розвивається, змінюється, однак її загальна структура зберігає свої особливості, які певним чином впливають і на ментальність і своєю чергою формують національну самосвідомість;

4) соціокультурні чинники у вищезазначених процесах є, на наш погляд, пріоритетними.

1. Захарова В. О. вітчизняна правова ментальність: можливості впливу на формування сучасної моделі еко-правового виховання в Україні. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/230566024.pdf>.

2. Боднар Л. Я., Макаренко Е. М. Взаємодія мовних і ментальних структур у формуванні національної самосвідомості. *Наукові записки Том 47. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота.* URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7755/Bodnar_Vzayemodiya_movnykh_i_mental'nykh_struktur.pdf.

3. Котляр Ю. В. Мова у формуванні ментальності населення Півдня України. *Наукові праці. Історія.* Випуск 292. Том 304. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/393852.pdf>.

4. Гук О. В. Українська ментальність як соціокультурний чинник формування публічного управління в Україні. *Ефективність державного управління.* 2017. Вип. 3 (52). Ч. 1. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_52/fail/4.pdf.

Ostrenko Olha Mykolayivna

student of Law faculty

Article tutor:

Kashyrina Iryna Oleksandrivna

Senior lecturer department

of social and humanities disciplines

(Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs)

TEMPORALITY OF ENGLISH FOLKLORE (ON THE MATERIAL OF JOHNNY CAKE)

An English folktale is a treasure of the whole world heritage. A folktale is passed through generations from a grandparent to a grandchild, from a mother to a daughter or a son. After children grow up they become adult and pass down those folktales that they were listening to in their childhood to their children. A folktale is directly connected with temporality, in other words with time category. English folktales cannot be written without temporal words.

There are a lot of various reasons that we move back and forward in time when writing. As we do these movements in temporality we use words which are called timing words or temporality words for expression of these movements. Temporal words help to describe the story which were in the pastime. A reader is given a relative understanding of when and where something takes place. They also help writers clarify actions and emphasis the importance of various events. The series of worksheets you will find on this page will help students understand the correct usage of these words and phrases.

Temporality (tempora - temporal features) – the temporal essence of phenomena, generated by the dynamics of their particular movement, in contrast to those temporal characteristics that are determined by the relationship of the movement of a given phenomenon to historical, astronomical, biological, physical and other time coordinates.

In modern philosophical culture, the concept of temporality entered through the existentialist tradition, in which the temporality of human existence is opposed to things, alienated, quality less, obsessive, suppressive time. In phenomenologically oriented sociology, as well as in psychology and cultural studies, the concept of temporality is widely used to describe such dynamic objects as personality, social group, class, society, value.

Temporality in literature is one of the essential elements. These words are responsible for making statements strong so that readers can make a better sense out of them. There are four basic kinds of temporary expressions you need to know. There is always a mention of calendar time. The writer states a specific date to tell the audience when exactly something happened.

Here some examples of temporality can be introduced to give examples of

these basically types of temporary expressions using the example on the material of the folktale "Johnny-Cake":

You watch the Johnny-Cake while your father and I go out to work in the garden.

He didn't watch it all the time.

Out into the road long before the little boy could catch him

The boy ran screaming to his father and mother. Soon

Who never stopped to look behind.

Who kept moving so fast.

By-and-by it's repeated most often. Besides, we can see the commonly used temporal words as when, while, all the time, before, after etc. It is not surprising that there are not so many of them, because repetitions are inherent in folktales.

Піскун Дар'я Анатоліївна

здобувачка вищої освіти 3-го курсу,
група ЮД-849, юридичний факультет

Науковий керівник:

Руських Ірина Валеріївна

*старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

МОВНИЙ ЕТИКЕТ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ

Культура мовлення – це система вимог, норм щодо використання мови в усній чи писемній діяльності. Культура мови, в свою чергу, стосується дотримання мовних норм мовленнєвої діяльності, а також свідомого, цілеспрямованого, вмілого використання мовних та виразних засобів залежно від мети та обставин спілкування. Український мовленнєвий етикет – це прогресивне й суто національне явище, оскільки він належить рідній мові і відображає характер українця, його ментальність, зокрема, склад розуму, оригінальний спосіб мислення та світогляд. Наш етикет незвичний, бо сформувався на нашій власній національній землі. Він відображає темперамент українців, схильність до коректності та толерантності в міжособистісних стосунках, зневагу до жорстокості [1].

На нашу думку, на сучасному етапі розвитку України, питання мовного етикету є особливо актуальним для молодого покоління. Рівень мовної культури сприяє вихованню всебічно розвиненої особистості, громадянина незалежної України. Майже кожного з нас захоплює історія своєї країни її

символи, побут українського народу, наша культура [2]. Наприклад, за допомогою художньої літератури ми вивчаємо ментальність українців, характеристиками якої є честь, справедливість, патріотизм, сумлінність, шанобливість, повага до матері, жінки, а також милосердя, доброта [3].

Норми і правила поведінки, що охоплюють національну спільноту, показують нам рівень та стан її зрілості, досконалості, цивілізованості, самодостатності. Бо стосунки між людьми відображають саму суть національної психіки та українського характеру. Загальнодержавні правила та стандарти мовного етикету широко поширені на всій території, де проживають українці. Але поряд із ними – не замінюючи, а швидше доповнюючи їх – вживаються і дещо відмінні засоби спілкування, які засновані на місцевих традиціях, звичаях, обрядах і віруваннях [4].

Культурне відродження, набуття галицької мови відіграло важливу роль у процесі формування національної свідомості українців. Адже відтворюючи вічну історію великої кількості українців, існує традиційно-народний світогляд. Сьогоднішня мовна практика підтверджує, що все цінне, що накопичилось в нашій незалежній державі є загальним скарбом і може бути використано для подальшого розвитку рідної мови [5].

Пам'ятайте вислів: «Скільки людина знає мов, стільки разів вона людина». Знання норм будь-якої мови є показником рівня освіти людини, його культури. Якщо ж індивід також володітиме і культурою мовлення, то про нього будуть казати, що це людина розвиненим інтелектом і високою загальною культурою. Підсумовуючи, зазначимо: для того, щоб суспільство функціонувало як єдине ціле, як всеосяжна соціальна система, воно повинно створити такі рамки поведінки громадян, в яких воно стає одноманітним, стабільним, таким, що повторюється. Саме такими рамками є етикет — система правил зовнішньої культури людини, її порядності, гарного тону, тощо [6].

З точки зору національної специфіки мовленнєвого етикету слід зазначити, що його структура в кожній нації склалася на власній національній основі під впливом різних психологічних, соціально-політичних, культурологічних чинників. Кожен з нас, свідомо чи несвідомо, обирає з великої кількості словесних та мовних засобів, використовувати ті, які вважаються найбільш доречними для нього, або такі, що вказують на його оточення, звичаї та традиції. Існує також варіація мови, або її диференціація, яка залежить від часу, простору суспільства та функцій, покладених на мову [7].

Можна зробити висновок, що мовленнєвий етикет українського народу є колоритом ментальності. Перш за все, це відчутно відбивається у мовленні, зокрема вживання слів, які підкреслюють свою шану, повагу та ввічливість, які включають в собі центри семантичних слів. По-друге, зберігання традицій українського народу в спілкуванні, побажання добра та здоров'я. Однак найголовнішою ознакою відбиття менталітету, підкреслимо, є емоційність та сама насиченість манер спілкування.

1. Стельмахович М. Г. Мовний етикет. *Культура слова*. Вип. 20. К., 1981.
2. Сучасна українська мова. За ред. О. Д. Понамарева. К., 1997.
3. Митителло В. Л. Етика й етикет ділової людини. Самара, 1992.
4. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. 332 с..
5. Стахів М. Український комунікативний етикет: Навч.-метод. посіб. К.: Знання, 2008. 245 с..
6. Шевельов Ю. В. Внесок Галичини у формування української літературної мови. О. Гузар. Львів, 1996. 191 с..
7. Стражний О. Український менталітет. Ілюзії, міфи, реальність. К.: Книга, 2008. 368 с.

Проценко Аліна Миколаївна
здобувачка вищої освіти 2-го курсу,
група ЮД-948,
юридичного факультету
Науковий керівник:
Ядловська Ольга Степанівна
к. іст. н., доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

Мовне питання залишається гостро актуальним на порядку денному розвитку українського суспільства. Задля забезпечення мовної консолідації та захисту української державності важливим актом законотворчості виступає введення щодо української мови як державної.

На законодавчому рівні застосування української мови підтримується Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», ухвалений Верховною Радою України 25 квітня 2019 року. Головною тезою є гарантування українській мові статусу єдиної державної мови. Закон забезпечує різнобічну підтримку розвитку та поширення української мови у суспільстві.

Ухвалений закон гарантує позиції української мови у державному управлінні, сфері послуг, освіті й медіа. Передбачена відповідальність посадовців за незнання мови, але вона діятиме лише через три роки від дати ухвалення закону. Зазначимо, 28 лютого 2018 року Конституційний суд України визнав закон «Про засади державної мовної політики» (так званий закон «Колесніченка-Ківалова») неконституційним через порушення Верховною Радою процедури його розгляду та ухвалення. Це рішення

оголосили обов'язковим, остаточним і таким, що не може бути оскаржене. Відтоді і до прийняття нового закону у 2-19 р. в Україні не було чинного закону про державну мову [1].

Українська мова визначається мовою трудових відносин, а також освіти і науки в Україні. При цьому громадяни, які належать до національних меншин чи корінних народів, можуть навчатись у садочках і школах також своєю рідною мовою в окремих класах. Закон також стимулює розвиток україномовного контенту у сфері кіно, телебачення, радіо та преси (до прикладу, планувалось 90% теефіру забезпечити україномовним інформаційним продуктом, згідно із законом – 75%). Відповідно до закону, володіння державною мовою є обов'язком громадянина. Кожен, хто хоче отримати українське громадянство, повинен скласти іспит на знання мови. Розробкою іспиту займатиметься Національна комісія зі стандартів державної мови. Вона також видаватиме сертифікати про рівень володіння державною мовою посадовцям. Слідкувати за виконанням закону буде Уповноважений із захисту державної мови. Він, зокрема, розглядатиме скарги щодо недотримання вимог законодавства про державну мову і складатиме протоколи [3].

Треба звернути увагу на те, що кримінальної відповідальності за порушення закону не передбачено. Слід наголосити, що норми цього закону не стосуються приватного спілкування й здійснення релігійних обрядів.

Отже, зазначимо, що Державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави (ст. 1, ч. 3). Українська мова як єдина державна мова виконує функції мови міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України (ст. 1, ч. 8) [2].

У цілому, Закон забезпечить пріоритетність української мови у понад 30 сферах суспільного життя: зокрема у державному управлінні, ЗМІ, сфері освіти, науки, культури, реклами, послуг. При цьому закон не обмежує приватного спілкування всіма мовами та вільного вживання мов національних меншин, заявляють його співавтори в уряді та парламенті.

1. Верховна Рада ухвалила мовний закон. *Радіо свобода*. 25 квітня 2019 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rada-uhvalyla-movnyi-zakon/29902567.html> (Дата звернення: 12.02.2021)

2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19?fbclid=IwAR2FUUoh4AA3MW_sOYbWx1SvRSsqAi-wRpGlnqxpK9Dsab9oadyIz6e7U4E#Text (Дата звернення: 12.02.2021)

3. Основні засади закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL: <https://chmnu.edu.ua/osnovni-zasadi-zakonu-pro-zabezpechennya-funktsionuvannya-ukrayinskoji-movi-yak-derzhavnoyi/> (Дата звернення: 12.02.2021)

Рогозіна Валерія

здобувачка вищої освіти

1-го курсу, група ЮД-046

Бондаренко Кирило

здобувач вищої освіти 1-го курсу,

група ЮД-047, юридичний факультет

Леонова Наталія Валеріївна

к. філол. н., доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

МЕНТАЛЬНІ СТРУКТУРИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Ментальні моделі є глибоко укорінені в свідомості поняття, узагальнення чи навіть картини і образи, які діють на те, як ми сприймаємо світ і діємо. Це уявлення про навколишній світ, відносини між його різними частинами та інтуїтивне уявлення про власні дії та їх наслідки. Ментальні моделі можуть допомогти у формуванні поведінки та встановленні підходу до вирішення проблем (схожі на особистий алгоритм) та виконання завдань [1].

Розглядаючи проблему ментальності в історичному аспекті, автор зазначає, що загальні соціально-психологічні особливості людей різних епох, різних суспільних економічних формацій чи цивілізацій були предметом багатьох наукових досліджень, які мають плюралістичний характер. Про це свідчать різні підходи, одні з яких віддають перевагу при формуванні соціально-політичних та психологічних чинників людського буття географічному фактору. В останні десятиріччя актуалізувались питання досліджень змісту поняття ментальності, її функцій та використання інформації про ментальні характеристики і суб'єктів, і об'єктів інформаційної діяльності під час розвитку сучасних інформаційних процесів. При поступовому наближенні до усвідомленого використання особливих ментальних характеристик людей в різних видах діяльності, уявлення про ментальність набувало все більш конкретного значення [2].

На розвиток ментальних характеристик членів суспільства в сучасних умовах значний вплив здійснює розвиток соціальної структури та активні міграційні процеси. Оскільки, як справедливо зауважують дослідники, ментальність «є змістом внутрішнього світу соціальних суб'єктів, котрий конститується в процесі людської діяльності як результат перетворення навколишнього природного і соціального світу в акти суб'єктивності». Що визначає, формує мовну ментальність? Адже існують такі типи мислення, які принципово не підлягають вербалізації в звичних умовах (музичне

мислення). Ці особливості визначаються мовною залежністю від певної соціокультурної групи (в найширшому розумінні культури) і детермінуються соціокультурним середовищем. Особливості країни як соціокультурного середовища - це культурні традиції, історія, політичний устрій. Таким чином, соціокультурні стереотипи сприйняття світу формують мовну ментальність. Вона неоднакова у різних людей, що робить важливим та необхідним виділення індивідуальної, групової чи колективної мовної ментальності.

Фактор ментальних особливостей в інформаційному суспільстві набуває зростаючого прикладного значення у зв'язку: зі зростаючою інтенсивністю інформаційних обмінів між націями і державами, між різними соціальними структурами на внутрішньодержавному рівні, необхідності збереження і розвитку унікальних ментальних традицій в інтересах подальшої суспільної еволюції; з організацією спільного виробництва (спільних підприємств, у т. ч. із зарубіжною участю, міжнародної економічної кооперації, ТНК), спільної діяльності (наукової, освітньої, в сфері екології та ін.) різних за ментальними ознаками об'єднань людей, з урахуванням ментальних характеристик ділових партнерів; з інтенсифікацією сучасних ринкових обмінів; з вдосконаленням процесу міжнародної організації праці; з розвитком суспільнознавчих наук, наукового осмислення нової суспільної організації; зі зростанням суспільної уваги до введення в загальносуспільний обіг національних інформаційних ресурсів, що є культурним надбанням попередніх поколінь нашої цивілізації; при нейтралізації рецидивів інформаційних воєн і міжнародного інформаційного тероризму. У реальному житті сьогодення в Україні ми можемо побачити, щонамнеобхідний мовно-ментальний підхід у різних сферах нашого життя, наприклад: політика, педагогіка або економіка. Для з'ясування того, наскільки важливим є мовно-ментальний фактор можна розглядати різні історичні періоди або обирати певні регіони України. Національна свідомість населення України розвивалась у продовж багатьох років, адже у кожній людини та у кожного регіону України є свої певні особливості. Якщо враховувати мовну ситуацію сьогодення, можемо побачити, що мовна єдність – є надзвичайно складним процесом.

У теперішній час у спільство і політики довго і важко ідуть до того, що мова може виступати основою формування політичної нації, для зміцнення національної свідомості громадян. Мовна свідомість — термін сучасного мовознавства, який почав активно вживатися порівняно недавно і немає поки що однозначного витлумачення. Під мовною свідомістю розуміють: механізм управління мовною діяльністю, який формує, зберігає та перетворює мовні знаки, правила їх поєднання й уживання; мовну картину світу, тобто образи свідомості, матеріалізовані в мовних знаках; ставлення людини до мови та її елементів, а також мовної дійсності. Український лінгвіст Г. Ейгер виділив такі функції мовної свідомості: відображувальну, яка створює мовну картину світу й виражається в мовних значеннях, мовних

формах і типах зв'язку між словами; оцінну (з урахуванням різних аспектів оцінки); орієнтувально-селективну, що забезпечує орієнтування в ситуації з метою вибору мовних засобів; інтерпретаційну, яка реалізується у двох аспектах – внутрішньомовному і міжмовному (в обох випадках ідеться про інтерпретацію мов. явищ); регулятивно-керівну, що виступає у вигляді механізмів зворот, зв'язку (здійснює контроль за мовленнєвими операціями і забезпечує оцінку висловлення з погляду відповідності чинним нормам).[3] Можемо сказати, що мова - є не лише засобом спілкування. Вона тісно пов'язана з культурою народу який спілкується цією мовою [3].

-
1. Ментальні моделі. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Ментальні_моделі
 2. Горювий В. Ментальні фактори організації сучасної інформаційної діяльності. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1064:mentalni-faktori-organizatsiji-suchasnoji-informatsijnoji-diyalnosti&catid=127&Itemid=460
 3. Мовна свідомість. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мовна_свідомість.

Симоненко Вікторія Василівна
здобувачка вищої освіти 2-го курсу,
група ЮД-948, юридичний факультет
Науковий керівник:
Ядловська Ольга Степанівна
к. іст. н., доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОВИ ТА МЕНТАЛЬНОСТІ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Протягом ХХ століття дефініцій «ментальність» та «національний характер» знаходяться в полі зору вивчення науковців і на перетині різних дисциплін. Серед чинників формування нації окремо виділяють мову як своєрідний етнічний ідентифікатор та, одночасно, фактор консолідації нації. Саме такий підхід є актуальним і для розвитку та стовнення української нації.

Ментальність – це національний тип світовідчуття, який ґрунтується на мовних образах і символах (часто підсвідомих), що зумовлюють стереотипи поведінки, психічні реакції, оцінку певних подій чи осіб, ставлення до навколишньої дійсності. Реалії сьогодення в Україні вказують на необхідність мовно-ментального підходу в різних сферах суспільного буття: економіці, політиці, державотворенні, педагогіці, в процесі виховання і

навчання дітей. Для того, щоб обґрунтувати важливість мовно-ментального фактору для сучасних суспільних процесів в Україні, необхідно з'ясувати суть ментальності в історичному контексті. Як зауважив І. Огієнко: «Мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, ступінь нашої свідомості... Мова – душа кожної національності, її найцінніший скарб... Мова – це не тільки простий символ розуміння, бо вона витворюється у певній культурі, у певній традиції. В такому разі мова – це найясніший вираз нашої психіки, це найперша сторожа нашого психічного «Я» [1].

Визначний український мовознавець А. Бурячок влучно підмітив, що «завдяки мові нормально функціонує її організм як політично, так і економічно, і культурно. Мова – найголовніший чинник консолідації нації, її основна ознака... Втрачаючи мову, людина тим самим перестає бути членом мовної, а отже, етнічної спільноти... Рівень розвитку рідної мови відображає рівень духовного розвитку нації...». На єдиній мові, насамперед рідній, історично формується нація як спільнота переконаних однодумців, які закладають гарантію патріотичної єдності з метою розвитку власного політичного утворення, нормативних актів і технології діяльності державних інституцій. Мова – твердиня народу й визначальна ознака нації, скарбниця її культурних надбань, засіб спілкування та консолідації суспільства. Питання мови – фундаментальне й перехідне для кожного українця. Головною рушійною силою здобуття українцями своєї держави була потреба в самозбереженні, де мові відводилося вирішальне значення. І кожна держава, по суті, стає тим самим механізмом самозахисту, який покликаний боронити, підтримувати всіх, хто причетний до єдиного національного організму. Саме необхідність національного відродження, як і повнота функціонування рідної української мови, всіх нас об'єднала, коли ми виборювали право на свою державу [2].

Необхідно відзначити, що в історії українського націєтворення українська мова відіграла особливу роль – незалежно від того, який основний чинник вкладається в поняття «українська нація» – етнічний чи політичний. Відповідно до етнічної концепції, українська мова забезпечувала цілісність української спільноти й виступила одним із основних об'єднавчих чинників при творенні української нації. Про українську мову як інструмент формування української політичної нації писав Ю. Шевельов: «Після свого створення літературна мова перетворилася на гасло, знамено, мету. Наприкінці ХІХ ст. український національний рух був спрямований передовсім на питання культури, освіти, літератури. Ці питання переростали в політичні проблеми» [3]

Культурно-мовний чинник у становленні української політичної нації є принциповим питанням. Українська політична нація постає на основі цінностей корінного українського етносу, його мови, символіки, звичаїв, традиційних атрибутів державності. Виходячи з цього українська мова, як мова найбільшого, автохтонного етносу України, має бути мовою

громадянства – державною мовою. Крокуючи до мовної спільності, нація буде здобувати додаткові підстави для усвідомлення власної єдності у справі державного будівництва. Завдання кожного громадянина – проявляти повагу до державної мови, послуговуватись нею та залучати у діяльності різноманітних соціальних інститутів.

1. Котляр Ю. В. Мова у формуванні ментальності населення півдня України. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/393852.pdf>.

2. Лопушинський І. П. Рідна мова як важливий чинник консолідації української нації. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05lipkun.pdf>.

3. Яворська І. Українська мова як чинник національної ідентичності: ретроспективний огляд. URL: <https://www.religion.in.ua/main/history/12688-ukrayinska-mova-yak-chinnik-nacionalnoyi-identichnosti-retrospektivnij-oglyad.html>.

Слободян Вікторія Дмитрівна
здобувачка вищої освіти 3-го курсу,
група ЮД-849, юридичний факультет
Науковий керівник:
Руських Ірина Валеріївна,
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

МОВА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА САМОЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Мовне питання є одним із найважливіших у сучасному філософському, правовому та соціальному вимірах, оскільки саме через мову акумулюються можливості свідомості людини як її генетичної ознаки. Мова – це основоположна гарантія національної безпеки, територіальної цілісності, національної свідомості та історичної пам'яті. Вона постає як унікальна характеристика людини та людського суспільства. Існування нації і народу зумовлюється духовним потенціалом феномену мови і культури, ними живиться і конфігурується.

Відомий український філософ мови та психолінгвіст О. Потебня вважав, що слово містить в собі не лише сутність предмету чи явища, а й фіксує ретроспективний досвід людства, його розвиток у слові. Мовна єдність найміцніше згуртовує націю, усе інше – вторинне. Найбільш певна і єдина ознака, за якою ми упізнаємо народ – єдність мови [1, с. 187].

Мова є важливою умовою існування етносу. Вона знаходить свій вияв у збереженні національного колориту та ідентичності, у піснях, літературі,

фольклорі тощо. Завдяки їй відбувається передача етнічного нащадкам, обмін етнічним з іншими культурами світу. Зазіхання на будь-який елемент етносу, чи будь-які культурні цінності зі сторони іншого народу може призвести до міжетнічних і міжнаціональних конфліктів [2, с. 253].

Так само як мова тотожна духу нації, так і дух нації без мови існувати і розвиватися не може, бо мова – духовна сутність народу, тож неприпустимим є створення таких умов, де не могла б вільно розвиватися мова нації.

Відсутність національної мови є найзагрозливішою перешкодою, яку необхідно подолати при створенні національної ідентичності. Тому державна мова стає тим гвинтиком, який має поєднати всі частини такої країни, як наша.

Вільне володіння всіма громадянами України мовою – це, як підтверджує багатовіковий досвід держав світу, запорука міжетнічної злагоди, єдності і стабільності суспільства, ефективного функціонування держави, позитивного її сприйняття як повноцінного і незалежного суб'єкта світової спільноти.

Ігнорування комунікативної функції української мови у законодавчій, виконавчій і судовій владах, у суспільно-громадських інституціях, в освітніх закладах усіх форм навчання обов'язково буде сприяти знищенню не менш важливих інших її функцій: ідентифікаційної, експресивної, гносеологічної, мислетворчої, естетичної, культуруносною, номінативної тощо. Тобто всебічне функціонування української мови в усіх державних, суспільних інституціях, у сфері бізнесу, освіти, електронних ЗМІ є основним питанням, питанням життя або смерті української нації.

Таким чином, очевидним і незаперечним є той факт, що збереження і захист рідної мови як державної є надважливою необхідністю збереження культури української нації. Однак протягом усього періоду незалежності України мовна проблематика залишається сценою для спекуляцій і як прихована зброя знову й знов використовується на свій кшталт антиукраїнськими політичними силами під час виборчих кампаній. Та все ж, у зв'язку з набранням чинності, зокрема, статтею 30 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 року [3], є всі підстави вважати, що Україна рухається у правильному напрямку на шляху до все більшого утвердження рідної мови як основної та невід'ємної цінності української нації, ключового елементу її генетичного коду.

1. Потебня А. А. О национализме. Мысль и язык. К.: Синто, 1993.

2. Горбач О. Н. Историко–політичні аспекти етнонаціональ-них відносин. *Вісн. Львівської комерційної академії* / [ред. кол.: Гелей С. Д., Тімченко О. П., Сова А. О. та ін.]. Сер.: Гуманітарні науки. Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2010. Вип.9. –С. 251–256.

3. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 №2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>.

Сухина Яна Юріївна
здобувачка вищої освіти 1-го курсу,
група Б-ПС-042, факультет
соціально-психологічної освіти та управління
Науковий керівник:
Ядловська Ольга Степанівна
к. іст. н., доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВПЛИВ МОВИ НА СУСПІЛЬСТВО

Мова цілком і повністю формує особистість людини та її інтелект. Мова допомагає пізнати світ та освоїти його. Насамперед мова є засобом спілкування. Без якого життя людини не можливе. Мова поділяється на дві форми: усну та писемну. Передаючись з покоління в покоління, залишається у книжках, літописах, віршах. Мова єднає покоління та формує культуру нації, вважається невмирущою, бо в ній безсмертя народу. У безсмерті мови є й часточка безсмертя людства. Через мову кожна людина запобігає смерть свого народу. Також через мову залишилася пам'ять про наших предків від найдавніших часів, звичаї та побут.

Оскільки мова є суспільним явищем, то вона перебуває в тісному зв'язку із суспільством. Цей зв'язок є обоюстороннім. З одного боку, мова створюється і розвивається суспільством, з іншого – без мови не було б суспільства. Суспільство обслуговують, крім мови, й інші явища - наука, техніка, ідеологія, культура, релігія тощо, однак мова виокремлюється із усіх інших суспільних явищ, бо вона обслуговує всі без винятку сторони життя й діяльності людини. Якщо, скажімо, ідеологія обслуговує певні суспільні класи, релігія – окремі групи людей, то мова – всі сфери соціуму як функціонального організму. Навіть трудова діяльність не могла б здійснюватися без мови.

Розвиток і функціонування мови значною мірою зумовлені станом суспільства. Так, зокрема, в мові відображається соціальна диференціація суспільства. На стан мови впливають демографічні процеси, рівень загальної освіти народу, розвиток науки, створення державності тощо. Суспільство також може свідомо впливати на розвиток мови. Свідомий вплив суспільства на мову, називають мовною політикою. Від цієї політики залежить мовна ситуація в багатомовному суспільстві.

Проблема взаємовідношення мови і суспільства охоплює й такі питання, як мова й народ, мова і особа, мова і класи та інші соціальні групи людей, мова, базис і надбудова. Мова – загальнонародне явище. Народ – творець і

носій мови. Одна особа безсильна будь-що змінити в мові, бо мова розвивається і змінюється за своїми об'єктивними законами.

Отже, мова – система одиниць спілкування і правил їх функціонування. Іншими словами, мова – це словник і граматики, які існують у потенції, в можливості. Мовлення – конкретно застосована мова, засоби спілкування в їх реалізації. До мовлення належать говоріння і результати говоріння.

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Видання 3-тє. К. : «Академія», 2014.
2. Доленко М. Т., Пацюк, Кащук А. Г. Сучасна українська мова, К., 1987.
3. Білецький А. О. «Про мову й мовознавство» К., 1996.
4. Сучасна українська літературна мова. К., 1985.

Тимошенко Анна Сергіївна
здобувачка вищої освіти 3-го курсу,
група ЮД-842, юридичний факультет
Науковий керівник:
Халапсіс Олексій Владиславович,
д. філос. н., проф., завідувач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСОБИСТІТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У наш час проблема ідентичності привертає до себе все більше уваги, оскільки відбувається значна динаміка в країні, спостерігається зростання громадського і наукового інтересу до питань ідентичності. Ідентичність стала тим поняттям, яке досить точно відображає зв'язок з актуальними сферами соціальної теорії і практики. Саме тому багато філософів і психологів, політологів і соціологів звертаються до осмислення феномена ідентичності і виявляють велику зацікавленість цією категорією. На сьогодні філософське осмислення ідентичності є актуальним як ніколи, оскільки саме ідентичність допомагає людині по-новому сприймати деякі аспекти сучасного життя.

Оскільки пріоритетними стають наукові праці, в яких обґрунтовується необхідність дослідження психологічних компонентів ідентичності, метою розвідки є звернення до аналізу поняття «ідентичність» як завершального етапу в процесі розвитку особистості, а також розуміння ідентичності як тієї реальності, до якої завжди прагне людина задля відчуття гармонії, впевненості в собі та суспільстві, що становить об'єкт її постійного пошуку.

Е. Еріксон виділяв вісім вікових стадій розвитку людини, і найважливішими у формуванні ідентичності він вважав підлітковий вік і юність. На його думку, найнеобхіднішим завданням, що постає перед

людиною в юності і ранній дорослості, є встановлення своєї ідентичності у близьких стосунках з іншими людьми та у професійній діяльності. Підтримуємо його думку, тому що це є важливий етап соціалізації, саме з нього формується світогляд, з'являється подальша мета та цілі на життя, саме в цьому віці людина бачить реальний світ і намагається бути корисною для нього і виділитися з натовпу. Становлення ідентичності – індивідуальний процес, який визначається біогенетичними факторами, властивостями та якостями особистості, впливом соціального оточення, конкретними обставинами життя. Безпосередня участь особистості в різних видах діяльності (трудовій, навчальній, комунікативній), розширення сфери самосвідомості, оволодіння психологічними знаннями, накопичення життєвого досвіду, формування ієрархічної системи ціннісних орієнтацій є сприятливими факторами становлення адекватної ідентичності, формування цілісної, гармонійної та творчої особистості. На цьому етапі відбувається формування особистого «Я», людина повинна відповісти на питання: «Хто Я?» і «Який мій подальший шлях?». У пошуках особистої ідентичності людина вирішує, які дії важливі для неї, і, відповідно, виробляє певні норми оцінювання своєї поведінки та поведінки інших людей. Цей процес пов'язаний також із усвідомленням особистої цінності й компетентності. І з цим вже індивід приймає важливі рішення, які будуть впливати на його роль в соціумі.

Науковці наголошують, що самовизначення, стабілізація особистості в ранній юності пов'язані з формуванням світогляду. Підліток відкриває для себе свій внутрішній світ, у цей час він досягає рівня формально-логічного. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота мислення. Інтелектуальний розвиток супроводжується нагромадженням та систематизацією знань про довкілля, цікавістю до власної особистості, рефлексія є тією основою, на якій у ранній юності будується світосприйняття.

Пошук ідентичності може відбуватись по-різному. Один із способів вирішення проблеми ідентичності полягає у випробовуванні різних ролей. Деякі молоді люди після рольового експериментування і моральних пошуків починають просуватись у напрямі тієї або іншої мети. Інші зовсім можуть минути кризи ідентичності. До таких належать ті, хто беззаперечно приймає цінності своєї сім'ї і вибирає поле діяльності, передбачене батьками. Дехто з молоді на шляху довгих пошуків ідентичності стикається зі значними труднощами. Нерідко ідентичність здобувається лише після довгих і страждених спроб і помилок.

Таким чином, процес формування ідентичності – це процес, що протікає на всіх рівнях психічної діяльності, а щонайбільше – на безсвідомому рівні. Ідентичність як процес ніколи не досягає своєї завершеності, побудова та зміни структур ідентичності продовжуються все життя. Хоча деяка цілісність досягається в пубертатний період і подальший

розвиток ідентичності бачиться лише як перебудова наявної, що не змінює початкових функцій.

1. Халапсис А. В. Образование и «менеджеры будущего». *Політологічний вісник*. 2011. Вип. 56. С. 134-140.
2. Халапсис А. В. Цифровые технологии и перековка железных людей. *ScienceRise*. 2016. Т. 24, №7/1. С. 55-61. doi:10.15587/2313-8416.2016.69141.
3. Халапсис А. В. Зеркало Клио: Метафизическое постижение истории : монография. Днепр : Середняк Т.К., 2017. 384 с.
4. Халапсис А. В., Халапсис В. С. Будущее человечества: цивилизационные конфликты или переход к ноосфере? *Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*. 2011. №4 (78). С. 32-36.
5. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризисы. М., 1996. 344 с.
6. Halapsis A. V. Gods of Transhumanism. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2019. Vol. 16. P. 78-90. doi:10.15802/ampr.v0i16.188397.

Федорчак Микита Іванович
здобувач вищої освіти 1-го курсу,
група ЮД-043, юридичний факультет
Науковий керівник:
Каширіна Ірина Олександрівна
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

LEARNING ENGLISH AS SOCIO-CULTURAL PRACTICE

Recently, the study of foreign languages has become popular, English is the flagship, because it is an international language of communication. Language is taught to schoolchildren, students and middle-aged people. Each of them has a certain motivation, but the study of language as a socio-cultural practice for the humanitarian development of themselves and society is an important element and the key to a successful state. It is very difficult to learn a foreign language if you do not know why you need it. Most likely for this reason you can meet people who do not study foreign languages and do not know any other than their native language.

However, learning English is almost the responsibility of a young person today. We regularly cross paths with social networks, computer games, use simple English words in everyday life. In addition, knowledge of foreign languages is a mandatory requirement for employment in high (managerial) positions.

It should be noted that language and culture are inseparable. Language is culture, and culture is a language. Knowledge of English will allow you to better

understand people living in English-speaking countries, will help to understand how they think, live and work. Also, when learning a foreign language, logical thinking improves, the ability to work in multitasking mode, the ability to concentrate develops. Many people study English for self-development, raising the cultural level, the development of intelligence.

The English language and its importance in the world are so great that its knowledge is no longer a privilege, it is a must-have. Some years ago a mobile phone was something new, unfamiliar to people, which only people of a certain special social stratus could afford. Now it is a part of our life and we cannot even imagine our daily life, routine, leisure and work without this smart device.

The above said leads to the fact that any educated person is simply obliged to speak English, because it is the key to further self-education and self-improvement not only of themselves but also of the world around them, the state. Knowledge of English will certainly make you a part of social and intercultural life inclining you into international affairs easily and for better future.

Хохотва Валерія

здобувачка вищої освіти 3-го курсу,
група ЮД-842, юридичний факультет

Науковий керівник:

Халансіс Олексій Владиславович

д. філос. н., проф., завідувач кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

ОСОБИСТІТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО

Особистість – це щира, цілісна людина, яка живе за покликанням. Формування особистості відбувається упродовж усього життя людини. Тому що кожна людина повинна самовдосконалюватися, розвиватися, зміцнювати характер, а отже, і формувати власну особистість упродовж усього свого життя. Наразі ми живемо у світі, де кожного дня відбуваються якісь зміни. А це передбачає те, що часто людям доводиться стискатися із новими життєвими труднощами та перешкодами. Але людина їх долає задля того, щоб досягти власної мети. Невідмінно, щоразу людям необхідно пристосовуватися до нових потреб, умов життя, і найважливіше, формувати власну особистість. Також, разом зі світом змінюється й людина, інакше вона не виживе у шаленому темпі сучасного життя. Отже, набутий протягом змін досвід допомагає людині закладати ґрунт своєї особистості та формувати власний світогляд на цілий ряд речей.

У кожної людини є певний набір якостей, рис, талантів та здібностей, які визначають кожного як особистість. Вони допомагають виділити кожного з маси людей, тобто суспільства. Відомо, що у світі не знайти двох ідентичних, схожих одна на одну, людей, які б мали однаковий характер, зовнішність, уподобання, здібності, звички. Адже, навіть діти-близнюки різняться зовні і мають різний характер. Отже, можна сказати, що кожна особистість є унікальною.

Інколи задумуються над таким питанням: «Можна назвати людину особистістю чи ні»? Але для того, щоб відповісти на це питання потрібно добре розібратися, що таке особистість взагалі та розкрити її ознаки. На мою думку, особистість – це щира, цілісна людина, яка має силу духу й живе за покликанням. Вона зуміла своїми здібностями розкрити таланти, пізнати свої схильності, здолати свої недоліки та завдяки цьому досягла успіху в житті.

Також вона з повагою ставиться до людей, які її оточують, не дозволяє собі зверхності, презирства, принижувати інших, використовувати людей для своїх цілей. Інколи чула таке словосполучення «Сильна особистість», але сила – не значить жорстокість. Сила потрібна людині для того, щоб досягти успіху, долати будь-які труднощі, бути доброю, співчутливою, вміти поступатися своїм інтересам заради іншої людини.

Вважаємо, що найважливішою ознакою особистості виступає почуття власної гідності, адже справжня особистість – це саме та людина, яка прагне більше вміти і знати, яка постійно працює над розширенням свого світогляду і збагаченням свого інтелекту. Справжньою особистістю має бути людина, що має високий культурний рівень та сильну волю. Вона повинна бути працювитою, творчою, дієвою. Справжня особистість має бути цілеспрямованою, принциповою та знати: чого хоче, які цілі має, та з впевненістю йти до своїх мрій, незважаючи ні на які заперуки, не дивлячись ні на які обставини відстоювати власну життєву позицію та особисту точку зору. Це людина, яка не принципово має бути наділена фізичною силою, але вона повинна обов'язково наділитися духовною силою. Особистість завжди повинна бути вірною, справедливою, дотримуватися свого слова. Здавна відомо, що особистість є взірцем для оточуючих.

Однак ідеальних людей не існує, але до цього потрібно прагнути, кожній особі потрібно переборювати свої страхи і йти впевнено в перед з вірою в себе.

Повагу до себе заслуговує той, хто буде працювати над собою та йти вперед. Завжди потрібно вірити у власні можливості. Не потрібно боятися труднощів, а вчитися долати їх самому, не розраховуючи на допомогу оточуючих. Потрібно зарекомендувати себе як сильну духом людину, адже слабких людей поважати ніколи не будуть, тому що їх завжди шкода, їм потрібна допомога. Усе, за що людина взялась – потрібно доводити до кінця. Ніколи не потрібно боятися брати на себе відповідальність, складні завдання, справи, адже, подолавши їх, ти будеш заслуговувати авторитет серед

оточуючих.

Отже, повернуся до питання: «Чи можна називати людину особистістю чи ні?». На нашу думку, людина, тобто особистість має відрізнитися від суспільства. Хай це буде якась дрібниця, незначне, адже головним є те, щоб не бути такою, як всі оточуючі. Не потрібно боятися того, що ти не такий як всі. Це навпаки дуже добре, що у людини є свої погляди на життя, свій розум, свої уподобання. Отже, кожна людина – особистість. Внутрішній світ людини – це її суб'єктивність. Духовний світ людини є унікальним і неповторним. Індивідуальність особистості виявляється в поєднанні психічних якостей і властивостей, які відрізняють її від суспільства.

Індивідуальністю є поєднання певних неповторних властивостей, які має конкретна людина. До цих властивостей можна віднести світогляд, темперамент, психічні та фізичні властивості, інтелект. А чи стане людина індивідуальністю чи ні, це вже залежить від неї, від суспільства, у якому вона росте та розвивається. Бувають такі випадки, коли здібності людини виявляються сильнішими зовнішніх обставин.

Отже, у висновку зазначимо, що кожен повинен вчитися на своїх помилках, робити певні висновки: що було не так і чому це сталося. Минуле потрібно для того, щоб взяти з нього корисні уроки, на основі них самовдосконалюватися і таким чином формувати свою особистість. На мою думку, найголовніше життєве завдання людини – це стати тим, ким вона є потенційно. І потрібно не забувати, що для того, щоб стати особистістю потрібно постійно розвиватися та самовдосконалюватися.

На жаль, не кожен розвиває свою особистість, не хоче відрізнитись від суспільства, адже для того, щоб її сформувати, потрібно жити в постійному русі, розвивати та вдосконалювати себе. Брати від життя лише позитивне. У нашому суспільстві народ не здатний до саморозвитку саме через страх, тривогу, невпевненість в собі, а найбільше через лінь. З цим потрібно боротися, адже саме вони не дають людині розвиватися як особистості.

1. Халапсис А. В. Зеркало Клио: Метафизическое постижение истории : монография. Днепр : Середняк Т.К., 2017. 384 с.

2. Halapsis A. V. Gods of Transhumanism. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2019. Vol. 16. P. 78-90. doi:10.15802/ampr.v0i16.188397.

3. Халапсис А. В. Индивидуализм: доступ разрешен. *Politology Bulletin*. 2018. Vol. 80. P. 35-45. doi: 10.17721/2415-881x.2018.80.35-45.

4. Халапсис А. В. Цифровые технологии и перековка железных людей. *ScienceRise*. 2016. Т. 24, №7/1. С. 55-61. doi:10.15587/2313-8416.2016.69141.

Yatsyshyn Maksym

third-year student, Faculty of Law

Scientific supervisor:

Iryna Ruskykh

Senior Lecturer

*Department of Social Sciences and Humanities,
(Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs)*

ON THE IDEA OF LANGUAGE FUNCTIONING

Language is the source of communication. It is how we share ideas with others. Some even say that language is what distinguishes people from animals and makes us human beings. There are more than three thousand languages in the world. Countries have their own traditional languages. However, for every nation its mother tongue is the one that is unique and the most important. It is the language of the state that children are taught to read, write, speak, and cherish. The process of learning the state language is part of the process of acquiring one's national identity, a process in which the whole school curriculum plays an important role.

Language is tied to cultural identity as language and culture are closely united. It is associated with the idea of home, motherland, national culture. Mother tongue unites generations and is considered as the greatest testament of the ancestors.

Languages are also the key to knowing other people. Proficiency in languages helps to build up the feeling of being cosmopolitan what is crucial in modern society where linguistic wealth and diversity have become the norm. The case when citizens learn their own and two other languages has become a plus. People acquire new identities and new languages throughout life. It is a dynamic process. They deliberately shift from one language to another, thereby signaling a change from one identity to another. People who have been learning English face the acquisition of a new, additional identity, a European identity.

1. Азарова Л.Є. Мова як феномен нації URL:
http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7308/Mova_yak_fenomen_natsiyi-2008.pdf?sequence=6&isAllowed=y.

2. Byram M. Languages and Identities. URL: <https://rm.coe.int/preliminary-study-languages-and-identities-intergovernmental-conferenc/16805c5d4a>.

РЕЗОЛЮЦІЯ
засідання регіонального круглого столу
«Вплив ментальних та мовних структур
на формування національної свідомості»
(м. Дніпро, 19 лютого 2021 р.)

19 лютого 2021 року проведено засідання регіонального круглого столу, присвяченого висвітленню актуальних суспільних питань щодо впливу мови на формування національної свідомості та ментальності українського народу. У роботі круглого столу взяли участь професорсько-викладацький склад та науково-педагогічні працівники ДДУВС, представники інших ЗВО (м. Харків, м. Миколаїв, м. Мелітополь), а також здобувачі вищої освіти. Враховуючи карантинні обмеження, захід проведено у формі відеоконференції зв'язку (програма ZOOM), що дозволило всебічно обговорити гострі питання стосовно мовних процесів в українському суспільстві та проаналізувати шляхи забезпечення гарантування функціонування української мови у державному управлінні, сфері послуг, освіти й медіа. Наголошено на необхідності популяризації української мови як державної в освітньому процесі задля формування відповідних компетенцій майбутніх фахівців різних галузей, зокрема і правників, адже мовна і мовленнєва компетенції відіграють важливу роль для успішної професійної діяльності особистості.

За результатами круглого столу прийнято такі рекомендації:

1. Неухильно дотримуватись статей Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (прийнятого Верховною Радою України 25 квітня 2019 р. та який набув чинності 16 липня 2019 р.) в освітній галузі, популяризуючи залучення української мови до навчально-виховного процесу в усіх ланках освіти.

2. Враховувати в науково-педагогічній діяльності важливі положення мовного закону, зокрема про те, що українська мова як єдина державна мова виконує функції мови міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України (ст. 1, ч. 8).

3. Сприяти організації наукової діяльності здобувачів вищої освіти у дослідженнях щодо розвитку української мови, функціонування в суспільстві, залучення в професійній діяльності.

4. Забезпечувати застосування української мови відповідно до вимог українського правопису та інших стандартів державної мови серед професорсько-викладацького складу, адміністративних працівників, здобувачів вищої освіти.

5. Організовувати заходи стосовно популяризації української мови як

чинника консолідації української нації: науково-практичні (науково-практичні конференції, круглі столи, наукові гуртки здобувачів вищої освіти), навчально-методичні (методичні семінари та доповіді, факультативи для здобувачів освіти), виховні заходи (квести, створення відеороликів, диспути та под.).

Мовне питання в українському суспільстві вимагає збалансованої мовної політики, спрямованої на розширення основних функцій національної мови. Мова повинна об'єднати все суспільство та забезпечити дотримання національних прав, сприяючи збереженню ментальних рис та впливаючи на формування національної свідомості. У цілому, підтримка та функціонування української мови як державної є запорукою становлення та розвитку української держави, гарантом збереження її цілісності.

Для нотаток

Наукове видання

**Вплив ментальних та мовних структур на формування
національної свідомості**

Збірник матеріалів регіонального круглого столу
(Дніпро, 19 лютого 2021 року)

Упорядники:

д. філос. н., проф. О. В. Халапсіс,
к. іст. н. О. С. Ядловська

Підп. до друку 22.12.2021. Формат 60x84/16. Друк – трафаретний, цифровий.
Папір офісний. Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 5,83. Обл.-вид. арк. 6,25.
Тираж – 10 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018